Handleiding duurzaamheidscriteria ASN Impact Investors

Oktober 2026

asn impact investors

Inhoud

1 Inleiding 4
1.1 ASN Impact Investors 4
1.2 Duurzame missie en visie 6
1.2.1 Visie 6
1.2.2 Missie 7
1.3 Sustainable Development Goals 7

2 Risicolanden 8
2.1 De analyse van risicolanden 8
2.2 De selectie van risicolanden 10

3 Selectie van obligaties 11
3.1 Staatsobligaties en leningen aan lagere overheden 11
3.1.1 Toetsingscriteria landen 12
3.2 Toetsingscriteria green, social en sustainability bonds 15

4 Selectie van bedrijven 18
4.1 Het selectieproces voor bedrijven 19
4.1.1 Risicoanalyse en onderzoekscategorie 19
4.1.2 Grote en kleine bedrijven 21
4.1.3 Game changers 22
4.1.4 Onderzoeksvragen en -profiel 22
4.1.5 Adviezen en besluiten 26
4.2 Engagement met bedrijven 27
4.3 Dataleveranciers en bronnen 28
4.4 Inhoudelijke invulling van het onderzoek 28
4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten 28
4.4.2 Beoordeling van beleidsonderdelen en praktijk 44
4.4.2.1 Bestuur 44
4.4.2.2 Mensenrechten 47
4.4.2.3 Klimaat en biodiversiteit 52
4.4.2.4 Ketenbeleid 60
4.4.3 Transitiebedrijven en bedrijven met een positieve maatschappelijke impact 61
4.4.3.1 Eigen Transitie: Transitiscore klimaat 62
4.4.3.2 Producten en diensten: activiteiten met een positieve maatschappelijke bijdrage 62
4.4.3.3 Compensatie van onvoldoende beleidsonderdelen 63
4.4.3.4 Engagement bij toelating 63

5 Selectie van microfinancieringsinstellingen 64
5.1 Selectieproces microfinancieringsinstellingen 65
5.2 Selectiemethodiek microfinancieringsinstellingen 66

6 Selectie van projecten 67
6.1 Selectiemethodiek projecten 67
6.2 Selectieproces projecten 74
7 Liquiditeiten 75
7.1 Liquiditeiten in het ASN Energie & Innovatiefonds 75
7.2 Liquiditeiten in het ASN Microkredietfonds 75

1 Inleiding

Dit document is een praktische handleiding voor het duurzaamheidsonderzoek door ASN Impact Investors. Met duurzaamheidsonderzoek bedoelen we: onderzoeken of (potentiële) beleggingen en financieringen voldoen aan onze duurzaamheidscriteria. Voor dit onderzoek hebben we speciaal beleid ontwikkeld. Dit document laat we zien hoe we deze duurzaamheidscriteria in de praktijk toepassen, waar de grens ligt en hoe dit proces eruitziet.

De handleiding helpt de analisten om een eenduidig oordeel te vormen, en maakt aan geïnteresseerden helder hoe we dat doen. Dit document is dus bedoeld als:

- eenduidige beschrijving van de onderzoeksmethodiek;
- moederdocument voor ASN Impact Investors;
- overzicht van het actuele beleid, want het document wordt geactualiseerd en aangevuld indien nodig;
- informatie voor iedereen die wil weten hoe wij ons onderzoek uitvoeren.

Criteria in beweging

Hoewel dit een uitgebreid document is, is het niet mogelijk een volledige opsomming te geven van duurzame criteria waaraan alle beleggingen van ASN Impact Investors moeten voldoen. De reden is dat onze wereld voortdurend verandert en complex is. De praktijk plaatst ons regelmatig voor vragen waarop de criteria geen eenduidig antwoord geven. Ook geeft het beleid niet altijd eenduidig richting als zich nieuwe typen beleggingen aandienen. In zulke gevallen vallen we terug op onze basis: onze missie, visie en de drie pijlers van ons duurzaamheidsbeleid: mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Vanuit deze uitgangspunten gaan we na hoe we nadelige effecten kunnen voorkomen of zoveel mogelijk beperken.

1.1 ASN IMPACT INVESTORS

ASN Impact Investors is de handelsnaam van ASN Beleggingsinstellingen Beheer B.V (ABB), de beheerder van ASN Beleggingsfondsen UCITS N.V. en ASN Beleggingsfondsen AIF N.V. ASN Bank heeft ABB in 1993 opgericht om via beleggingen invulling te geven aan haar visie, missie en strategie. ASN Impact Investors is onderdeel van ASN Bank.

ASN Impact Investors is erop gericht dat de beleggingen in de ASN beleggingsfondsen passen in of bijdragen aan een wereld waar mensen veilig en gezond kunnen leven met oog voor de natuur. Nu en in de toekomst. Daartoe toetsen, selecteren en monitoren wij alle bedrijven, projecten en landen op basis van strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn, gericht op het verlagen van negatieve impact en het verhogen van positieve impact. Daarnaast zetten wij actief aandeelhouderschap in om die wereld sneller dichterbij te brengen.

ASN Impact Investors belegt voor de beleggingsfondsen in bedrijven, landen, projecten en instellingen die zijn toegelaten tot het beleggingsuniversum. ASN Impact Investors stelt dit universum vast. De Investeringscommissie is opgericht om te besluiten welke bedrijven, overheden, projecten en instellingen worden toegelaten tot of verwijderd uit het beleggingsuniversum.

ASN Impact Investors beheert de volgende fondsen:

Fondsen:	Toelichting:
ASN Duurzaam Aandelenfonds	Het ASN Duurzaam Aandelenfonds belegt wereldwijd in aandelen van duurzame beursgenoteerde bedrijven. Dat zijn bedrijven die voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn. Ook wordt gestuurd op de klimaatprestaties van de ondernemingen waarin het fonds belegt.
ASN Milieu & Waterfonds	Het ASN Milieu & Waterfonds is een sectorfonds. Het belegt wereldwijd in aandelen van veelbelovende, beursgenoteerde ondernemingen die focussen op de ontwikkeling, productie en verkoop van technologieën en systemen die milieuproblemen helpen oplossen. Het fonds belegt in waterbehandeling, duurzame energie, afvalbehandeling & recycling en voeding & landbouw.

Fondsen:	Toelichting:
ASN Duurzaam Obligatiefonds	Het ASN Duurzaam Obligatiefonds belegt in staatsobligaties en in groene en sociale obligaties in euro's van (semi-) overheden die voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Het fonds belegt minimaal 50% van de portefeuille in staatsobligaties en maximaal 50% in groene en sociale obligaties. Groene en sociale obligaties zijn leningen uitgegeven door (semi)overheden die gebruikt worden om klimaatvriendelijke of sociale projecten te financieren.
ASN Duurzaam Small & Midcapfonds	Het ASN Duurzaam Small & Midcapfonds belegt in kleine tot middelgrote duurzame Europese bedrijven. Duurzame bedrijven zijn bedrijven die voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.
ASN Microkredietfonds	Het ASN Microkredietfonds belegt in onderhandse leningen aan en aandelenparticipaties in Microfinancieringsinstellingen (MFI's). MFI's verstrekken financiële diensten aan mensen met een laag inkomen, micro-ondernemingen en het midden- en kleinbedrijf in lage-inkomenslanden. Daarmee draagt het ASN Microkredietfonds bij aan armoedebestrijding, de groei van werkgelegenheid en de ontwikkeling van de lokale economie. Het ASN Microkredietfonds belegt in onderhandse leningen aan en aandelenparticipaties in Microfinancieringsinstellingen (MFI's). MFI's verstrekken financiële diensten aan mensen met een laag inkomen, micro-ondernemingen en het midden- en kleinbedrijf in lage-inkomenslanden. Daarmee draagt het ASN Microkredietfonds bij aan armoedebestrijding, de groei van werkgelegenheid en de ontwikkeling van de lokale economie.
ASN Energie & Innovatiefonds	Het ASN Energie & Innovatiefonds belegt, middels het verstrekken van onderhandse leningen (al dan niet achtergesteld) en door deel te nemen in het aandelenkapitaal, in projecten en ondernemingen die de energietransitie helpen versnellen en in innovaties die een duurzame samenleving aanjagen. Het fonds investeert in duurzame energieopwekking, energieopslag, laadinfrastructuur, circulaire productie, duurzame mobiliteit en energiezuinige gebouwen.
ASN Duurzaam Mixfonds Zeer Defensief	Het ASN Duurzaam Mixfonds Zeer Defensief belegt in een mix van verschillende gespreide wereldwijde beleggingen: aandelen, obligaties en microkredieten. De beleggingen voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.
ASN Duurzaam Mixfonds Defensief	Het ASN Duurzaam Mixfonds Defensief belegt in een mix van verschillende gespreide wereldwijde beleggingen: aandelen, obligaties en microkredieten. De beleggingen voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.
ASN Duurzaam Mixfonds Neutraal	Het ASN Duurzaam Mixfonds Neutraal belegt in een mix van verschillende gespreide wereldwijde beleggingen: aandelen, obligaties en microkredieten. De beleggingen voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.
ASN Duurzaam Mixfonds Offensief	Het ASN Duurzaam Mixfonds Offensief belegt in een mix van verschillende gespreide wereldwijde beleggingen: aandelen, obligaties en microkredieten. De beleggingen voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.
ASN Duurzaam Mixfonds Zeer Offensief	Het ASN Duurzaam Mixfonds Zeer Offensief belegt in een mix van verschillende gespreide wereldwijde beleggingen: aandelen, obligaties en microkredieten. De beleggingen voldoen aan onze strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn.

Bedrijven die activiteiten uitvoeren die in hun aard schadelijk zijn, zoals winning van fossiele brandstoffen, ontbossing, wapenhandel of schendingen van mensenrechten, worden uitgesloten. De fondsen hanteren het principe van 'Do No Significant Harm': beleggingen mogen geen ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen. Dit wordt geborgd door (uitsluitings)criteria en screening op alle verplichte en relevante optionele ongunstige effecten. Daarnaast zet ASN Impact Investors actief aandeelhouderschap in om bedrijven en projecten aan te sporen in hun beleid en activiteiten respect voor mens, dier en natuur nog beter door te voeren.

1.2 DUURZAME MISSIE EN VISIE

Onze duurzame visie en missie zijn leidend in het proces van selectie. Daarom gaan wij hier nader op in.

1.2.1 Visie

Vanuit onze visie streven we al meer dan 30 jaar naar een duurzame, rechtvaardige samenleving. Met het geld dat onze klanten ons toevertrouwen, streven we naar duurzame vooruitgang. Dat doen we door uitsluitend te beleggen in landen, bedrijven en projecten die voldoen aan onze strikte criteria op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit.

Onze visie is gebaseerd op drie elementen:

1. Wereldwijd erkende rapporten, verdragen en conventies

Wij definiëren "duurzaamheid" volgens het Brundtland-rapport *Our Common Future* uit 1987: "Ontwikkeling die tegemoetkomt aan de behoeften van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen."

Op basis van deze definitie hebben we de drie pijlers van ons duurzaamheidsbeleid gedefinieerd: mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Daarnaast vinden we goed bestuur en, indien van toepassing, dierenwelzijn belangrijke thema's. Onder deze vijf kernbegrippen zijn alle onderwerpen ondergebracht die onze klanten en wijzelf belangrijk vinden.

Verder onderschrijven we internationale verdragen en conventies op het gebied van mensenrechten, klimaat, biodiversiteit, goed bestuur en dierenwelzijn.

Kernbegrip	Inspiratie	Elementen
Duurzaamheid	Brundtland-rapport	Onder andere rechtvaardige verdeling welvaart, relatie tussen korte en lange termijn, relatie tussen milieu en welvaart.
Mensenrechten	Onder andere Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en Guiding Principles on Business and Human Rights van de Verenigde Naties.	Onder andere zorg, leefbaar loon, geen kinderarbeid maar school, goede arbeidsomstandigheden, privacy, wonen, sociale behoeften.
Klimaat	Bevindingen van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), de World Meteorological Organization (WMO), het United Nations Environment Programme (UNEP) en het Akkoord van Parijs	Onder andere energie, wonen, klimaat, broeikasgassen.
Biodiversiteit	Convention on Biological Diversity (CBD) opgesteld tijdens de Rio Earth Summit in 1992	Onder andere voeding, landgebruik, natuur, water, kringloopeconomie, lucht.
Bestuur	Verdragen en regels van de OESO en de VN	Onder andere corruptie, functionerende rechtsstaat.
Dierenwelzijn	Vijf vrijheden van het Farm Animal Welfare Committee	Onder andere dierenwelzijn.

2. Normen en waarden

We onderschrijven normen en waarden als rechtvaardigheid, het voorzichtigheidsbeginsel, transparantie en de wetenschap als leidraad. Zij hebben onze geschiedenis bepaald en geven ook onze toekomst aan.

3. Menselijke basisbehoeften

We baseren ons op menselijke behoeften. Zo horen voedsel en water bij onze primaire levensbehoeften. Wonen, onderwijs en energie vallen onder behoefte aan veiligheid en zekerheid. Ook transport, afvalverwerking en kleding zijn belangrijk voor een goed bestaan.

Een deel van de bedrijven, projecten en instellingen die we financieren en waarin we beleggen, levert een directe bijdrage aan een van de volgende thema's: voedsel, water, onderwijs en energie. Meer informatie hierover is te vinden in paragraaf 4.4.3.

1.2.2 Missie

De missie van ASN Impact Investors sluit aan op de visie. Onze missie luidt:

Ons economische handelen is erop gericht de duurzaamheid van de samenleving te bevorderen. Wij willen bijdragen aan veranderingen die de nadelige gevolgen voor toekomstige generaties, het milieu, de natuur en kwetsbare bevolkingsgroepen zoveel mogelijk beperken.

Dat doen we door onze beleggingscriteria toe te passen en engagement te voeren met de partijen waarin we beleggen. Daarbij verliezen we niet de noodzaak uit het oog om op lange termijn op de door onze klanten toevertrouwde middelen een rendement te behalen dat recht doet aan hun verwachtingen.

1.3 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

De duurzame visie en missie van ASN Impact Investors sluiten goed aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze 17 wereldwijde doelen en 169 onderliggende targets zijn in 2015 ondertekend door 193 lidstaten. Zij hebben als doel om voor 2030 armoede te verminderen, ongelijkheden terug te dringen, klimaatverandering aan te pakken en natuurlijke hulpbronnen te beschermen.[1]

Wij ondersteunen de SDG's en zorgen er met ons duurzaamheidsbeleid voor dat onze investeringen niet in strijd zijn met deze doelen. Hoewel de 169 SDG-targets primair zijn opgesteld voor overheden, hebben wij als financiële instelling beoordeeld welke targets betrekking hebben op onze praktijk. In dit document maken wij inzichtelijk hoe wij invulling geven aan de 17 SDG's. De relevante verwijzingen staan in het rood aangegeven in de paragrafen die onze selectiecriteria voor investeringen beschrijven en tonen de verbanden tussen ons duurzaamheidsbeleid en de SDG's.

1 EINDE AAN ARMOEDE
2 EINDE AAN HONGER
3 GEZONDHEID EN WELZIJN
4 GOED ONDERWIJS
5 VROUWEN EN MANNEN GELIJK
6 SCHOON DRINKWATER EN GOEDE SANITAIRE VOORZIENINGEN
7 DUURZAME EN BETAALBARE ENERGIE
8 FATSOENLIJKE BANEN EN ECONOMISCHE GROEI
9 INNOVATIE EN DUURZAME INFRASTRUCTUUR
10 MINDER ONGELIJKHEID
11 VEILIGE EN DUURZAME STEDEN
12 DUURZAME CONSUMPTIE EN PRODUCTIE
13 KLIMAATVERANDERING AANPAKKEN
14 BESCHERMING VAN ZEEËN EN OCEANEN
15 HERSTEL ECOSYSTEMEN EN BEHOUD BIODIVERSITEIT
16 VREDE, VEILIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID
17 PARTNERSCHAPPEN VOOR DE DOELEN

1 https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs

2 Risicolanden

In elk land lopen bedrijven[2] het risico mensenrechten te schenden. Dat risico is echter niet in elk land even groot. In landen waar mensenrechten goed bij wet zijn geborgd en goed worden gehandhaafd, lopen bedrijven minder risico dan in landen waar dat niet zo is. Daarom beoordelen we voor elk land hoe groot het risico is dat bedrijven lopen op het schenden van mensenrechten. We beoordelen in hoeverre er sprake is van conflict, democratie en vrijheid in het land en welk risico ondernemingen lopen om in aanraking te komen met zaken als kinderarbeid, dwangarbeid, schendingen van vakbondsvrijheid, discriminatie en corruptie. Afhankelijk van hoe goed (of slecht) een bepaald land op al deze onderwerpen presteert, delen wij het land in als laagrisicoland, risicoland of hoogrisicoland. Wij gebruiken deze risico-indeling voornamelijk bij het beoordelen bedrijven (zie hoofdstuk 4). De landenrisicoanalyse wordt niet gebruikt voor de selectie van staatsobligaties (zie paragraaf 3.1).

2.1 DE ANALYSE VAN RISICOLANDEN

SDG targets: 5.1, 5.5, 5.a, 5.c, 8.7, 8.8, 10.3, 16.2, 16.3, 16.5, 16.10, 16.b

Bij de analyse van risicolanden beoordelen we elke twee jaar de landen die door de Verenigde Naties zijn erkend.[3] We kijken hoe elk land presteert op zeven onderwerpen. Dat resulteert in zeven scores (hoog, medium of laag) van het land. Op basis hiervan delen wij het land in als laagrisicoland, risicoland of hoogrisicoland. In de tabel hieronder leest u welke categorieën risicolanden wij onderscheiden en hoe we tot deze categorisering komen.

Hoogrisicoland	Risicoland	Laagrisicoland
Land waar bedrijven een hoog risico lopen om betrokken te zijn bij ernstige vormen van mensenrechtenschendingen. Een land is een hoogrisicoland als het driemaal of vaker 'hoog' scoort. Zie de toelichting hierna.	Land waar bedrijven een gemiddeld risico lopen om betrokken te zijn bij mensenrechtenschendingen. Alle landen die geen hoog- of laagrisicoland zijn, vallen in de categorie risicolanden. Zie de toelichting hierna.	Land waar bedrijven een relatief laag risico lopen om betrokken te zijn bij mensenrechtenschendingen. Een land is een laagrisicoland als het vijfmaal of meer 'laag' scoort, en geen enkele maal 'hoog'. Zie de toelichting hierna.

Onderwerpen

De volgende tabel laat zien welke onderwerpen we toetsen, waarom we juist deze onderwerpen kiezen en welke indicator we gebruiken om te bepalen of een land een laag, medium of hoog risico op het genoemde onderwerp heeft.

Onderwerp		
Vrede	Toelichting	Bij de afwezigheid van vrede is er een verhoogd risico voor bedrijven op betrokkenheid bij (ernstige) mensenrechtenschendingen.
	Indicator	De mate van stabiliteit en/of de aanwezigheid van conflict in een land.
	Bronnen	Institute for Economics and Peace: Global Peace Index
	Beoordeling	Laagrisicolanden: landen met score 'high' en 'very high'. Risicolanden: landen met score 'medium'. Hoogrisicolanden: landen met score 'low' en 'very low'.
Democratie en vrijheid	Toelichting	Bij de afwezigheid van democratie en vrijheid is er een verhoogd risico voor bedrijven op betrokkenheid bij (ernstige) mensenrechtenschendingen.
	Indicator	Het democratische gehalte en de mate van vrijheid in een land.
	Bronnen	Freedom House: Freedom in the World.

2 De term 'bedrijf' gebruiken wij hier als verzamelterm; wij bedoelen daarmee alle mogelijke organisaties, projecten en ondernemingen waarin onze beleggingsfondsen kunnen beleggen of die zij kunnen financieren, behalve staatsobligaties.
3 Deze lijst publiceren we niet op de website; hij is op aanvraag beschikbaar.

Onderwerp		
	Beoordeling	Laagrisicolanden: landen met de score ‘free’. Risicolanden: landen met de score ‘partly free’. Hoogrisicolanden: landen met de score ‘not free’.
Kinderarbeid	Toelichting	Het verbod op kinderarbeid is een van de fundamentele arbeidsrechten van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO); bedrijven lopen een groot risico erbij betrokken te worden.
	Indicator	Het risico dat kinderarbeid voorkomt in een land.
	Bronnen	Ratificatie van verdragen: • ILO-verdrag 138 over de minimumleeftijd van vijftien jaar (1973) • ILO-verdrag 182 over de Ergste Vormen van Kinderarbeid (1999) • KidsRights Foundation: KidsRights Index (KRI) domain 3: education
	Beoordeling	Laagrisicolanden: • land heeft beide verdragen geratificeerd én • land scoort hoger dan 0,8 op ‘domain 3: education’ KRI. Risicolanden: • land heeft één verdrag of geen verdragen geratificeerd en/of • land scoort tussen de 0,7 en 0,8 op ‘domain 3: education’ KRI. Hoogrisicolanden: • land scoort onder de 0,7 op ‘domain 3: education’ KRI.
Vakbondsvrijheid	Toelichting	Het recht op vrijheid van vereniging is een van de fundamentele arbeidsrechten van de ILO en onderdeel van economische, sociale en culturele (ESC) rechten; bedrijven lopen een groot risico erbij betrokken te worden.
	Indicator	Het risico dat de vakbondsvrijheid in een land gering is.
	Bronnen	Ratificatie van verdragen: • ILO-verdrag 87 over de vrijheid om vakverenigingen op te richten en bescherming van het vakverenigingsrecht (1948) • ILO-verdrag 98 over het recht zich te organiseren en collectief te onderhandelen (1949) • Freedom House: Freedom in the World, sub-score E (Associational and Organizational Rights) • ITUC: Global Rights Index
	Beoordeling	Laagrisicolanden: • land heeft beide verdragen geratificeerd, en • land heeft een score van 12 op de lijst van Freedom House, en • land scoort geen 5 op de lijst van de ITUC. Risicolanden: • land heeft één verdrag of geen verdragen geratificeerd, en/of • land heeft een score van 4 tot 11 op de lijst van Freedom House, en • land scoort geen 5 op de lijst van de ITUC. Hoogrisicolanden: • land heeft een score van 3 of lager op de lijst van Freedom House, en/of • land scoort een 5 op de lijst van de ITUC.
Dwangarbeid	Toelichting	Het verbod op dwangarbeid is een van de fundamentele arbeidsrechten van de ILO; bedrijven lopen een groot risico erbij betrokken te worden.
	Indicator	Het risico dat gedwongen arbeid voorkomt in een land.
	Bronnen	Ratificatie van verdragen: • ILO-verdrag 105 over de afschaffing van dwangarbeid (1957) • ILO-verdrag 29 over Dwangarbeid (1930) • Walk Free Foundation: Global Slavery Index

Onderwerp		
	Beoordeling	Laagrisicolanden: • land heeft beide verdragen geratificeerd, en • land heeft een score op de Global Slavery Index die lager is dan 2. Risicolanden: • land heeft één van de verdragen geratificeerd, en/of • land heeft een score op de Global Slavery Index tussen de 2 en 8 Hoogrisicolanden: • land heeft geen van de verdragen geratificeerd, en/of • land heeft een score op de Global Slavery Index die hoger is dan 8.
Discriminatie	Toelichting	Non-discriminatie en gelijke behandeling zijn fundamentele arbeidsrechten van de ILO en onderdeel van de ESC-rechten; bedrijven lopen een groot risico erbij betrokken te worden.
	Indicator	Het risico dat er gediscrimineerd wordt in een land.
	Bronnen	Ratificatie van relevante verdragen: • Internationaal Verdrag van de VN inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (1965) • VN Vrouwenverdrag (1979) en het optionele protocol ILO (1999) • ILO-verdrag C100 over gelijke beloning (1951) • ILO-verdrag C111 over discriminatie in Arbeid en Beroep (1958)
	Beoordeling	Laagrisicolanden: • land heeft alle verdragen geratificeerd. Risicolanden: • land heeft één of meer, maar niet alle verdragen geratificeerd. Hoogrisicolanden: • land heeft geen van deze verdragen geratificeerd.
Corruptie	Toelichting	Corruptie is een kernthema in onder meer de OESO-richtlijnen; bedrijven lopen een groot risico erbij betrokken te worden.
	Indicator	Het risico op corruptie in een land.
	Bronnen	De Corruption Perceptions Index van Transparency International
	Beoordeling	De landen hebben de volgende score op de Corruption Perceptions Index: laagrisicolanden: land heeft een score van 70-100; risicolanden: land heeft een score van 30-69; hoogrisicolanden: land heeft een score van 0-29.

Gebruik van bronnen
Om de zeven onderwerpen te toetsen gebruiken we verschillende bronnen. We kijken bijvoorbeeld of landen relevante verdragen hebben geratificeerd en hoe ze scoren in openbare indexen.

Sommige landen ontvangen niet voor elk onderwerp een score doordat de juiste informatie niet beschikbaar is. Deze landen delen we in op basis van de scores die wel beschikbaar zijn, en/of eventuele andere informatie, zoals landenrapporten van Amnesty International, Human Rights Watch en/of het US Department of State.

2.2 DE SELECTIE VAN RISICOLANDEN

Het beleid en de methodiek voor de analyse van risicolanden is vastgesteld door de directie van ASN Impact Investors. Analisten van het Sustainability Team van ASN Bank bereiden het onderzoek in opdracht van ASN Impact Investors voor. Zij lichten het toe in de Investeringscommissie van ASN Impact Investors. De Investeringscommissie stelt de definitieve lijst van risicolanden vast.

3 Selectie van obligaties

Wij beleggen voor het ASN Duurzaam Obligatiefonds in euro-obligaties van nationale en lokale overheden. Ook voor de cashposities van het ASN Energie & Innovatiefonds en het ASN Microkredietfonds hebben wij die mogelijkheid. In dit hoofdstuk is het selectieproces hiervan beschreven. Het selectieproces van overheidsobligaties voor het ASN Duurzaam Obligatiefonds geldt eveneens voor het obligatiedeel van de ASN Duurzame Mixfondsen.

Voor het ASN Duurzaam Obligatiefonds en de ASN Duurzame Mixfondsen beleggen wij in *green, social* en/of *sustainability bonds*. Dit zijn obligaties uitgegeven door andere instellingen, waar duurzame projecten mee zijn en/of worden gefinancierd. Via green bonds (groene obligaties) beleggen we in duurzame energie, energiebesparing en biodiversiteit. Social bonds (sociale obligaties) worden gebruikt om projecten met een sociale impact te financieren, zoals microkredieten en sociale woningbouw. Daarnaast zijn er sustainability bonds, obligaties waarmee een mix van groene en sociale projecten wordt gefinancierd.

3.1 STAATSOBLIGATIES EN LENINGEN AAN LAGERE OVERHEDEN

Zowel nationale als lokale en regionale overheden spelen een belangrijke rol in het functioneren van de samenleving. Overheden van landen zorgen voor basisvoorzieningen als wonen, onderwijs en gezondheidszorg, en regels voor bijvoorbeeld natuurbescherming: zaken die nu en in de duurzame wereld van morgen van belang zijn. Ook zorgen overheden voor infrastructuur. Voor al deze activiteiten hebben overheden geld nodig. Door staatsobligaties uit te geven kunnen nationale overheden daar snel over beschikken. Ook lagere overheden geven obligaties uit. De overheden lossen deze (staats)obligaties onder andere met belastinggeld af. Door te investeren in landen en green bonds loopt het ASN Duurzaam Obligatiefonds duurzaamheidsrisico's. Het duurzaamheidsrisico is het risico dat als gevolg van een gebeurtenis op ecologisch, sociaal of governance gebied financiële schade wordt opgelopen of een negatief effect kan veroorzaken op de waarde van beleggingen onder beheer.

Voor het ASN Duurzaam Obligatiefonds zijn duurzaamheidsrisico's geïdentificeerd, waarop in de specifieke Prospectus documentatie nader wordt ingegaan. Deze risico's wordt (ten dele) gemitigeerd door middel van het vaststellen van een duurzaam beleggingsuniversum conform de Handleiding duurzaamheidscriteria van ASN Impact Investors. Deze criteria omvatten gedetailleerde uitsluitingen, vermijdingen en limieten die de exposure naar duurzame risico's vermijden dan wel verminderen.

We beoordelen landen op basis van hun beleid op het gebied van klimaat, biodiversiteit en mensenrechten. De landen met de hoogste scores – dus de laagste risico's op negatieve effecten op duurzaamheid – worden geselecteerd voor het universum. Potentiële duurzaamheidsrisico's die voortvloeien uit negatieve effecten op duurzaamheid worden hiermee (ten dele) gemitigeerd. Voor green en social bonds geldt dat de gelden een specifieke bestemming hebben om bij te dragen aan klimaat en sociale doelstellingen. De bestemming van de gelden wordt per individuele obligatie beoordeeld op overeenstemming met de duurzaamheidscriteria. Deze beoordeling mitigeert (ten dele) potentiële duurzaamheidsrisico's die bijvoorbeeld voortvloeien uit onvoldoende bijdrage of het niet behalen van de klimaat en sociale doelstellingen van de green en social bonds.

De Principal Adverse Impacts (PAI's) van investeringen in bedrijven en overheden zijn volgens de SFDR nadelige gevolgen voor het milieu en de maatschappij. Het vertrekpunt voor het ASN Duurzaam Obligatiefonds is het bestaande duurzaamheidsbeleid en het beleggingsproces. Daaruit volgt de selectie zoals in paragraaf 3.1 en 3.2 beschreven. Het duurzaamheidsbeleid bevat meerdere criteria en vereisten, die het risico op het voorkomen van PAI's vanuit de portefeuille minimaliseert. Deze criteria zijn intern gekoppeld aan de relevante PAI-indicatoren, wat de basis vormt voor onze PAI-rapportage.

3.1.1 Toetsingscriteria landen

We selecteren elke twee jaar de landen die voldoen aan onze criteria voor staatsobligaties. Als wij een land hebben goedgekeurd op basis van deze criteria, dan zijn daarmee ook de lagere overheden goedgekeurd, omdat zij aan de dezelfde wetten en regels voldoen.

Bij de selectie maken we onderscheid tussen uitsluitingscriteria en duurzaamheidscriteria. Als een land niet voldoet aan de uitsluitingscriteria, dan wordt het uitgesloten. Met behulp van de duurzaamheidscriteria selecteren we vervolgens de best presterende landen.

Toetsing landen aan uitsluitingscriteria

We keuren landen alleen goed als zij voldoen aan de onderstaande uitsluitingscriteria op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit.[4]

1. Mensenrechten

SDG targets: 8.7, 16.1, 16.2, 16.4, 16.7

Wij sluiten landen uit waar de volgende ernstige schendingen van het internationale recht[5] voorkomen of waar een groot risico bestaat op:

- Misdaden tegen de menselijkheid
  - Marteling: landen kunnen alleen goedgekeurd worden als zij de Convention against Torture (CAT) geratificeerd hebben.
  - Slavernij: landen worden afgekeurd als zij een zeer hoog risico op slavernij hebben.
- Genocide: landen worden afgekeurd als zij een zeer hoog risico op genocide hebben.
- Doodstraf: landen kunnen alleen worden goedgekeurd als zij de afgelopen tien jaar de doodstraf niet hebben uitgevoerd voor misdrijven.
- Oorlogsmisdaden
  - Kindsoldaten: landen kunnen alleen worden goedgekeurd als zij, of groeperingen in deze landen, geen gebruikmaken van kindsoldaten.
  - Controversiële wapens: landen kunnen alleen worden goedgekeurd als zij alle volgende verdragen of conventies hebben geratificeerd:
    - Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons;
    - Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty;
    - Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction (Chemical Weapons Convention);
    - Biological Weapons Convention;
    - Convention on Certain Conventional Weapons;
    - Anti-Personnel Landmines Convention;
    - Convention on Cluster Munitions;
    - Arms Trade Treaty.[6]

2. Klimaat

SDG targets: 13.2, 14.3

Wij sluiten landen van belegging uit als zij niet actief klimaatverandering terugdringen. Landen kunnen alleen worden goedgekeurd als zij het Akkoord van Parijs hebben geratificeerd[7].
Daarnaast kunnen landen alleen worden goedgekeurd als zij volgens de *Climate Action Tracker* niet *Critically Insufficient* of *Highly Insufficient* scoren.

---

4 Voor de selectie op basis van de uitsluitingscriteria maken wij gebruik van zoveel mogelijk openbare, gerenommeerde bronnen. Dit zijn bronnen die kunnen aangeven of een land wel of niet aan het betreffende uitsluitingscriterium voldoet.

5 Hiertoe behoren tevens de landen die vallen onder de VN-sancties. Wij vinden de VN-sancties echter te ruim om als enige criterium te gebruiken.

6 Hoewel het Arms Trade Treaty (ATT) conventionele wapens adresseert, laten wij het wel vallen onder de criteria voor controversiële wapens. Het ATT reguleert de wapenhandel namelijk op zo'n manier dat de wapenhandel niet in strijd is met de wapenembargo's van de Verenigde Naties en dat de wapenhandel niet bijdraagt aan misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden.

7 Tijdens de Klimaatconferentie van Parijs in 2015 zijn nieuwe afspraken gemaakt over het tegengaan van klimaatverandering. Dit is vastgelegd in het Akkoord van Parijs. Het verdrag treedt in werking als het akkoord geratificeerd is door 55 landen die samen verantwoordelijk zijn voor minstens 55 procent van de wereldwijde uitstoot. Op 5 oktober 2016 is deze drempel gehaald. Het akkoord is op 4 november 2016 in werking getreden. Inmiddels hebben 195 landen het akkoord ondertekend.

3. Biodiversiteit

SDG targets: 2.5, 5.2, 6.3, 6.6, 11.4, 14.1, 14.c, 15.1 t/m 15.9

Wij sluiten landen van belegging uit die niet actief bijdragen aan bescherming van biodiversiteit doordat zij de onderstaande internationale verdragen niet onderschrijven. Deze verdragen richten zich vooral op het behoud van soorten en van ecosystemen. De verdragen waarmee wij rekening houden bij het beoordelen van landen zijn:

- Convention on Biological Diversity (CBD);
- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES);
- Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals;
- The International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture;
- Convention on Wetlands (ook bekend als de Ramsar Convention);
- Unesco World Heritage Convention (WHC);
- UN Convention on the Law of the Sea.

Toetsing landen aan duurzaamheidscriteria

Na toepassing van de uitsluitingscriteria blijven de landen over die we niet uitsluiten. Hieruit selecteren we de best presterende landen op basis van de duurzaamheidscriteria. We hebben vooraf een score bepaald. Landen moeten minimaal deze score behalen om goedgekeurd te worden. Om de continuïteit te waarborgen hanteren we deze goedkeuring een aantal jaren. Het doel hiervan is zowel om de best presterende landen te selecteren als om voldoende spreiding van de beleggingen te kunnen realiseren.

Voor de selectie op basis van de duurzaamheidscriteria maken wij gebruik van verschillende indicatoren.[8] De keuze voor een indicator verloopt in twee stappen. Eerst bepalen we het onderwerp dat de indicator moet meten.[9] Daarna zoeken we de indicator die dat onderwerp het beste meet.[10] In uitzonderlijke gevallen kunnen we voor een geselecteerd onderwerp geen indicator vinden die aan deze eisen voldoet. We nemen dan het onderwerp niet mee in de weging.

Democratische rechtsstaat

Het land wordt op democratische wijze bestuurd. Dit is een goede indicator voor hoe een land presteert op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Daarnaast is het direct te koppelen aan de prestatie en betrouwbaarheid van staatsleningen.

Onderwerp	Indicator	Beoordeling op indicator
Rechtsstatelijkheid	Indexscore berekend aan de hand van beperking van overheidsbevoegdheden, afwezigheid van corruptie, openheid van overheid, fundamentele rechten, orde en samenleving, regelhandhaving, burgerrecht en strafrecht.	Hoe hoger, hoe beter
Democratie	Indexscore berekend aan de hand van het verkiezingsproces en pluralisme, functioneren van de overheid, politieke participatie, politieke cultuur en burgerlijke vrijheden.	Hoe hoger, hoe beter
Persvrijheid	Indexscore berekend aan de hand van kwantitatieve telling van geweld jegens journalisten en kwalitatieve analyse van de situatie in elk land op basis van een interview met persvrijheidsspecialisten.	Hoe hoger, hoe beter

8 We hebben besloten indicatoren te gebruiken in plaats van indexen. Dit verschil valt wellicht niet direct op en vraagt daarom enige toelichting. Elke index is samengesteld uit verschillende indicatoren en heeft als doel een totaaloordeel te geven op een breed vlak. Door deze brede samenstelling meten indexen ook vaak zaken die wij niet willen laten meewegen of die wij een heel ander gewicht zouden geven. Daarnaast maken indexen vaak gebruik van dezelfde indicatoren. Daardoor zouden bepaalde indicatoren meerdere keren, in verschillende indexen, kunnen meetellen en zo een te zwaar gewicht krijgen. Indicatoren geven een oordeel op een beperkt terrein of zelfs over een enkel onderwerp. Hierdoor is helderder wat ze precies meten.

9 Onderwerpen moeten voldoen aan de volgende eisen. Het zijn er maximaal twintig. Ze beoordelen niet het beleid van een land, maar wat er werkelijk gebeurt. Ze overlappen zo min mogelijk.

10 Indicatoren voldoen aan de volgende eisen. Ze hebben voldoende dekking in de verschillende landen. Ze zijn objectief, onafhankelijk, voldoende onderscheidend, gerenommeerd (kwalitatief goed) en inzichtelijk (dus geen black box). Kwantitatieve indicatoren worden uitgedrukt in hoeveelheid per hoofd van de bevolking of een vergelijkbare eenheid. We maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van openbare, gerenommeerde bronnen.

Onderwerp	Indicator	Beoordeling op indicator
Gelijke rechten voor LHBTQ+-gemeenschap	Indexscore berekend aan de hand van de wettelijke rechten van mensen die behoren tot de LHBTQ+-gemeenschap.	Hoe hoger, hoe beter
Afwezigheid van corruptie	Waargenomen niveau van corruptie in de publieke sector op een schaal van 0-100: 0 is zeer corrupt, 100 is zeer transparant.	Hoe hoger, hoe beter

Mensenrechten

SDG targets: 4.1, 4.5, 5.1, 5.2, 5.5, 5.c, 8.7, 10.3, 10.4, 10.b, 16.5, 16.10, 16.b, 17.2

Het land respecteert, beschermt en bevordert de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere gerenommeerde standaarden, zoals die van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). We beoordelen het land hierbij op de volgende onderwerpen met bijbehorende indicatoren:

Onderwerp	Indicator	Beoordeling op indicator
Defensie-uitgaven	Aandeel uitgaven aan defensie als percentage van het BBP	Hoe lager, hoe beter
Inkomens-ongelijkheid	Verschil tussen de hoogste en laagste inkomensgroepen	Hoe lager, hoe beter
Netto ontwikkelingshulp	Aandeel ontwikkelingsgeld als percentage van het bruto nationaal inkomen	Hoe hoger, hoe beter
Kinderrechten	Indexscore berekend aan de hand van vijf indicatoren: recht op leven, recht op gezondheid, recht op onderwijs, recht op bescherming en een stimulerende omgeving voor kinderrechten	Hoe hoger, hoe beter
Dwangarbeid	Aantal mensen dat in moderne slavernij leeft	Hoe lager, hoe beter
Discriminatie	Risico dat er wordt gediscrimineerd	Hoe lager, hoe beter
Vrijheid van vereniging	Mate van vakbondsvrijheid in een land	Hoe hoger, hoe beter

Klimaat

SDG targets: 7.2, 13.2

Het land draagt bij aan bescherming van het klimaat. We beoordelen het land hierbij op de volgende onderwerpen met bijbehorende indicatoren:

Onderwerp	Indicator	Beoordeling op indicator
Broeikasgassen	Uitstoot broeikasgassen per inwoner (gemeten in CO_2-equivalenten)	Hoe lager, hoe beter
Duurzame elektra	Aandeel duurzaam opgewekte elektriciteit op totaal opgewekte elektriciteit	Hoe hoger, hoe beter
Fossiele subsidies	Overheidsmaatregelen om de prijs van fossiele brandstoffen te verlagen	Hoe lager, hoe beter

Biodiversiteit

SDG targets: 3.9, 6.3, 11.6, 12.4, 12.5, 13.a, 15.6, 15.9

Het land draagt bij aan de bescherming van biodiversiteit. We beoordelen het land hierbij op de volgende onderwerpen met bijbehorende indicatoren:

Onderwerp	Indicator	Beoordeling
Beschermd natuurgebied	Oppervlakte beschermd natuurgebied van het totaal	Hoe hoger, hoe beter

Onderwerp	Indicator	Beoordeling
Bodem-verontreiniging	Pesticidegebruik per hectare landbouwgrond	Hoe lager, hoe beter
Gestort afval	Op land gestort afval per inwoner	Hoe lager, hoe beter

Berekening score, weging en waardering

We berekenen de score per land in vijf stappen:

- Stap 1: We verzamelen data op basis van de indicatoren voor de landen die voldoen aan de uitsluitcriteria.
- Stap 2: We beoordelen voor welke landen voldoende data beschikbaar zijn om tot een duurzaamheidsscore te komen. De landen waarvoor onvoldoende data beschikbaar zijn, worden niet opgenomen in het universum.
- Stap 3: Op basis van de verzamelde data berekenen we de score per land op de betreffende indicator. Om de scores van landen op de indicatoren vergelijkbaar te maken, vindt herschaling[11] van de data plaats. Daarbij bepalen we wat de hoogste en laagste waarden van de data per indicator zijn. Afhankelijk van de indicator is de laagste of de hoogste waarde het beste, zoals achter de indicatoren hierboven staat vermeld. Dan beoordelen we per land wat het verschil is ten opzichte van de beste waarde: hoe dichter bij de beste waarde het land ligt, hoe beter zijn (herschaalde) score op de betreffende indicator.
- Stap 4: We berekenen de score voor elke pijler (mensenrechten, klimaat en biodiversiteit). Dit doen we omdat de pijlers verschillende aantallen indicatoren hebben, terwijl we elke pijler even zwaar willen laten meewegen in de uiteindelijke duurzaamheidsscore. Op basis van de herschaalde scores bepalen we voor elk land het ranggewogen gemiddelde[12] per pijler.
- Stap 5: We berekenen de duurzaamheidsscore. Dit is de eindscore per land. De duurzaamheidsscore is het ranggewogen gemiddelde van de score per pijler. We waarderen een land hoger naarmate de uitkomsten van de verschillende indicatoren dichter bij elkaar liggen. Een land met een onevenwichtige verdeling over de indicatoren krijgt een lagere waardering. We hebben namelijk liever dat een land op alle indicatoren redelijk goed scoort, dan op sommige indicatoren erg goed en op andere heel slecht.

Als de scores bekend zijn, is het duidelijk welke landen voldoen aan de minimale score en dus goedgekeurd kunnen worden. Daarnaast laten de scores zien hoe de landen presteren ten opzichte van elkaar. Tot slot wordt de lijst met landen die de minimumscore hebben behaald, ter goedkeuring aan de Investeringscommissie voorgelegd.

3.2 TOETSINGSCRITERIA GREEN, SOCIAL EN SUSTAINABILITY BONDS

Hoewel groene en sociale obligaties andere soorten projecten financieren, is de methodiek om ze te selecteren gelijk. We beoordelen ze achtereenvolgens op de volgende onderwerpen:

1 Uitgevende instelling

Financiële instellingen en bedrijven kunnen groene, sociale of duurzame obligaties uitgeven. We doen altijd onderzoek naar de uitgevende instelling van de obligatie. Daarbij beoordelen we de uitgevende instelling op:

- Uit te sluiten activiteiten: voert de uitgevende instelling activiteiten[13] uit die wij uitsluiten? Als dergelijke activiteiten de voornaamste bezigheid van de instelling zijn, zijn we zeer terughoudend om te beleggen in een groene, sociale of duurzame obligatie van deze instelling, ook als de obligatie deze activiteiten niet financiert. In paragraaf 4.4.1 leggen we uit wat we precies verstaan onder uit te sluiten en te mijden activiteiten.
- Misstanden of reputatierisico: zijn er (ernstige) misstanden waar de uitgevende instelling bij betrokken is? We zijn zeer terughoudend bij het beleggen in groene, sociale of duurzame obligaties van een uitgevende instelling die betrokken is bij (ernstige) misstanden of bij een mogelijk ander reputatierisico.

11 Bij herschaling zetten we de data van verschillende indicatoren om zodat we ze op één schaal kunnen invoeren. Zo kunnen we ze vergelijken.
12 Ranggewogen gemiddelde betekent dat de score gerangschikt wordt op volgorde van slecht naar goed, waarbij de slechtste scores het zwaarst meewegen en de beste scores het minst zwaar. Het doel daarvan is dat slechte scores niet gecompenseerd kunnen worden door goede scores.
13 Activiteiten die wij uitsluiten zijn bijvoorbeeld fossiele energie, wapens en mijnbouw.

2 Gefinancierde projecten

Voordat we een groene, sociale of duurzame obligatie goedkeuren, onderzoeken we welke projecten met de obligatie worden gefinancierd. We maken hierbij gebruik van verschillende bronnen, namelijk:

- Het *investment document* waarin staat waarvoor het geld dat met de obligatie wordt opgehaald, is bestemd.
- Het kader met selectiecriteria van de uitgevende instelling dat bepaalt welke projecten de instelling via de groene, sociale of duurzame obligatie wil financieren. Uitgevende instellingen stellen dit kader soms zelf op, soms met behulp van een externe partij.
- Een second opinion: in opdracht van de uitgevende instelling beoordeelt een onafhankelijke derde partij de selectiecriteria of de groene, sociale of duurzame obligatie zelf, en geeft hierover een second opinion. Wij nemen deze altijd mee bij onze toetsing, omdat de second opinion extra informatie geeft. Als er in de second opinion een aanbeveling staat, kunnen we navragen of de uitgevende instelling deze heeft opgevolgd of de aanbeveling als voorwaarde stellen.

In de volgende gevallen beleggen we niet in een groene, sociale of duurzame obligatie:

- De obligatie financiert activiteiten die wij uitsluiten of mijden. Bij groene obligaties kan de financiering van bijvoorbeeld projecten in biomassa of dammen reden tot uitsluiting zijn; zie verder paragraaf 4.4.1.
- Onvoldoende transparantie: we beleggen niet in groene, sociale of duurzame obligaties als onduidelijk is wat voor projecten ermee gefinancierd worden. Het is dan immers mogelijk dat er met de obligatie projecten gefinancierd worden die wij uitsluiten.
- De obligatie voldoet niet aan onze definitie van groene, sociale of duurzame obligatie. Er worden steeds vaker zogenoemde groene, sociale en duurzame obligaties uitgegeven om projecten te financieren. Als een obligatie niet voldoet aan een van onze definities, beleggen we er niet in. Wij hanteren de volgende definities:
  - Green bond (groene obligatie): een obligatie waarvan de opbrengsten worden gebruikt om groene projecten mee te financieren. Onder groene projecten verstaan we projecten die voldoen aan de criteria die zijn opgesteld voor duurzame-energieprojecten. Het strekt tot aanbeveling als de green bond voldoet aan de Green Bond Principles. Het is wenselijk dat de green bond voldoet aan het Climate Bond Initiative.[14]
  - Social bond (sociale obligatie): een obligatie waarvan de opbrengsten worden gebruikt om sociale projecten te financieren.*
  - Sustainability bond (duurzame obligatie): een obligatie waarvan de opbrengsten worden gebruikt om een mix van sociale en groene projecten te financieren.

3 Risicolanden

Als blijkt dat de uitgevende instelling projecten financiert in landen die wij aanmerken als risicolanden (zie hoofdstuk 2), dan verwachten wij dat zij extra beleid heeft voor mensenrechten. Als de uitgevende instelling onvoldoende beleid heeft om het respecteren van mensenrechten te garanderen, beleggen we niet in de groene, sociale of duurzame obligatie.

4 CO_2-voetafdruk

Wij meten de CO_2-voetafdruk van onze beleggingen. Daarom is het belangrijk te weten wat de CO_2-voetafdruk van groene, sociale en duurzame obligaties is. Zowel groene als duurzame obligaties kunnen CO_2-winst opleveren. Als de CO_2-voetafdruk bekend is, kunnen we die narekenen om te zien of de berekeningswijze overeenkomt met onze methodiek. De CO_2-voetafdruk van groene, sociale en duurzame obligaties is echter lang niet altijd bekend. Soms kan deze informatie opgevraagd worden bij de uitgevende instelling. Soms kunnen we zelf de CO_2-voetafdruk vaststellen op basis van de gerealiseerde projecten. We stellen aan groene en duurzame obligaties niet als voorwaarde dat ze CO_2-winst opleveren. Ze kunnen immers ook andere positieve duurzaamheidseffecten hebben op bijvoorbeeld biodiversiteit of sociale doelen.

14 De Green Bond Principles en het Climate Bond Initiative zijn initiatieven om te omschrijven wat een groene obligatie inhoudt. De Green Bond Principles zijn vrijwillige richtlijnen over het uitgeven van groene obligaties voor de financiering van milieuvriendelijke activiteiten. Het Climate Bond Initiative is in overeenstemming met de Green Bond Principles, maar het gebruikt een scherpere definitie van groene obligaties. Daarbij mogen klimaatobligaties uitsluitend projecten financieren op het gebied van klimaatmitigatie of -adaptatie.

5 Equator Principles

Als er via de groene, sociale of duurzame obligatie projecten gefinancierd worden waarop de Equator Principles[15] van toepassing zijn, moeten we toetsen of deze projecten voldoen aan de criteria van de Equator Principles.

6 Additionaliteit

Soms verpakt een uitgevende instelling reeds gerealiseerde projecten in een groene, sociale of duurzame obligatie om geld vrij te maken voor de financiering van geheel andere projecten en activiteiten. Wij kopen bij voorkeur groene, sociale en duurzame obligaties die nieuwe projecten financieren. Zo willen we andere instellingen stimuleren om nieuwe duurzame projecten te realiseren.

Advies

Op basis van de bovenstaande overwegingen komt een advies tot stand. Als alle onderwerpen voldoen aan onze criteria, kunnen we de groene, sociale of duurzame obligatie toelaten tot het beleggingsuniversum. Als de uitgevende instelling niet voldoet aan alle criteria, kunnen we soms aanvullende voorwaarden stellen. Hieraan moet de groene, sociale of duurzame obligatie voldoen voordat we deze toelaten tot het beleggingsuniversum. Twee medewerkers van het Sustainability Team van ASN Bank beoordelen de toets en voorzien deze samen van een advies. De Investeringscommissie neemt een definitief besluit over de obligatie.

15 De Equator Principles (EP) voor grote projectfinancieringen verlangen dat deze financieringen voldoen aan de sociale en milieucriteria van de International Finance Corporation (IFC). In high income-OESO-landen zijn lokale en nationale regels, wetten en vergunningen over het algemeen vergelijkbaar met of strenger dan de eisen van de EP. Daarom is het voldoende als projectfinancieringen in deze landen voldoen aan de lokale wetten; zij hoeven niet aan de EP worden getoetst. http://www.equator-principles.com/

4 Selectie van bedrijven

Het ASN Duurzaam Aandelenfonds, ASN Milieu & Waterfonds en ASN Duurzaam Small & Midcapfonds beleggen in de aandelen van bedrijven die deel uitmaken van het ASN Beleggingsuniversum. Dit universum geldt ook voor de aandelenportefeuilles van de ASN Duurzame Mixfondsen. ASN Impact Investors stelt dit universum vast op basis van zijn duurzaamheidscriteria. De Investeringscommissies besluiten om bedrijven, overheden, projecten en instellingen toe te laten tot of te verwijderen uit het beleggingsuniversum.

In dit hoofdstuk bespreken we het selectieproces van bedrijven. Daarbij behandelen we de verschillende adviezen en besluiten. Ook beschrijven we de stappen die de analist neemt om tot een advies te komen en de afwegingen die daarbij worden gemaakt.

Het ASN Duurzaam Aandelenfonds, het ASN Milieu en Waterfonds, het ASN Duurzaam Small en Midcapfonds en de ASN Duurzame Mixfondsen lopen duurzaamheidsrisico's doordat zij in bedrijven investeren. Het duurzaamheidsrisico is het risico dat als gevolg van een gebeurtenis op ecologisch, sociaal of governance gebied financiële schade wordt opgelopen of een negatief effect kan veroorzaken op de waarde van beleggingen onder beheer. Voor het ASN Duurzaam Aandelenfonds, het ASN Milieu en Waterfonds en het ASN Small en Midcapfonds zijn duurzaamheidsrisico's geïdentificeerd, waarop in de specifieke Prospectus nader wordt ingegaan. Deze risico's worden (ten dele) gemitigeerd door het vaststellen van een duurzaam beleggingsuniversum conform de Handleiding duurzaamheidscriteria van ASN Impact Investors. Deze criteria omvatten gedetailleerde uitsluitingen, vermijdingen en limieten die de blootstelling naar duurzaamheidsrisico's vermijden dan wel verminderen.

Het ASN Duurzaam Aandelenfonds, het ASN Milieu en Waterfonds, het ASN Duurzaam Small en Midcapfonds en de ASN Duurzame Mixfondsen mitigeren deze risico's o.a. door:
- bij aanvang en tijdens de belegging uitgebreid te screenen op integriteit en witwasrisico's.
- voor aanvang van het goedkeuren van een onderneming voor het duurzame beleggingsuniversum wordt een uitgebreide due diligence uitgevoerd conform de Handleiding duurzaamheidscriteria van ASN Impact Investors. Deze criteria omvatten gedetailleerde uitsluitingen, vermijdingen en limieten die de exposure naar duurzame risico's vermijden dan wel verminderen.
- Na goedkeuring van een onderneming voor het duurzame beleggingsuniversum worden bedrijven continue gevolgd en negatieve berichtgeving beoordeeld. Minimaal elke vier jaar vindt een uitgebreide due diligence plaats.

De Principal Adverse Impacts (PAI's) van investeringen in bedrijven zijn volgens de SFDR nadelige gevolgen voor het milieu en de maatschappij. Het vertrekpunt voor het ASN Duurzaam Aandelenfonds, het ASN Milieu en Waterfonds en het ASN Duurzaam Small en Midcapfonds is het bestaande duurzaamheidsbeleid en het beleggingsproces. Daaruit volgt de selectie zoals in paragraaf 4.1, 4.2, 4.3 en 4.4 beschreven. Het duurzaamheidsbeleid bevat meerdere criteria en vereisten, die het risico op het voorkomen van PAI's vanuit de portefeuille minimaliseert. Deze criteria zijn intern gekoppeld aan de relevante PAI-indicatoren, wat de basis vormt voor onze PAI-rapportage.

Onze duurzaamheidscriteria en -uitsluitingen voldoen ook aan de uitsluitingen zoals beschreven voor op de Overeenkomst van de Parijs Afgestemde EU-Benchmark (PAB)[16]. Het gaat hierbij om de volgende uitsluitingen:
- Ondernemingen die betrokken zijn bij activiteiten in verband met controversiële wapens; zie ons uitsluitcriteria op wapens (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten);a)
- ondernemingen die betrokken zijn bij de teelt en productie van tabak; zie ons uitsluitcriteria op tabak (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten)b)
- ondernemingen die volgens de bevindingen van de benchmarkbeheerders de beginselen van het Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC) of de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de

16 Zie ook de Gedelegeerde Verordening (EU) 2020/1818 – artikel 12.1

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) overtreden; zie ons duurzaamheidscriteria op mensenrechten (hoofdstuk 4.4.2.2 Mensenrechten)c)
- ondernemingen die 1 % of meer van hun inkomsten halen uit de exploratie, ontginning, winning, distributie of raffinage van steen- en bruinkool; zie ons uitsluitcriteria op fossiele grondstoffen (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten);d)
- ondernemingen die 10 % of meer van hun inkomsten halen uit de exploratie, winning, distributie of raffinage van oliebrandstoffen; zie ons uitsluitcriteria op fossiele grondstoffen (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten);e)
- ondernemingen die 50 % of meer van hun inkomsten halen uit de exploratie, winning, vervaardiging of distributie van gasvormige brandstoffen; zie ons uitsluitcriteria op fossiele grondstoffen (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten);f)
- ondernemingen die 50 % of meer van hun inkomsten halen uit elektriciteitsopwekking met een broeikasgasintensiteit van meer dan 100 g CO_2e/kWh; zie ons uitsluitcriteria op fossiele grondstoffen (hoofdstuk 4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten).

4.1 HET SELECTIEPROCES VOOR BEDRIJVEN

Het Sustainability Team van ASN Bank voert het duurzaamheidsonderzoek uit in opdracht van ASN Impact Investors en geeft adviezen aan onze Investeringscommissie. Deze komt minimaal zes keer per jaar bijeen en beslist over de samenstelling van het beleggingsuniversum. De bedrijven in dit universum worden minimaal iedere vier jaar opnieuw onderzocht en beoordeeld.

Als er binnen de termijn van vier jaar een opsplitsing, afsplitsing, fusie of overname door een bedrijf in ons universum plaatsvindt, dan wordt het heronderzoek vervroegd. Uiterlijk binnen zes maanden na een opsplitsing, afsplitsing, fusie of overname worden – bij een opsplitsing of afsplitsing – beide bedrijven op hun activiteiten onderzocht. Uiterlijk 15 maanden na opsplitsing, afsplitsing, fusie of overname vindt een volledig onderzoek van het nieuwe bedrijf of de nieuwe bedrijven plaats.

Het besluitvormingsproces voor de selectie van bedrijven is als volgt. De analist toetst bedrijven en geeft op basis van het duurzaamheidsbeleid en de duurzaamheidscriteria (in paragraaf 4.4) het advies *goedkeuren* of *afkeuren*. De tweede analist beoordeelt het onderzoek en advies. Na toelichting door de analist besluit de Investeringscommissie het bedrijf al dan niet toe te laten of te handhaven in het beleggingsuniversum van ASN Impact Investors.

4.1.1 Risicoanalyse en onderzoekscategorie

Ieder onderzoek, start met een risicoanalyse. Deze is nodig om de onderzoekscategorie vast te stellen. We voeren de risicoanalyse als volgt uit:

Allereerst brengen we in kaart wat de risico's zijn van de sector waarin het bedrijf actief is, en van de activiteiten van het bedrijf zelf. De basis daarvoor zijn onze drie duurzaamheidspijlers: mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. We beoordelen daarnaast ook het bestuur (governance) van een bedrijf, en, indien van toepassing, zijn impact op dierenwelzijn. Daarbij geven we antwoord op de vragen: in welke sector is het bedrijf actief en met welke activiteiten houdt het zich bezig? We leggen deze risico's vast in een sectorprofiel, met als uitkomst: het sectorrisico is laag, gemiddeld of hoog.

BEOORDELING VAN SECTOREN EN ACTIVITEITEN IN DE PRAKTIJK

Het is belangrijk goed te analyseren wat de risico's voor een bedrijf precies zijn. Als we bedrijven beoordelen die werkzaam zijn in (hoog)risicolanden, onderzoeken we daarom wat hun activiteiten daar precies zijn. Een voorbeeld: als het alleen gaat om verkoopkantoren, is het risico op kinderarbeid of dwangarbeid laag. Het bedrijf hoeft op deze onderdelen dan geen beleid te hebben. Dat is anders als een bedrijf productiefaciliteiten heeft in een (hoog) risicoland.

Het is ook mogelijk dat een bedrijf in een sector met een laag risico opereert in laagrisicolanden, maar dat specifieke onderwerpen wel een risico vormen. Bijvoorbeeld: in de softwaresector is dataprivacy altijd een risico.

Daarna stellen we vast of het bedrijf werkzaam is in laagrisicolanden, risicolanden of hoogrisicolanden (zie hoofdstuk 2 *Risicolanden*).

Het sectorrisico in combinatie met het landenrisico bepaalt uiteindelijk de onderzoekscategorie. Hoe meer het bedrijf werkzaam is in risicolanden, risicosectoren en risicoactiviteiten – en hoe groter de risico's dus zijn – des te strenger zijn de voorwaarden waaraan het bedrijf moet voldoen. In alle gevallen gelden dezelfde toetsingscriteria. De diepgang van het onderzoek en het toelatingscriterium verschillen al naar gelang de omvang van het bedrijf (zie paragraaf 4.1.2 *Grote en kleine bedrijven*).

Voorbeelden van sectoren en hun risico's[17]

Sector	Risico	Subthema's zijn onder meer:
Kleding en retail	Hoog	Keten, kinderarbeid, dwangarbeid, vrijheid van vereniging, veilige & gezonde arbeidsomstandigheden, vervuiling, leefbaar loon.
Voeding	Hoog	Keten, landgebruik, dwangarbeid, leefbaar loon, genetisch gemanipuleerde organismen, dierproeven, dierenwelzijn, grondstoffen.
Farmaceutische industrie en gezondheidszorg	Hoog	Ethisch handelen, dierproeven, toegang tot medicijnen, genetisch gemanipuleerde organismen.
Chemie	Hoog	Basischemie, mijnbouw, cement, conflictgrondstoffen, veilige & gezonde arbeids-omstandigheden.
Elektronica	Gemiddeld	Wapens, conflictgrondstoffen, veilige & gezonde arbeidsomstandigheden, dwangarbeid, keten.
Telecommunicatie	Gemiddeld	Wapens, conflictgrondstoffen, privacy, energieverbruik.
Papier en pulp	Gemiddeld	Landgebruik, ontbossing.
Vastgoed	Gemiddeld	Greenfields, ontbossing, ethisch handelen, cement.
Software	Laag	Wapens, privacy, CO_2-uitstoot via datacentra.
Media	Laag	Vrijheid van meningsuiting, energieverbruik, ontbossing.

Wat deze onderzoekscategorieën inhouden voor de toetsing op onze drie duurzaamheidspijlers en bestuur, lichten we hieronder per onderwerp toe.

1. Mensenrechten

Als er verschil is tussen nationaal en internationaal recht, vinden we het belangrijk dat het bedrijf de bepaling volgt die de meeste bescherming biedt aan het individu of de desbetreffende groep.

Mijden

We mijden uitzettingen in bedrijven die werkzaam zijn in hoogrisicolanden en hoogrisicosectoren, behalve als het bedrijf:

- als hoofdactiviteit essentiële humanitaire diensten of producten levert die bijdragen aan de mensenrechten in dat land (het levert bijvoorbeeld medische voorzieningen of woningen);
- kan garanderen dat het niet direct en niet indirect betrokken is bij ernstige mensenrechtenschendingen door het land, en
- kan garanderen dat zijn activiteiten in overeenstemming zijn met onze overige duurzaamheidscriteria.

17 Hierbij zijn alleen sectoren opgenomen die zich niet bezighouden met activiteiten die wij uitsluiten of mijden

Extra onderzoek
Dit onderzoek moet de vraag beantwoorden: geeft het bedrijf genoeg garanties dat zijn activiteiten voldoen aan al onze criteria in landen met onvoldoende regels voor mensenrechten en de handhaving daarvan? Dat kan als het bedrijf voldoende beleid heeft geformuleerd en toezicht houdt op de uitvoering daarvan. Is een bedrijf werkzaam in hoogrisicolanden, dan toetsen we ook of het betrokken is bij ernstige schendingen van mensenrechten door het land. Bijvoorbeeld doordat het producten of diensten levert die hieraan bijdragen of waarvan een totalitair of corrupt regime profiteert. Daarbij onderzoeken we of er sprake is van misstanden op het gebied van mensenrechten die in strijd zijn met de lokale of internationale wetten en regels.

Normaal onderzoek
Bij dit onderzoek gaat het om bedrijven die opereren in landen met een laag risico op het schenden van mensenrechten. Het onderzoek geeft daarom antwoord op de vraag of de activiteiten van het bedrijf voldoen aan de lokale wetten en regels. We onderzoeken of er sprake is van misstanden op het gebied van mensenrechten die in strijd zijn met de lokale wetten en regels. Een misstand is een praktijksituatie die in conflict is met onze duurzaamheidscriteria. In sommige gevallen verwachten we dat een bedrijf in deze categorie specifiek beleid heeft. Bijvoorbeeld als bekend is dat in een bepaald laagrisicoland de kans op een specifieke mensenrechtenschending erg hoog is.

2. Klimaat
Bij de toetsing van bedrijven op klimaat maken we geen onderscheid op basis van risicolanden. Voor klimaat verwachten we van alle bedrijven hetzelfde: zij moeten beleid hebben om hun impact op het milieu te verminderen en de risico's te beheersen. Wel houden we er rekening mee of een bedrijf werkzaam is in een sector waarin de impact op het milieu groter is. We verwachten dat het dan in ieder geval beleid heeft voor de onderdelen die, gezien zijn activiteiten, een risico vormen.[18] Daarbij onderzoeken we of er sprake is van misstanden.

3. Biodiversiteit
Bij de toetsing van bedrijven op biodiversiteit beoordelen we allereerst of een bedrijf opereert in een sector waar gevaar bestaat voor de biodiversiteit. Bijvoorbeeld bedrijven die werkzaam zijn in de papier- en pulpsector of in de voedsel- en drankensector. Vervolgens maken we onderscheid op basis van landen waar biodiversiteit een hoger risico loopt, zoals Maleisië, Indonesië, Vietnam en Brazilië. We verwachten van bedrijven dat zij beleid hebben als ze opereren in sectoren met gevaar voor de biodiversiteit. Ook onderzoeken we of er sprake is van misstanden.

4. Bestuur
Bij de toetsing van het bestuur van bedrijven verwachten we van elk bedrijf dat het beleid heeft om het ethische handelen van zijn werknemers te reguleren, ongeacht waar het werkzaam is. Wel maken we onderscheid op basis van het risico van de landen waar een bedrijf actief is. We verwachten dat de inhoud en kwaliteit[19] van het beleid beter zijn als het bedrijf werkzaam is in (hoog)risicolanden en/of -activiteiten. Tot slot onderzoeken we of er sprake is van misstanden.

4.1.2 Grote en kleine bedrijven
Aan de duurzaamheidsanalyse van bedrijven gaat een stap vooraf: we bepalen eerst of het gaat om een groot of klein bedrijf. Dit onderscheid is van belang omdat de toelatingseisen minder streng zijn voor kleine bedrijven dan voor grote bedrijven.

Klein bedrijf
Een klein bedrijf heeft een marktkapitalisatie van minder dan € 10 miljard op het moment van toetsing. Onze duurzaamheidscriteria voor de kleinere bedrijven zijn minder streng als we beoordelen of zij beleid

18 Bijvoorbeeld: voor bedrijven die actief zijn in de software- en servicesector is energieverbruik een groot risico. We verwachten dan ook van de bedrijven in deze sector dat zij ten minste iets zeggen over hun energieverbruik en de daarmee samenhangende CO_2-uitstoot.
19 De kwalificaties van het beleid zijn verder uitgewerkt in paragraaf 4.4.

hebben. Kleine bedrijven hebben immers minder middelen om aan onze beleidseisen te voldoen. Dat wil echter niet zeggen dat zij minder duurzaam zijn. Deze bedrijven toetsen we op:

- te mijden of uit te sluiten activiteiten: voor een advies 'goedkeuren' mag het bedrijf niet betrokken zijn in activiteiten die wij mijden of uitsluiten;
- misstanden: voor een advies 'goedkeuren' mag het bedrijf niet betrokken zijn bij zeer ernstige misstanden;
- hun missie: voor een advies 'goedkeuren' beoordelen we in hoeverre het bedrijf bijdraagt aan onze missie.

Aanvullende eisen voor kleine bedrijven:

- Het bedrijf komt voor een positief advies in aanmerking als het voldoende beleid heeft omtrent de ongunstige effecten die haar activiteiten kunnen hebben op belangrijke duurzaamheidsfactoren. Bijvoorbeeld voor de ketens waarvan we weten dat ze een aanzienlijke negatieve impact hebben: kleding, voeding en consumentenelektronica.
- Voor de minder grote risico's hoeft het bedrijf geen beleid te hebben.

Groot bedrijf
Een groot bedrijf heeft een marktkapitalisatie van € 10 miljard of meer.
De duurzaamheidscriteria waar we grote bedrijven op toetsen, leest u in de paragrafen hierna.

- Aanvullende eisen voor grote bedrijven:
- Het bedrijf komt voor een positief advies in aanmerking als het:
  1) de kwalificatie voldoende heeft voor alle beleidsonderdelen die van toepassing zijn, en
  2) de kwalificatie matig heeft voor maximaal vier beleidsonderdelen.[20]

4.1.3 Game changers

ASN Impact Investors belegt in bedrijven die passen bij zijn duurzame missie en visie. Hier horen bedrijven bij die bijdragen aan de transitie naar een duurzame samenleving, zogenoemde *game changers*. Als deze bedrijven een marktkapitalisatie van € 10 miljard of meer hebben, kunnen ze toch worden goedgekeurd, ook al hebben ze geen beleid voor al onze duurzaamheidscriteria. We beoordelen het bedrijf en zijn activiteit als volgt:

- het is een echt nieuwe, duurzame activiteit, bijvoorbeeld off-grid energie opslaan, elektrische auto's, duurzame energie, kringloopeconomie, of technologie om zorg te verbeteren;
- het marktaandeel van deze activiteit is wereldwijd maximaal 25%;
- het bedrijf is hier bijna volledig actief in;
- er mogen geen (ernstige) misstanden zijn;
- het bedrijf komt voor een positief advies in aanmerking als het voldoende beleid heeft voor de hoge duurzaamheidsrisico's die gekoppeld zijn aan zijn activiteiten.

4.1.4 Onderzoeksvragen en -profiel

Na de risicoanalyse en het vaststellen van het onderzoeksniveau, vullen we het bedrijfsprofiel in. Daarin beantwoorden we specifieke vragen. Hoe we het profiel invullen en welke vragen erin aan bod komen, lichten we in deze paragraaf toe. Welke activiteiten we uitsluiten, hoe we het beleid beoordelen en hoe misstanden daarin aan bod komen, staat in paragraaf 4.4.

In het bedrijfsprofiel maken we een duidelijk onderscheid tussen de activiteiten van een bedrijf, het beleid en de praktijk. Het beleid beoordelen we aan de hand van de verschillende onderdelen van het duurzame beleid in het profiel.[21] Daarnaast beoordelen we de daadwerkelijke impact van een bedrijf.

20 Soms komt de analist op basis van het gehele profiel en de ingeschatte risico's op een positief advies uit, hoewel het bedrijf de kwalificatie 'matig' krijgt op een of enkele beleidsonderdelen.
21 Voorbeelden van beleidsonderdelen die de analist beoordeeld zijn: gedragsregels voor ethisch handelen, kinderarbeid, dwangarbeid, milieubeleid.

Als een bedrijf nog niet is opgenomen in het beleggingsuniversum en geen groot, bekend bedrijf is, hoeft het bedrijfsprofiel niet volledig ingevuld te worden. Dit is het geval:

- Als duidelijk is dat een bedrijf afvalt op basis van zijn activiteiten. Het bedrijf is dan werkzaam in 'te mijden' of 'uit te sluiten' activiteiten. Wij lichten dan alleen toe waarom het niet door de selectie komt.
- Als een bedrijf op basis van andere beleidsonderdelen al wordt afgekeurd. In dat geval melden we: n.v.o. (niet verder onderzocht).

In het bedrijfsprofiel geven we antwoord op de volgende vragen:

- Is het bedrijf werkzaam in activiteiten die wij mijden of uitsluiten?
- Is het bedrijf actief in (hoog)risicolanden?
- Heeft het bedrijf duurzaamheidsbeleid voor mensenrechten, klimaat, biodiversiteit en bestuur, de keten en, indien van toepassing, dierenwelzijn?[22]
- Wat is de kwaliteit van het beleid?
- Hoe doet het bedrijf het in de praktijk? Zijn er misstanden?
- Wat is het eindoordeel van de analist op basis van de risico's, de kwaliteit van het beleid en de praktijk?

Is het bedrijf werkzaam in activiteiten die wij mijden of uitsluiten?

- Bij het invullen van het bedrijfsprofiel voorzien we een activiteit of sector van *ja*, als we het bedrijf op basis daarvan uitsluiten, of van nee, als het bedrijf niet werkzaam is in een bepaalde activiteit of sector.
- De analist geeft een korte toelichting op zijn beoordeling.

Heeft het bedrijf duurzaamheidsbeleid? En wat is de kwaliteit van het beleid?

- De beleidsonderdelen voorzien we van nee, als er geen beleid is, of ja, als er wel beleid is.
- Vervolgens beoordelen we de kwaliteit van het beleid met *onvoldoende, matig, voldoende, goed* of *uitstekend*.
- De analist geeft een toelichting om te verklaren hoe hij tot zijn oordeel gekomen is.
- Als een bedrijf werkzaam is in laagrisicolanden, hoeft het niet op alle beleidsonderdelen beleid te hebben. De wet- en regelgeving van het land biedt dan immers voldoende waarborgen. In zulke gevallen vult de analist het oordeel *ja, voldoende* in.
- In sommige gevallen is een beleidsonderdeel niet van toepassing op de sector of het bedrijf. In dat geval vullen we n.v.t. (niet van toepassing) in.

Hoe doet het bedrijf het in de praktijk?

- Hoe het bedrijf het in de praktijk doet, geven we ook aan door een kwalificatie: *onvoldoende, matig, voldoende, goed* of *uitstekend*.
- In zijn toelichting verklaart de analist hoe hij tot zijn oordeel gekomen is. Hierbij behandelt hij onder andere positieve duurzaamheidsactiviteiten, mogelijke misstanden en milieugegevens die onze data-leverancier levert of die zijn opgenomen in de duurzaamheidsverslagen van het bedrijf zelf.

Wanneer behandelen we misstanden en welke consequenties verbinden we daaraan?
Het meenemen van controversen is onderdeel van elke bedrijfsanalyse. Bij de analyse nemen de analisten van het Sustainability Team controversen mee die zich tot vier jaar geleden hebben voorgedaan. Hierbij baseren ze zich op data die worden ingekocht bij externe dataleveranciers (RepRisk en Sustainalytics).

Daarnaast monitoren de analisten de mogelijke betrokkenheid bij controversen van bedrijven die al in het Beleggingsuniversum zitten op continue basis. De controversen die naar boven komen uit de databases worden maandelijks besproken in het controversenoverleg. Voorafgaand aan het controversenoverleg verzamelt en verdeelt de voorzitter van het overleg de controversen over de teamleden. Iedereen verdiept zich in de toegewezen controversen en beoordeelt de ernst ervan. Dit wordt besproken tijdens het controversenoverleg:

22 De thema's klimaat, biodiversiteit, mensenrechten en bestuur zijn onderverdeeld in subthema's ofwel beleidsonderwerpen, bijvoorbeeld gedragsregels voor ethisch handelen, kinderarbeid, dwangarbeid, milieubeleid.

1. Voorzitter ontvangt wekelijks van de dataleveranciers een overzicht van mogelijke controversen waar bedrijven in het Beleggingsuniversum bij betrokken zijn.
2. Voorzitter maakt een verdeling van de relevante controversen.
3. De analisten analyseren de controversen en beoordelen waar de controverse betrekking op heeft (samenstelling en beloning bestuur, corruptie en gedragsregels, discriminatie, milieu, etc.) en de ernst van de controverse. De ernst kan variëren van A – zeer ernstig, tot D – matig/niet ernstig. Voorbeelden van zeer ernstige controversen zijn betrokkenheid bij oorlogsmisdaden, schendingen van het Internationaal Humanitair Recht en grootschalige milieu-incidenten. Matige of niet ernstige controversen raken niet direct aan ons duurzaamheidsbeleid en behoeven daarom meestal geen verdere actie.
4. Alle controversen worden in het maandelijkse controversenoverleg toegelicht en besproken.
5. Tijdens het controversenoverleg wordt besloten welke actie ondernomen wordt.

De actie die ondernomen wordt naar aanleiding van het constateren van een controverse hangt af van de ernst, de link tussen de controverse en het bedrijf en of er al een publieke reactie gegeven is.

Als er een directe link is tussen de controverse en het bedrijf en er is nog geen publieke reactie gegeven, vragen we het bedrijf een reactie te geven. Als de controverse dermate ernstig is, vragen we het bedrijf om toe te lichten welke stappen het ondernomen heeft naar aanleiding van de controverse om te voorkomen dat dit zich in de toekomst kan voordoen.

In sommige gevallen reageert een bedrijf niet of onvoldoende. Bij ernstige en zeer ernstige controversen wordt vervolgens geprobeerd om telefonisch of via de fondsenbeheerder contact op te nemen. In het geval dat reactie dan nog steeds uitblijft of onvoldoende is, kan besloten worden om licht of actief engagement te starten of in het uiterste geval kan geadviseerd worden om het bedrijf uit het Beleggingsuniversum te verwijderen.

De Investeringscommissie wordt altijd meegenomen in dit proces. Lopende controversen die door Sustainability als zeer ernstig beoordeeld zijn of ernstige controversen waarbij voldoende reactie van het bedrijf uitblijft, worden tijdens de vergadering van de Investeringscommissie voorgelegd.

Indien het voeren van engagement niet het gewenste resultaat opgeleverd heeft, wordt geadviseerd om het bedrijf te verwijderen op basis van een schending. Met een schending bedoelen we:

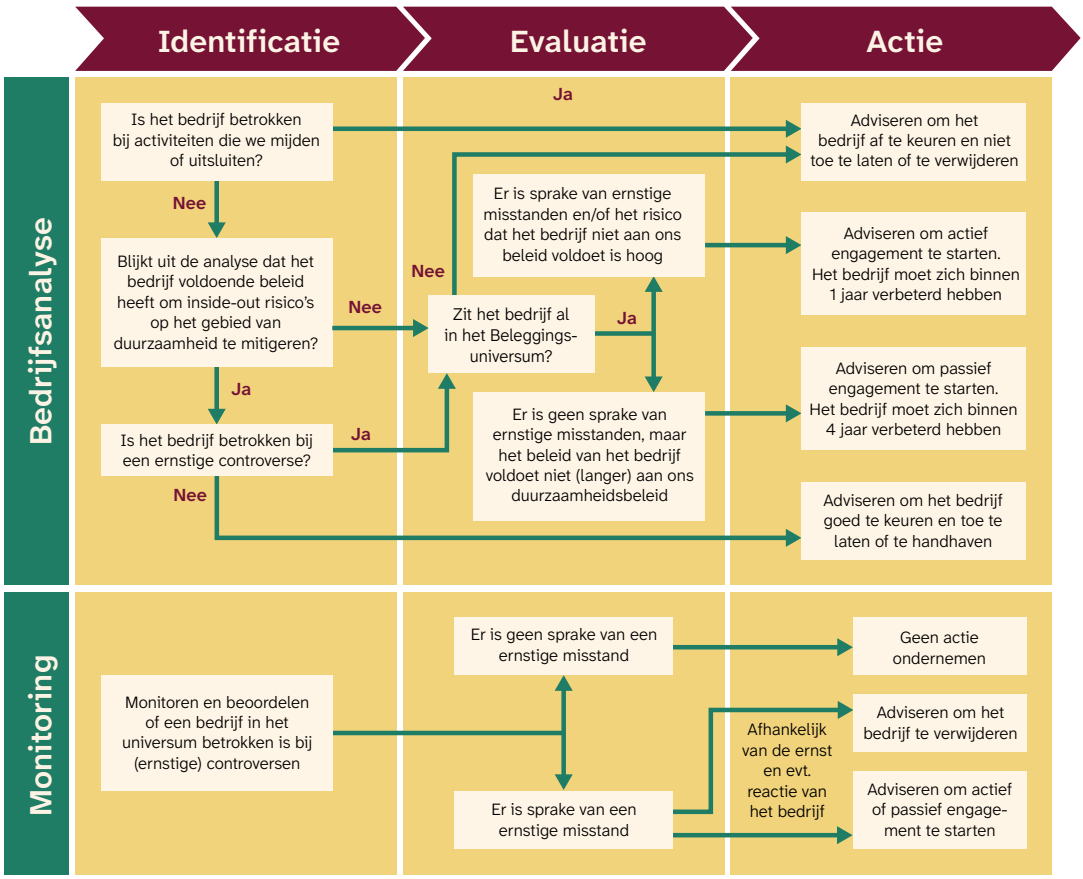
(1) Een schending van de beginselen van het VN Global Compact, of
(2) Een schending van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), of
(3) Het niet volgen van de praktijken van goed bestuur.

Als er sprake lijkt te zijn van een schending, onderbouwt de analist dit in het bedrijfsprofiel en geeft het advies dat de vastgestelde schending reden is om het bedrijf te verwijderen uit het Beleggingsuniversum. Als de Investeringscommissie het advies overneemt, wordt er officieel besloten dat er sprake is van een schending en wordt het bedrijf verwijderd uit het Beleggingsuniversum.

Mocht een bedrijf waarbij eerder een schending is vastgesteld na verloop van tijd opnieuw onderzocht worden, moet de analist substantieel kunnen onderbouwen dat er op het moment van heronderzoek niet langer sprake is van een schending om het advies goedkeuren te kunnen geven.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van het onderzoeksproces en de monitoring van mogelijke betrokkenheid bij controversen van bedrijven die al in het Beleggingsuniversum zitten, uitgevoerd door het Sustainability Team van ASN Bank.

Figuur 1 Gesimplificeerde weergave onderzoeksproces

Wat is het eindoordeel van de analist op basis van de risico's, de kwaliteit van het beleid en de praktijk?
Op basis van de risico's, de kwaliteit van het beleid en de praktijk komt de analist tot een eindoordeel en geeft een advies. De adviezen die een analist kan geven, staan in paragraaf 4.1.5. Hierbij maken we onderscheid tussen grote en kleine bedrijven (meer uitleg staat in paragraaf 4.1.2). Of het eindoordeel uiteindelijk voldoende (V) of onvoldoende (X) is, staat in het schema hieronder.

Eindoordeel grote bedrijven (marktkapitalisatie groter dan of gelijk aan € 10 miljard)

Kwaliteit beleid Beleids-onderdeel / sectorrisico	Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed	Uitstekend
Laag	n.v.t.	V	V	V	V
Gemiddeld	X	V/X[23]	V	V	V
Hoog	X	X	V	V	V

23 Afhankelijk van het beleidsonderdeel.

Eindoordeel klein bedrijf (marktkapitalisatie van maximaal € 10 miljard)

Kwaliteit beleid Beleids-onderdeel / sectorrisico	Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed	Uitstekend
Laag	n.v.t.	V	V	V	V
Gemiddeld	V	V	V	V	V
Hoog	X	V/X[24]	V	V	V

WANNEER WORDT EEN BEDRIJF GOED- OF AFGEKEURD?

Voor een uiteindelijk advies goedkeuren moet het bedrijf op alle beleidsonderdelen een voldoende scoren. Is het totaaloordeel onvoldoende, dan adviseert de analist aan de Investeringscommissie om het bedrijf af te keuren.

4.1.5 Adviezen en besluiten

Op basis van zijn eindoordeel, zoals uitgelegd in paragraaf 4.1.4, geeft de analist een advies. Daarna kan de Investeringscommissie een besluit nemen. De analist kan twee verschillende adviezen geven over een bedrijf: *goedkeuren* of *afkeuren*.

Op basis van dit advies en de onderbouwing daarvan neemt de Investeringscommissie een besluit. Dat oordeel kan luiden: *goedkeuren, afkeuren, engagement* of *aanhouden*. De oordelen *goedkeuren* en *afkeuren* bestaan in twee vormen: voor bedrijven die nog niet in het beleggingsuniversum aanwezig zijn, en voor bedrijven die zich daar al in bevinden. Elk advies of besluit geldt specifiek voor het beleggingsuniversum van het betreffende fonds, zoals in het vorige hoofdstuk is besproken.

Goedkeuren, toelaten
Het bedrijf bevindt zich nog niet in het beleggingsuniversum (universum). Zijn activiteiten en beleid voldoen aan onze duurzaamheidscriteria. Daarom laten wij het toe tot het universum.

Goedkeuren, handhaven
Een bedrijf bevindt zich al in het beleggingsuniversum; zijn activiteiten en beleid voldoen nog steeds aan onze duurzaamheidscriteria. Daarom handhaven wij het in het beleggingsuniversum.

Goedkeuren, geen volledig beleid
Deze categorie geldt voor bedrijven met een marktkapitalisatie van minder dan € 10 miljard, die niet voor alle duurzaamheidscriteria beleid hebben. De conclusie van de analyse over de risico's, het beleid en de praktijk is voldoende.

Afkeuren, niet toelaten
Het bedrijf bevindt zich nog niet in het beleggingsuniversum. Zijn activiteiten en/of beleid voldoen niet aan onze duurzaamheidscriteria. Wij laten het niet toe tot het universum.

Afkeuren, verwijderen
Het bedrijf bevindt zich al in het beleggingsuniversum, maar voldoet niet meer aan onze duurzaamheids-criteria. De activiteiten voldoen niet meer, het beleid is ontoereikend en/of er is sprake van zeer ernstige en/of structurele misstanden (praktijksituaties die in conflict zijn met de duurzaamheidscriteria). Daarom verwijderen wij het bedrijf uit het beleggingsuniversum.

24 Afhankelijk van het beleidsonderdeel.

Aanhouden
Er is nader onderzoek nodig omdat er geen besluit mogelijk is op basis van de beschikbare informatie. We agenderen het bedrijf opnieuw. Alleen de Investeringscommissie kan dit beslissen, niet de analist.

4.2 ENGAGEMENT MET BEDRIJVEN

Onder *engagement* verstaan we het voeren van een dialoog met bedrijven en instellingen, met als doel hen bewuster te maken van hun duurzaamheidsprestaties en hen aan te sporen deze te verbeteren. Wij besluiten tot engagement in de volgende gevallen:

- Het bedrijf is in het beleggingsuniversum opgenomen, maar bij heronderzoek blijkt dat het beleid niet meer voldoet aan onze duurzaamheidscriteria. De activiteiten van het bedrijf zijn nog steeds in lijn met onze criteria; het is dus niet actief in activiteiten die wij uitsluiten. We handhaven het bedrijf in het beleggingsuniversum, maar starten engagement.
- Er is een potentiële misstand geconstateerd waaruit kan blijken dat het bedrijf niet meer voldoet aan onze duurzaamheidscriteria.
- Als middel om de duurzame beleggingsdoelstellingen van de aandelenfondsen te behalen door bedrijven aan te spreken op specifieke verantwoordelijkheden, bijvoorbeeld op klimaat of biodiversiteit.

Als de Investeringscommissie besluit tot engagement, bepaalt zij wie dit oppakt. Engagement kan worden uitgevoerd door het Sustainability team van ASN Bank, ASN Impact Investors, de externe fondsbeheerders in opdracht van ASN Impact Investors of in samenwerking tussen deze partijen. Wij hanteren drie soorten engagement:

1. licht engagement;
2. actief engagement;
3. collectief engagement.

Licht engagement
We voeren licht engagement nadat de Investeringscommissie heeft vastgesteld dat een bedrijf met een marktkapitalisatie groter dan € 10 miljard op het gebied van beleid niet meer voldoet aan de duurzaamheidscriteria. Er zijn geen misstanden geconstateerd die reden geven anders te beslissen.

Actie en duur:
De analist stuurt het bedrijf één engagementbrief met de punten waarop het bedrijf moet verbeteren. Binnen vier jaar wordt het bedrijf heronderzocht. Dan moet het op de ontbrekende punten voldoende beleid hebben ontwikkeld. De looptijd van dit type engagement is maximaal vier jaar.

Actief engagement
We voeren actief engagement als bij een bedrijf een potentiële ernstige misstand (zie voor de bepaling hiervan en het proces voor het beoordelen van misstanden paragraaf 4.1.4) wordt geconstateerd. In sommige gevallen kunnen we ook actief engagement aangaan als er beleid ontbreekt en de vierjaarstermijn niet gepast is.

Actie en duur:
De looptijd van dit type engagement is maximaal een jaar. Zodra het engagement is afgerond, beschrijft de analist in het bedrijfsprofiel de uitkomst van het engagementproces. Deze uitkomst wordt besproken in de vergadering van de Investeringscommissie. Deze neemt een definitief besluit over het bedrijf.

Collectief engagement
Soms trekken we samen met andere investeerders op in gesprekken met bedrijven. Collectief engagement zetten we in wanneer soortgelijke uitdagingen zich breder voordoen binnen een sector of op een specifiek thema. Door gezamenlijk op te treden, streven wij ernaar onze invloed te vergroten en bij te dragen aan de gewenste veranderingen.

Actie en duur:
Afhankelijk van de complexiteit van het probleem duurt collectief engagement vaak meerdere jaren.

4.3 DATALEVERANCIERS EN BRONNEN

Bij het onderzoek gebruiken we verschillende bronnen. We werken samen met diverse dataleveranciers. Daarnaast gebruiken we informatie van bedrijven zelf, non-gouvernementele organisaties (ngo's), waaronder vakbonden, en beschikbare informatie uit allerlei media.

De dataleveranciers leveren informatie op verschillende gebieden:
- ESG-data, ofwel data over de milieuprestaties en sociale en corporate governance-data van een breed scala aan beursgenoteerde bedrijven (ESG staat voor environmental, social & governance).
- Kwantitatieve data over de milieuprestaties van bedrijven, onder andere de emissies van verontreinigende stoffen waarvoor de bedrijfsactiviteiten verantwoordelijk zijn. Zo kunnen we beter de milieubelasting van bedrijven vergelijken.
- Analyses van de media wereldwijd, waarbij dataleveranciers checken of bij de bedrijven misstanden zijn geconstateerd.

4.4 INHOUDELIJKE INVULLING VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk leest u de criteria waarop wij bedrijven beoordelen. Allereerst gaan we in op de activiteiten die we uitsluiten en mijden. In paragraaf 4.4.2 ziet u welke criteria we gebruiken om de kwaliteit van het duurzaamheidsbeleid van bedrijven te toetsen en te beoordelen hoe zij dit beleid in de praktijk uitvoeren.

4.4.1 Uit te sluiten en te mijden activiteiten

In deze paragraaf behandelen we de activiteiten die we mijden en uitsluiten. Het gaat om activiteiten die (nog) niet bijdragen aan of passen in een duurzame samenleving. Deze activiteiten hebben bovendien risico's voor mens, dier en milieu die wij te groot of onacceptabel vinden. Uitsluiting is van toepassing op die activiteiten die onder geen enkele omstandigheid zijn toegestaan[25], ongeacht hoe duurzaam het bedrijf opereert. Mijden is van toepassing op die activiteiten waarin we zouden kunnen beleggen, mits ze voldoen aan al onze criteria, maar waarin we vanwege de grote duurzaamheidsrisico's in de praktijk vaak niet in beleggen.

Deze informatie geldt voor álle activiteiten die wij financieren of waarin wij beleggen. Voor de overzichtelijkheid spreken we bij de uitwerking van de criteria alleen over beleggen. De criteria gelden dus ook voor financieringen.

Grenzen
Voor elk criterium bij een te mijden of uit te sluiten activiteit geldt dat ergens een grens ligt. Bij het onderwerp 'wapens' is het bijvoorbeeld nodig te definiëren wat een wapen is, en bij 'bont' en 'gokspelen' wat er precies wel en niet onder valt en dus waar we de grens precies trekken. Daarom hebben we onder alle activiteiten een *wel* en een *niet* opgenomen waar we aangeven waar de grenzen voor ons liggen. Het *wel* geeft antwoord op de vraag: *waarin willen wij nog wel beleggen?* Het geeft geen antwoord op de vraag: *waarin willen wij geen geld meer beleggen?*

Leverancier voor uit te sluiten of te mijden activiteiten
Behalve dat bedrijven zelf actief kunnen zijn in uit te sluiten activiteiten, kunnen zij ook indirect betrokken zijn bij deze activiteiten. Dat is het geval als ze producten en/of diensten leveren voor deze activiteiten.

25 We streven ernaar, voor zover we kunnen, dergelijke activiteiten uit te sluiten. Toch kan het zo zijn dat de analist na zorgvuldig onderzoek relevante informatie niet boven tafel krijgt. Wij zijn hierbij namelijk afhankelijk van openheid van het bedrijf en publieke bronnen.

Hieronder leggen we uit wanneer we wel en wanneer we niet in een bedrijf kunnen beleggen als het diensten en/of producten levert voor uit te sluiten en te mijden activiteiten. Hiervoor onderzoekt de analist twee vragen:

- In hoeverre is het bedrijf verweven met een activiteit?
- Is het een kernactiviteit?
  Hierbij beoordeelt de analist:
  - Welke omzet wordt er gegenereerd door de producten en/of diensten? Is deze kleiner dan vijf procent, dan zien wij deze niet als kernactiviteit. Er is geen reden tot afkeuren, tenzij het bedrijf te zeer verweven is met de activiteit.
  - Ziet het bedrijf de geleverde producten en/of diensten als groeimarkt?
  - Richt het bedrijf zich strategisch op een bepaalde uit te sluiten of te mijden activiteit?
  - Voert het bedrijf een actieve lobby voor activiteiten die wij uitsluiten of mijden?

Uitzondering! Voor leveranciers die producten en/of diensten leveren aan de wapenindustrie geldt het bovenstaande niet. Hiervoor gelden de criteria zoals hierna worden uitgelegd.

Wapens

SDG target: 16.4

Wij definiëren wapens als goederen of diensten die het doel hebben om schade of letsel toe te brengen aan mensen of infrastructuur. Het kan hier gaan om militaire goederen (zoals gedefinieerd door de Wassenaar Arrangement Munitielijst), of om civiele goederen (zoals commerciële handvuurwapens of jachtgeweren). Wapens zijn soms nodig voor veiligheid en verdediging, maar kunnen ook gebruikt worden voor de ernstigste vorm van mensenrechtenschendingen. Bij investeringen in wapenbedrijven kunnen wij niet voorkomen dat we betrokken raken bij deze mensenrechtenschendingen. Daarom sluiten we elke vorm van financiering van bedrijven die betrokken zijn bij ontwikkeling, productie en handel in wapens uit.

Waar ligt de grens?

Niet: We sluiten bedrijven uit die betrokken zijn bij de ontwikkeling, productie en handel in wapens en wapensystemen. Hieronder verstaan we controversiële wapens[26], conventionele wapens en civiele vuurwapens, alsmede onderdelen van wapens die essentieel zijn voor de dodelijkheid daarvan.

Wel:
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die onderdelen leveren van wapens die niet essentieel zijn *voor* de dodelijkheid van het wapen;
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die militaire goederen en diensten leveren zonder gevechts-doeleinde, zoals beveiligde communicatiesystemen of beschermende kleding;
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die goederen of diensten leveren die zowel een militair als civiel doeleinde kunnen dienen (*dual use*).

Kernenergie

SDG targets: 3.9, 7.2

We kunnen onder bepaalde voorwaarden beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de opwekking van kernenergie.

Waar ligt de grens?

Niet: Wij kunnen niet investeren in de bouw van nieuwe kerncentrales.

Wel:
- Wij kunnen wel investeren in onderhoud en exploitatie van bestaande kerncentrales, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
  1. er moet een definitieve oplossing zijn voor eindberging van het kernafval en het is duidelijk wie daarvoor verantwoordelijk is,
  2. de centrale moet zich bevinden in een land dat het non-proliferatieverdrag heeft ondertekend, en
  3. de kerncentrale moet zich bevinden in een hoog-inkomen OECD-land.

26 Antipersoonsmijnen, biologische wapens, brandbommen, chemische wapens, clustermunitie, kernwapens, verarmd uranium en witte fosfor.

- Wij kunnen wel investeren in R&D op het gebied van kernenergie.
- Wij kunnen wel investeren in toeleveranciers van bestaande kerncentrales.
- Wij kunnen wel investeren in bedrijven die kernenergie afnemen.

Tabak

SDG targets: 3.4, 3.5, 3.a

We beleggen niet in bedrijven die tabaksproducten of elektronische rookwaren produceren. Ook beleggen we niet in bedrijven die meer dan vijf procent van hun omzet behalen door verkoop of distributie van of handel in tabaksproducten of elektronische rookwaren.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die minder dan vijf procent van hun omzet realiseren uit de handel in, of verkoop of distributie van tabaksproducten of elektronische rookwaren.

Niet: We beleggen niet in bedrijven die als toeleverancier te zeer verweven zijn met de tabaksindustrie en/of meer dan vijf procent van de omzet genereren uit deze activiteiten.

Alcoholhoudende dranken

SDG target: 3.5

Alcoholconsumptie is schadelijk voor de gezondheid. Ook heeft overmatig alcoholgebruik negatieve maatschappelijke gevolgen. We beleggen daarom niet in bedrijven die alcoholhoudende dranken produceren. Ook beleggen we niet in bedrijven die meer dan tien procent van hun totale omzet behalen door de verkoop of distributie van of handel in alcoholhoudende dranken.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die minder dan tien procent van hun omzet realiseren uit de handel in, of verkoop of distributie van alcoholhoudende dranken.

Niet: We beleggen niet in bedrijven die alcoholhoudende dranken produceren.

Cannabis en cannabishoudende producten

SDG target: 3.5

Recreatief gebruik van cannabis en/of cannabishoudende producten brengt gezondheidsrisico's met zich mee. Daarom beleggen we niet in bedrijven die cannabis en/of cannabishoudende producten voor recreatief gebruik produceren. Ook beleggen we niet in bedrijven die actief zijn in de verkoop, handel en/of distributie van cannabis voor recreatief gebruik. Bedrijven die betrokken zijn bij cannabishoudende medicijnen kunnen we wel goedkeuren. Voorwaarde is dat zij deze medicijnen op een veilige, verantwoorde manier produceren en/of vermarkten, zodat zij consumentenbescherming garanderen. Net als andere medicijnen moeten cannabishoudende medicijnen goedgekeurd zijn door autoriteiten om op de markt gebracht te worden. Het is essentieel dat deze bedrijven zich aan de wet houden en niet betrokken zijn bij misstanden.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die cannabishoudende medicijnen produceren, verkopen of distribueren, mits zij consumentenbescherming garanderen.

Niet: We beleggen niet in bedrijven die cannabis of cannabishoudende producten verkopen, distribueren en/of produceren voor recreatief gebruik.

Gokspelen

We beleggen niet in bedrijven die *short odds*-kansspelen op de markt brengen of exploiteren of daar onderdelen voor produceren. Bij short odds-kansspelen volgen inzet en winst of verlies elkaar snel op. Daardoor zijn zij sterk verslavend. Bijvoorbeeld: fruitautomaten, casinospelen, bingo, krasloten en het wedden op paarden.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die zich bezighouden met long odds-kansspelen, zoals loterijen en prijsvragen, met een lange tijd tussen inzet en winst of verlies.

Niet:
- We beleggen niet in bedrijven die short odds-kansspelen leveren of exploiteren.
- We beleggen ook niet in bedrijven die onderdelen leveren voor short odds-kansspelen, waardoor ze te zeer verweven zijn met bedrijven die short odds-kansspelen leveren of exploiteren, en/of bedrijven die meer dan vijf procent van hun omzet genereren door het leveren van onderdelen.

Suiker, vetten en zout

SDG targets: 3.5

We willen graag de gezondheid van de consument beschermen. In lijn met het advies van de WHO vinden we het daarom belangrijk dat het suiker-, vet- en zoutgehalte in producten wordt verlaagd. Om dit te stimuleren hebben wij criteria opgesteld om te bepalen welke bedrijven wij wel en niet kunnen toelaten. Het gaat hier om criteria voor zowel voedselproducenten als retailers die de producten aan de consument verkopen.

Wel:
- We kunnen *wel* investeren in bedrijven die beleid of doelstellingen hebben om het zout-, suiker- en vetgehalte in hun voedingsmiddelenassortiment te reduceren en die zo laten zien dat ze er bewust mee bezig zijn. Belangrijk is dat het bedrijf voor alle drie doelstellingen of beleid formuleert en dat het vooral gaat om producten die het meest bijdragen aan de vermindering van de suiker-, vet- en zoutinname bij mensen (zie de volgende tabel). Het reduceren van het zout-, suiker- en vetgehalte kan op de volgende manieren:
- *Herformulering van recepten van levensmiddelen om het suiker-, zout- en vetgehalte te verlagen* in de categorieën levensmiddelen en dranken die het meest bijdragen tot de suiker-, vet- en zoutinname. Dit kan door bepaalde ingrediënten te vervangen door alternatieven of door suiker, zout en vet weg te laten uit het product.
- *Doelstellingen bepalen voor de reductie van het suiker-, zout- en vetgehalte* in de categorieën levensmiddelen en dranken die het meest bijdragen aan de suiker-, vet- en zoutinname.
- Bij *voorkeur* bieden bedrijven consumenten de optie om producten te kiezen die gezonder zijn en waar minder suiker, vet of zout in zit en worden de voedingsgegevens (suiker-, vet- en zoutgehalte) goed leesbaar op de voorkant van de verpakking verstrekt.

Niet:
- We kunnen *niet* investeren in voedingsmiddelenproducenten waarvan meer dan de helft van de omzet valt in de categorieën levensmiddelen en dranken die het meest bijdragen aan de suiker-, vet- en zoutinname (zie de volgende tabel) – tenzij zij het suiker-, vet- en/of zoutgehalte zodanig hebben verlaagd dat het niet meer significant bijdraagt aan de suiker-, vet- en zoutinname van mensen.

Categorieën levensmiddelen en dranken die het meest bijdragen aan suiker-, vet- en zoutinname*.

Transvetten en verzadigde vetten[27] [28] [29]	Suiker[30]	Zout[31] **
Koekjes en bladerdeegproducten	Suikerhoudende snacks	Chips, hartige snacks, gezouten noten
Chips	Snoepgoed	Soep
Snoep en chocolade	Frisdranken (ook light versies)	Kant-en-klaarmaaltijden
Pizza's	Vloeibare en poedervormige concentraten	Sauzen, specerijen en kruiderijen

27 https://www.jasperalblas.nl/de-waarheid-over-transvetten/
28 https://www.hartstichting.nl/gezond-leven/gezond-eten/vetten
29 https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/vetten.aspx
30 https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet
31 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/365639/9789289000178-eng.pdf?sequence=1

Transvetten en verzadigde vetten[27] [28] [29]	Suiker[30]	Zout[31] **
Gebak en cake	Gearomatiseerd water	Ontbijtgranen (krokante muesli en cornflakes)
Vast frituurvet / gefrituurd voedsel gebakken in vast vet	Energie- en sportdranken	Aardappelproducten
Diepvriesproducten als kroketten, kaassoufflés, frikadellen, patat	Gearomatiseerde melkdranken	Vleeswaren (bewerkte stukken vlees die vaak op brood worden gegeten)
Instant mixen en -sauzen	Alle andere dranken die vrije suikers bevatten	
Harde margarine en roomboter		
Kant-en-klaarmaaltijden		
Koffiecreamer		

* De producten in deze tabel komen niet voor in de Schijf van Vijf van het Voedingscentrum en leveren weinig nuttige voedingsstoffen. Hier kun je checken welke producten wel of niet in de Schijf van Vijf staan: Staat dit in de Schijf van Vijf?[32]

** Visproducten, brood en kaas behoren tot de producten die het meest bijdragen aan zoutinname. We hebben deze uit de tabel gelaten omdat ze thuishoren in de Schijf van Vijf en ook nuttige voedingsstoffen leveren.[33]

Porno

SDG targets: 5.2, 8.7, 8.8, 16.2

We beleggen niet in bedrijven die zich bezighouden met de productie van pornografie, omdat er in de seksindustrie een verhoogd risico is op seksuele uitbuiting. Ook beleggen we niet in bedrijven die meer dan vijf procent van hun omzet realiseren door het uitzenden van porno.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven zoals televisiezenders, die minder dan vijf procent van hun omzet behalen door het uitzenden van porno.

Niet: We beleggen niet bedrijven waarbij de kern van het verdienmodel is gebaseerd op het exploiteren van pornografie, zoals escortbureaus, erotische webcamdiensten en prostitutie.

Genetische modificatie

SDG target: 2.5

We sluiten bedrijven uit die voor niet-medische doeleinden genetische modificatie op planten en dieren toepassen of hiertoe opdracht geven. Dit doen wij omdat er risico's kleven aan genetische modificatie. Zo is er veel onduidelijkheid over de nadelige gevolgen van gentechnologie voor mens, biodiversiteit en dierenwelzijn.

Waar ligt de grens?

Wel:
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die genetische modificatie op planten en dieren toepassen voor medische doeleinden, als dit de enige oplossing is voor een medisch probleem, en als dit gebeurt onder gesloten omstandigheden.
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die genetische modificatie toepassen op micro-organismen (dit zijn geen planten of dieren) als dit gebeurt onder gesloten omstandigheden.
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die genetisch gemodificeerde producten afnemen, mits zij transparant zijn over de wijze waarop ze deze producten gebruiken.

Niet: We beleggen niet in bedrijven die genetische modificatie op planten en dieren toepassen voor voeding en non-foodproducten, of hiertoe opdracht geven.

32 https://www.voedingscentrum.nl/nl/gezond-eten-met-de-schijf-van-vijf/wat-staat-er-in-de-vakken-van-de-schijf-van-vijf.aspx
33 https://www.voedingscentrum.nl/nl/gezond-eten-met-de-schijf-van-vijf/wat-staat-er-in-de-vakken-van-de-schijf-van-vijf.aspx

Dierenwelzijn
Onder dierenwelzijn vallen verschillende onderwerpen. Wij willen alleen beleggen in bedrijven die op een respectvolle manier omgaan met dieren en voldoen aan dierenwelzijn. Hieronder geven we over verschillende onderwerpen aan of we er wel of niet in beleggen, en hoe we onze visie op dierenwelzijn toepassen.

Bont, leer en veren
SDG targets: 15.7, 15.c
Wij keuren het gebruik van dieren voor bont af. Daarom beleggen wij niet in de productie van en handel in bont. Ook het gebruik van leer, dons en veren van beschermde en/of niet-gedomesticeerde[34] diersoorten of dieren die onder erbarmelijke omstandigheden zijn gehouden keuren we af. Daarom investeren wij ook niet in bedrijven die gebruikmaken van bont, leer, dons en veren van beschermde en/of gedomesticeerde diersoorten of van dieren die onder erbarmelijke omstandigheden gehouden zijn. Uiteraard vallen hier ook dierlijke producten onder die illegaal (stroperij) verkregen en verhandeld worden, zoals ivoor van olifanten en de hoorn van neushoorns.

Waar ligt de grens?
Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die leer, dons en veren gebruiken van dieren die goed behandeld zijn.
Niet: We beleggen niet in bedrijven die gebruikmaken of handelen in bont, en huiden en pelzen van niet-gedomesticeerde en beschermde diersoorten. We beleggen ook niet in bedrijven die gebruikmaken van producten van dieren die onder erbarmelijke omstandigheden gehouden zijn.

Veehouderij[35]
SDG targets: 2.4, 13.2, 15.2, 15.3
We mijden investeringen in de intensieve veehouderij vanwege de negatieve impact op duurzaamheid en dierenwelzijn. We maken een uitzondering voor grondgebonden (i.e. niet-intensieve) veehouderij die onderdeel is van het sluiten van kringlopen bij duurzame landbouwactiviteiten.[36] Ook mijden we afnemers van de veehouderij, waaronder slachterijen en transportbedrijven.

Waar ligt de grens?
Wel: We kunnen wel beleggen in afnemers van de veehouderij, zoals supermarkten, mits zij in hun inkoopbeleid voldoende rekening houden met dierenwelzijn (zie de voorwaarden onder Dierenwelzijnsbeleid).
Niet: We mijden beleggingen in intensieve veehouderijen en de directe afnemers van veehouderijen, zoals slachterijen en veetransport, omdat deze vaak dierenwelzijn niet kunnen garanderen.

Visserij[37]
SDG targets: 12.2, 14.1, 14.2, 14.4, 14.c
We mijden beleggingen in de visserij. Overbevissing draagt bij aan het verlies van biodiversiteit. Bij het vangen en verwerken van vis wordt weinig rekening gehouden met dierenwelzijn. De visserijsector leeft de eisen van internationale overeenkomsten en keurmerken onvoldoende na, zoals het Marine Stewardship Council (MSC), de FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries, en wet- en regelgeving van MARPOL en de EU. Ook respecteert de sector Marine Protected Areas onvoldoende[38]. We kunnen wel investeren in visteelt in gesloten systemen op land, mits het voldoet aan onze duurzaamheids- en dierenwelzijnseisen[39].

34 Gedomesticeerde dieren zijn in de loop der tijd door fokken in hun bestaan afhankelijk geworden van de mens.
35 Vanwege de grote duurzaamheidsrisico's beleggen we in de praktijk alleen in bedrijven die dergelijke activiteiten in hun keten hebben. Als veehouderijbedrijven in de toekomst hun activiteiten volledig verduurzamen, beoordelen wij ze volgens de criteria van ons dierenwelzijnsbeleid en onze overige duurzaamheidscriteria.
36 Zie voor ons landbouwbeleid het SSP Landbouw
37 Wat voor veehouderij geldt (zie noot 27), geldt ook voor visserij.
38 De FAO code of conduct for responsible fisheries is een gedragscode voor verantwoorde visserij. MARPOL is een internationaal verdrag om vervuiling door schepen tegen te gaan. Marine Protected Areas ofwel zeereservaten zijn beschermde gebieden in de oceaan zonder nationale of internationale juridische status. In deze beschermde gebieden worden verstorende activiteiten die natuurlijke waarden bedreigen, zoveel mogelijk beperkt of verboden. Voorbeelden van verstorende activiteiten zijn visserij en recreatie.
39 Zie het SSP Dierenwelzijn

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die afnemers zijn van de visserij en die gebruikmaken van het MSC-keurmerk voor wilde vis of het ASC-keurmerk voor kweekvis, zoals supermarkten en restaurants. Daarnaast hebben deze bedrijven het doel om het aandeel van producten met keurmerk te vergroten.

Niet: We mijden beleggingen in de visserij en in bedrijven die op een onvoldoende duurzame en niet-dierenvriendelijke manier kweekvis (aquacultuur) produceren.

Omgang met wilde dieren

SDG targets: 15.7, 15.c

We beleggen niet in bedrijven en projecten die wilde dieren inzetten voor vermaak of commerciële activiteiten. We kunnen wel beleggen in bedrijven en projecten die zich inspannen om bedreigde diersoorten te beschermen.

Waar ligt de grens?

Wel:
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die zich inspannen om bedreigde diersoorten te beschermen en die voldoen aan de vijf vrijheden van dierenwelzijn en onze biodiversiteitscriteria.
- We kunnen wel beleggen in opvangcentra die bijdragen aan dierenwelzijn doordat zij dierenleed voorkomen, en die bij de opvang rekening houden met dierenwelzijn.
- We kunnen beleggen in bedrijven die op dieren jagen onder de voorwaarden dat dit onderdeel is van terreinbeheer, dat zij dit doen in het kader van schadebestrijding, dat er geen alternatieven zijn en/of dat zij het doen bij ernstig, uitzichtloos lijden van het dier.
- We kunnen wel beleggen in bedrijven die gebruikmaken van plaagdierbestrijding.

Niet:
- We beleggen niet in toeristische activiteiten die dieren of hun habitat verstoren of schaden.
- We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij de handel in bedreigde diersoorten die op de rode lijst staan.
- We beleggen niet in bedrijven die jagen op dieren.
- We mijden bedrijven die zich gespecialiseerd hebben in plaagdierbestrijding met behulp van pesticiden, insecticiden en neonicotinoïden.

Behandeling van dieren in gevangenschap

We beleggen niet in bedrijven en organisaties die wilde dieren enkel voor vermaak gebruiken. We kunnen wel beleggen in bedrijven en organisaties die gedomesticeerde dieren houden en de vijf vrijheden garanderen.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in dierentuinen en kinderboerderijen als zij de vijf vrijheden garanderen.

Niet:
- We beleggen niet in bedrijven die dieren alleen houden voor vermaak, zoals circussen.
- We beleggen niet in dierentuinen en dolfinaria waar dieren getraind worden voor shows.
- We beleggen niet in bedrijven die levende dieren verkopen, zoals dierenwinkels en tuincentra.

Dierproeven

We beleggen niet in bedrijven die dierproeven gebruiken voor cosmetische doeleinden, tenzij het bedrijf hier wettelijk toe verplicht is. Het bedrijf heeft dan een duidelijke visie om dierproeven op cosmetica te verminderen en investeert in alternatieve testmethoden.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die gebruikmaken van dierproeven voor medische en niet-medische doeleinden als zij hierover transparant zijn en hiervoor voldoende beleid hebben (zie het dierproevenbeleid voor de voorwaarden).

Niet: We beleggen niet in bedrijven die gebruikmaken van dierproeven voor cosmetische doeleinden als dit niet wettelijk verplicht is of als het bedrijf niet investeert in alternatieve testmethoden.

Cementindustrie

SDG targets: 13.2, 15.5

We mijden bedrijven die cement produceren, omdat dit gepaard gaat met hoge emissies van broeikasgassen en aantasting van ecosystemen.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die handelen in en gebruikmaken van cement.

Niet: We mijden bedrijven die cement produceren.

Basischemie en -metalen

SDG targets: 12.2, 12.4, 13.2, 15.3

We beleggen niet in bedrijven die opereren in de petrochemie op basis van primaire fossiele grondstoffen. Dit zijn bedrijven die van aardolie de bulkstoffen voor de chemische sector maken, zoals ethyleen en polymeren. We mijden beleggingen in bedrijven die van primaire ertsen nieuwe metalen maken.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in:

- Bedrijven die zich richten op hergebruik van schroot en metalen omdat dit past in onze visie van een circulaire economie. Of in bedrijven die overstappen naar hernieuwbare (biobased) grondstoffen.
- Bedrijven zich richten op hergebruik van kunststof[40].
- We mijden bedrijven en ondernemingen die betrokken zijn bij het verwerken van niet-hernieuwbare primaire grondstoffen. In sommige gevallen kunnen we beleggen in koploperbedrijven die primaire grondstoffen verwerken (bijvoorbeeld grondstoffen die essentieel zijn voor de verduurzaming) als ze voldoen aan al onze criteria op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit.

Niet:

- We mijden bedrijven die energie-intensieve bulkproducten voor de chemische sector maken.
- We beleggen niet in bedrijven die van primaire ertsen nieuwe metalen maken.
- We beleggen niet in bedrijven die opereren in de petrochemie op basis van primaire fossiele grondstoffen. Dit zijn bedrijven die van aardolie de bulkstoffen voor de chemische sector maken, zoals ethyleen en polymeren.

Fossiele grondstoffen

SDG targets: 3.9, 6.3, 7.2, 9.4, 12.2, 13.2, 14.1, 14.3, 15.3

We beleggen niet in de exploratie, productie en raffinage van fossiele grondstoffen. Onder fossiele grondstoffen verstaan we alle grondstoffen met een fossiele herkomst. Dat zijn bruinkool, steenkool, aardgas, schaliegas, teerzanden en olie. Daarnaast sluiten wij de industriële productie van elektriciteit met behulp van fossiele grondstoffen uit en ondernemingen die 50 % of meer van hun inkomsten halen uit elektriciteitsopwekking met een broeikasgasintensiteit van meer dan 100 g CO_2e/kWh[41].

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in:

- afnemers van deze producten; wij beleggen echter minder in bedrijven die veel fossiele grondstoffen verbruiken en dus veel CO_2 uitstoten (ofwel: een grote carbon footprint hebben);
- bedrijven die hoofdzakelijk elektra of warmte voor eigen gebruik produceren met behulp van fossiele grondstoffen[42].

Niet: We mijden bedrijven die als toeleverancier sterk verweven zijn met de exploratie, productie en raffinage van de fossiele grondstoffensector wanneer zij meer dan vijf procent van de omzet genereren uit deze activiteiten.

40 Een uitzondering hierop vormt het omzetten van plasticafval in dieselbrandstof. Hierin beleggen wij niet. Niet alleen is diesel een fossiele brandstof, er treedt bovendien vervuiling op bij verbranding.

41 We monitoren periodiek of ondernemingen 50% of meer van hun inkomsten halen uit elektriciteitsopwekking met een broeikasgasintensiteit van meer dan 100 g CO_2e/kWh.

42 Wij kunnen ook hypotheken verstrekken voor huizen met een Mikro WK installatie op aardgas.

Dammen

SDG targets: 6.6, 6.b, 15.1, 16.7

We beleggen in dammen of in bedrijven die dammen bouwen, betrokken zijn bij de bouw van dammen of dammen beheren als zij daarbij de zeven uitgangspunten de World Commission On Dams respecteren. Deze zeven uitgangspunten geven in de praktijk niet altijd voldoende houvast om een besluit te nemen. Daarom hanteren wij in ieder geval de volgende grenzen:

Waar ligt de grens?

Wel:
- We kunnen investeren in bedrijven die dammen bouwen en/of beheren als zij:
  - de IFC Performance Standards 5 & 6 volgen (zie 6.3 van het SSP Duurzame Energie); en
  - de WCD-richtlijnen volgen (zie van SSP Duurzame Energie).
- We beleggen bij voorkeur in de renovatie van bestaande dammen waarvan de netto-impact positief is en waarbij de WCD-richtlijnen en IFC-standaarden gevolgd worden. Bij renovatie wordt bijvoorbeeld veel extra energie opgewekt, maar is er een veel geringe negatieve impact op het landschap of de lokale bevolking.

Niet:
- We beleggen niet in dammen of bedrijven die dammen aanleggen of beheren als:
  - de betreffende dam valt in de categorieën I-IV van de IUCN[43], de UNESCO World Heritage Convention[44] en de Ramsar Convention on Wetlands[45]; en/of
  - er ernstige misstanden zijn in verband met de lokale bevolking.
- We beleggen niet in dammen of bedrijven die dammen aanleggen of beheren als ze niet aan de meest recente IFC Performance Standards voldoen.
- We beleggen niet in dammen of bedrijven die dammen aanleggen of beheren als ze geen strategie hebben om biodiversiteit in elke fase van de levenscyclus van de dam(men) te beschermen.

Biobrandstoffen van de eerste generatie

SDG targets: 2.1, 7.2, 12.2, 15.2

We beleggen niet in biobrandstoffen van de eerste generatie. Biobrandstoffen van de tweede en derde generatie zijn toegestaan onder specifieke voorwaarden. Zo moet de biomassa in Nederland voldoen aan NTA 8080[46]. Voor andere landen geldt dezelfde of een vergelijkbare maatstaf. Dit geldt voor zowel de aanvrager als de keten. De oorsprong van de biomassa is aantoonbaar lokaal, dat wil zeggen afkomstig uit een gebied binnen een straal van circa 200 kilometer van de centrale. Bij verbranding van vaste biomassa wordt het rookgas gereinigd met behulp van de nieuwste technieken.

Waar ligt de grens?

Type bio-brandstof	1e generatie: al in gebruik	2e generatie: deels in gebruik, deels in ontwikkeling	3e generatie: in ontwikkeling
Input (primaire grondstof)	Voedingsgewassen zoals graan, maïs, koolzaad, suikerriet, palmolie.	Houtige gewassen en houtige afvalstromen. Alle brandbare bio-organische afvalstoffen zoals mest, slib, frituurvet.	Momenteel vooral algen.
Output	Ethanol, biodiesel, biogas.	Ethanol, biodiesel, biogas, brandhout, vaste bio-organische brandstoffen (zoals pellets), grondstof voor chemie.	Biogas

43 https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories
44 https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf
45 https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/scan_certified_e.pdf
46 NTA 8080 geeft criteria voor de duurzaamheid van biomassa gebruikt voor energiedoeleinden. Deze hebben betrekking op: reductie van broeikasgassen, concurrentie met voedsel en/of andere lokale toepassingen, biodiversiteit, milieu, welvaart en welzijn. http://www.betterbiomass.com/nl/

Type bio-brandstof	1e generatie: al in gebruik	2e generatie: deels in gebruik, deels in ontwikkeling	3e generatie: in ontwikkeling
Toepassing	Mobiel: biobrandstoffen voor auto's.	Mobiel: biobrandstoffen voor auto's. Stationair: opwekking van elektriciteit in centrales.	Mobiel: biobrandstoffen voor auto's en vliegtuigen.
Voor- en nadelen	Concurrentie om voedsel en grond; lage CO_2-reductie.	Concurrentie om grond; hoge CO_2-reductie.	Lage concurrentie om grond; hoge CO_2-reductie.
Oordeel	Niet beleggen of financieren.	Wel beleggen of financieren, onder voorwaarden (zie tabel hierna).[47]	Wel beleggen of financieren, onder voorwaarden.[48]

Voorwaarden voor wel of niet investeren in biobrandstoffen:

Natte biomassa	Beoordeling	Voorwaarden
Rioolwaterzuiveringsslib	Positief	Biogas kan het best direct worden benut in zuiveringsinstallaties voor energieneutrale rioolwaterzuivering en fosfaatafscheiding.
Stortgas	Positief	Focus op het voorkomen van methaanuitstoot. Productie neemt af doordat er niet meer gestort wordt.
GFT-afval	Positief	Digestaat uit de vergistingsinstallatie moet worden ingezet als compost. Afvalverwerkers kunnen beter verplicht worden gesteld om afval gescheiden in te zamelen en GFT te vergisten.
Natuur- en bermgras	Positief mits	In principe meer hoogwaardige toepassing mogelijk in eiwit- en vezel-productie, maar deze technologie staat nog in de kinderschoenen.
Natte gewasresten uit de tuinbouw, veilingafval	Positief mits	Alleen als er geen afzetmogelijkheden zijn in de diervoedersector en de bodemkwaliteit niet wordt aangetast. Digestaat moet worden ingezet als compost.
Natte gewassen uit de akkerbouw	Nee, tenzij	Alleen als er geen afzetmogelijkheden zijn in de diervoedersector. Digestaat moet terug naar de akker, maar dit is vooralsnog niet altijd mogelijk wegens wettelijke beperkingen.
Reststromen uit de voedings-middelenindustrie	Nee, tenzij	Alleen als er geen afzetmogelijkheden zijn in de diervoedersector. Aardappelschillen, perspulp e.d. niet vergisten, maar inzetten als diervoeder.
Landbouwgewassen (mais, tarwe, suikerbiet etc.)	Negatief	Geen klimaatwinst door emissies bij de teelt en lekkage van methaan uit het systeem. Concurrentie met voedselproductie.

Afvalverwerking

SDG targets: 9.4, 11.6, 12.4, 12.5, 13.2

We beleggen niet in afvalverwerkers die als belangrijkste activiteit hebben dat zij afval storten. Daarbij kunnen we de verbrandingscapaciteit meewegen. Is de verbrandingscapaciteit groot, dan weegt deze negatief mee vanwege de uitstoot van broeikasgassen. Wij volgen de voorkeursvolgorde voor afvalbeheer (ook wel afvalhiërarchie genoemd) die is vastgelegd in artikel 10.4 van de Wet milieubeheer.

Deze voorkeursvolgorde is als volgt:

- preventie: voorkomen dat afvalstoffen ontstaan;
- voorbereiding voor hergebruik;
- recycling, te onderscheiden in:
- recycling van het oorspronkelijke functionele materiaal in een gelijke of vergelijkbare toepassing;
- recycling van het oorspronkelijke functionele materiaal in een niet-gelijke of vergelijkbare toepassing;

47 We investeren onder geen enkele voorwaarde in de toepassing van biomassa voor de productie van biodiesel.
48 We investeren onder geen enkele voorwaarde in de toepassing van biomassa voor de productie van biodiesel.

- chemische recycling.
- andere nuttige toepassing (waaronder energieterugwinning);
- veilige verwijdering, te onderscheiden in:
- verbranden als vorm van verwijdering; storten of lozen.

Hierbij geldt dat de hoogwaardigste verwerking de voorkeur heeft.

Waar ligt de grens?
Wel: We kunnen wel beleggen in afvalverwerkers waarvan minder dan 30% van de totale afvalverwerking bestaat uit stort. Hierbij kunnen we hun verbrandingscapaciteit meewegen. Het is wenselijk dat stortplaatsen een groot deel van het vrijkomende methaangas opvangen voor nuttig gebruik.
Niet: We mijden afvalverwerkers waarvan meer dan 30% van de totale afvalverwerking bestaat uit stort.

Financiële dienstverlening
SDG targets: 10.5, 10.6, 17.1
Wij mijden beleggingen in of financiering van financieel dienstverleners omdat zij over het algemeen geen of beperkt inzicht geven in hun bedrijfsactiviteiten. We kunnen dus niet beoordelen of deze activiteiten aan de duurzaamheidscriteria voldoen. Vanuit ons perspectief is dit vooral een groot risico bij financieel dienstverleners met omvangrijke beleggings- of kredietportefeuilles.

In geen enkel geval beleggen we in of verstrekken leningen aan een financiële instelling die voor 25% of meer in handen is van de overheid van een hoogrisicoland of van een bedrijf dat we uitsluiten op grond van de aard van de activiteiten van dat bedrijf.

In de overige gevallen is het onder bepaalde voorwaarden van ons Duurzaamheidsbeleid Financiële Dienstverlening mogelijk om toch te investeren in deze sector. Het gaat om:
- Financieel dienstverleners die uitsluitend producten aanbieden die geen betrekking hebben op beleggingen of zakelijke kredieten (zie onderstaand schema);
- Financieel dienstverleners die wel beleggen of leningen verstrekken, maar die opereren volgens een duurzaamheidsbeleid dat vergelijkbaar is met dat van ons, en die bovendien transparant zijn over deze activiteiten (zie onderstaand schema). Dit betekent:
  1. Een financieel dienstverlener mag niet betrokken zijn bij de activiteiten die wij uitsluiten en die in deze paragraaf worden genoemd; wij beleggen niet in deze partij en/of verstrekken er geen leningen aan.
  2. De overige financieel dienstverleners beoordelen we op hun duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan (zie paragraaf 4.4.2). Als er sprake is van (ernstige) misstanden (controverses en reputatieschade) dan zijn wij zeer terughoudend bij het beleggen en/of financieren.
  3. Wij hechten er waarde aan dat financiële dienstverleners de volgende overeenkomsten en/of initiatieven ondersteunen voor zover dit relevant is voor hun bedrijfsactiviteiten: het Global Compact van de VN, OECD Guidelines for Multinational Enterprises, UNEP FI, Principles for Responsible Investment (PRI), de Financial Action Task Force (FATF), de Wolfsberg Principles en/of Equator Principles[49].

Het onderstaande overzicht is de basis voor een verdere analyse van risico's ten opzichte van onze duurzaamheidscriteria.

49 Global Compact
- OECD Guidelines for Multinational Enterprises
- UNEP FI
- Principles for Responsible Investment (PRI)
- De Financial Action Task Force (FATF) is een onafhankelijk intergouvernementeel orgaan dat beleid ontwikkelt en bevordert ter bescherming van het mondiale financiële systeem tegen het witwassen van geld, de financiering van terrorisme en de financiering van massavernietigingswapens. De FATF heeft zogenaamde aanbevelingen (recommendations) ontwikkeld, die worden erkend als internationale norm voor de bestrijding van witwassen en de financiering van terrorisme en proliferatie.
- Wolfsberg Principles De Wolfsberg Group is een in 2000 opgericht samenwerkingsverband tussen elf internationale banken gericht op het ontwikkelen van standaarden en richtlijnen voor de financiële sector op het gebied van het tegengaan van witwassen en financieren van terrorisme (www.wolfsberg-principles.com).

De Equator Principles zijn een gezamenlijke, bindende toezegging van meer dan 90 banken wereldwijd. Deze banken houden rekening met mogelijke risico's voor het milieu en de lokale bevolking van hun investeringen (http://www.equator-principles.com).

Activiteit	Beoordeling	Onderbouwing en voorwaarden
Betalingsverkeer en spaarproducten	Positief	Niet van toepassing, want er bestaat geen duurzaamheidsrisico. Aan spaargeld stellen we geen eisen, aan de aanwending van het geld wel (beleggingen, leningen).
Consumentenkrediet Creditcard Microkrediet	Positief, mits	Het risico dat geld gaat naar activiteiten waar wij het geld van onze klanten niet in willen uitzetten, is verwaarloosbaar. Verantwoorde kredietverstrekking is een voorwaarde.[50] Voor microkredieten geldt apart beleid, zie hoofdstuk 5.
Hypotheken	Positief, mits	Voorwaarde: de instelling heeft een hypothekenbeleid. Zie hiervoor ons Beleid Wonen en Werken.
Verzekeringen, zoals levensverzekeringen en schadeverzekeringen (auto, brand, etc.)	Negatief, tenzij	Financiële instellingen beleggen de ontvangen premies voor een (groot) deel in aandelen en obligaties. Zolang transparantie ontbreekt, keuren wij het bedrijf af.
Vermogensbeheer	Negatief, tenzij	Vermogensbeheerders beleggen het geld van klanten dat zij beheren, in onder meer aandelen, obligaties en, wat ook gebruikelijk is, in derivaten. Zolang transparantie ontbreekt, keuren wij het bedrijf af.
Begeleiden van beursintroducties, overnames en/of fusies	Negatief, tenzij	Het bedrijf kan entiteiten begeleiden die wij zouden uitsluiten. Zolang transparantie ontbreekt, keuren wij het bedrijf af.
Handelen voor eigen rekening	Negatief, tenzij	Zolang transparantie ontbreekt, keuren wij het bedrijf af. Het gaat ook vaak om speculatie.
Zakelijke kredieten (inclusief leasing en projectfinanciering)	Negatief, tenzij	Zolang transparantie ontbreekt, keuren wij het bedrijf af.
Offshore banking	Negatief, tenzij	Als deze activiteit bijdraagt aan het ontwijken van belastingbetaling, keuren we het bedrijf af.
Derivatenhandel	Negatief, tenzij	Derivatenhandel kan gebruikt worden om risico's af te dekken, maar ook om te speculeren. Wij vinden speculatie niet duurzaam, want het kan grote negatieve gevolgen hebben. Daarom keuren we bedrijven af die derivatenhandel in belangrijke mate of uitsluitend gebruiken voor speculatieve doeleinden.

Transport, mobiliteit en verbrandingsmotoren

SDG targets: 9.1, 9.a, 13.2

Tot deze sector rekenen wij alle bedrijven die zich bezighouden met het vervoer van goederen en personen over land, over water en door de lucht. Ook bedrijven die de infrastructuur aanleggen en onderhouden rekenen we tot de transportsector. En, tot slot, ook de leveranciers van vervoersbedrijven en de fabrikanten van vervoersmiddelen. We beleggen alleen in die delen van de transportsector die op een duurzame manier te werk gaan of bezig zijn duurzaam te worden.[51]

Waar ligt de grens?

Wel:
- producenten van volledig elektrische of waterstofvoertuigen en alle investeringen die dit ten goede komen;
- investeringen in openbaar vervoer en de bijbehorende infrastructuur;
- bedrijven die nieuwe wegen, vaarwegen, vliegvelden en havens aanleggen in *Least Developed Countries* (LDCs volgens de VN)[52];

50 Verantwoorde kredietverstrekking betreft het rentepercentage, de beoordeling of een klant een krediet kan dragen en transparantie. Wij kijken hierbij of er misstanden naar boven komen.
51 Zie voor het volledige overzicht het Beleid Transport en Mobiliteit (2020).
52 UN list of least developed countries | UNCTAD

- transportbedrijven die
  - een doelstelling hebben om in 2030 de uitstoot met 40% en in 2050 met 90% te reduceren ten opzichte van 1990 EN
  - minstens de helft van de vloot reeds vervangen hebben door low-emission of zero-emission alternatieven.

Niet:
- producenten van voertuigen die rijden op een verbrandingsmotor, en producenten van essentiële onderdelen van verbrandingsmotoren (die niet gebruikt kunnen voor elektrische wagens);
- producenten van hybride, plug-in hybride en range-extendervoertuigen (combinatie van verbrandingsmotor en elektromotor);
- producenten van schepen op basis van verbrandingsmotoren;
- de aanleg van nieuwe wegen, vaarwegen, vliegvelden en havens in landen die niet aangemerkt worden als *Least Developed Countries* (LDCs volgens de VN);
- producenten van vliegtuigen of helikopters en luchtvaartmaatschappijen.

Mijnbouw

SDG targets: 6.3, 8.7, 8.8, 12.2, 13.2, 15.3

We mijden bedrijven die werkzaam zijn in de mijnbouwsector. Daarbij gaat het om eigenaren van mijnbouwbedrijven en bedrijven die mijnbouwactiviteiten beheren.

Waar ligt de grens?

Wel: Uitgangspunt is dat wij bedrijven en ondernemingen die betrokken zijn bij het winnen van niet-hernieuwbare primaire grondstoffen mijden. Maar in uitzonderlijke gevallen (zoals grondstoffen die essentieel zijn voor de verduurzaming) kunnen we beleggen in mijnbouwbedrijven die koploper zijn en voldoen aan al onze criteria op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit[53].

Niet:
- We mijden bedrijven en ondernemingen die actief zijn bij het winnen van niet-hernieuwbare primaire grondstoffen die niet essentieel zijn voor de verduurzaming, of fossiele grondstoffen.
- We mijden bedrijven die als onderaannemer van mijnbouwbedrijven werkzaam zijn in mijnbouwactiviteiten.
- We beleggen niet in bedrijven die als toeleverancier te zeer verweven zijn met mijnbouw en/of meer dan vijf procent van hun omzet genereren uit deze activiteiten.
- We beleggen niet in asbestmijnen vanwege de grote gezondheidsrisico's die met het gebruik van asbest gepaard gaan.
- We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij diepzeemijnbouw.

E-commerceplatforms

De platformeconomie biedt kansen voor economische ontwikkeling, zorgt voor nieuwe banen en biedt consumenten extra gemak. Er is echter ook een schaduwzijde. Andere banen verdwijnen en de nieuwe banen, zoals die van bezorgers, zijn niet per se betere banen. De platformeconomie komt voort uit de digitalisering van de economie. Deze gaat vaak samen met veranderingen in de waardeketens. Veel voorkomende knelpunten daarbij zijn concentratie en marktmacht, en kwesties in verband met eigendomsrecht van data en privacy. Daarnaast hebben de e-commerceplatforms invloed op het klimaat, onder andere door hun CO_2-uitstoot en verpakkingsafval. Wij kunnen onder bepaalde voorwaarden wel of niet beleggen in deze sector.

Waar ligt de grens?

Wel: we kunnen wel beleggen in e-commerceplatforms wanneer zij beleid hebben geformuleerd op transport, de keten, retour gezonden producten, verpakkingsmaterialen en privacy van werknemers en klanten.

Niet: we beleggen niet in e-commerceplatforms wanneer:
- er geen privacybeleid voor werknemers en klanten is;
- de omvang, inhoud en het aantal controversen in de richting van een strategie voor het creëren van een monopoliepositie of anti-competitieve acties wijzen;

53 In de praktijk zijn we dergelijke mijnbouwbedrijven nog niet tegengekomen. Een voorbeeld van een dergelijke mijn zou een zoutmijn kunnen zijn.

- er geen beleid is voor het terugdringen van CO_2 uitstoot in de hele transportketen (scope 1, 2 en 3);
- er geen beleid is om retourzendingen te beperken. Retour gezonden producten worden standaard vernietigd en niet opnieuw aangeboden;
- er geen beleid of doelstellingen zijn voor het terugdringen en hergebruiken van plastic en kartonnen verpakkingen;
- er geen ketenbeleid is en het niet duidelijk is welke producten aanbieders of consumenten niet mogen verkopen op het platform (assortimentsbeleid), of dat beleid komt niet overeen met de richtlijnen in ons duurzaamheidsbeleid.

Waterschaarste

SDG targets: 6.4, 6.5, 6.b

Door klimaatverandering en overmatig gebruik van zoetwatervoorraden ontstaat er op steeds meer plaatsen waterschaarste. Dit kan leiden tot concurrentie tussen bedrijven, lokale bevolking en ecosystemen. We verwachten dat bedrijven die actief zijn in gebieden met waterschaarste, verantwoord omgaan met water, dat wil zeggen de ze de waterschaarste in een gebied niet verder vergroten. Van bedrijven die actief zijn in waterintensieve sectoren verwachten wij dat zij maatregelen nemen om het gebruik van zoet water te beperken en het te hergebruiken. Sectoren die veel water verbruiken zijn mijnbouw en metaalindustrie, bosbouw, olie- & gasindustrie, chemie- en verpakkingssector, voedingsindustrie, landbouw en nutsbedrijven. Daarnaast kunnen ook andere sectoren of bedrijven te maken hebben met waterschaarste door de locatie van bepaalde ketens, zoals de agrarische sector.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen in bedrijven die hun watergebruik beperken en beheersen door ervoor te zorgen dat de impact van het watergebruik minimaal is. Dit kan bijvoorbeeld door maatregelen uit te voeren die volgen uit een effectrapportage in gebieden met waterschaarste. Daarnaast houdt het bedrijf rekening met de waterbehoeften van de lokale bevolking en ecosystemen.

Niet: We beleggen niet in waterintensieve bedrijven die actief zijn in gebieden met waterschaarste als ze geen waterschaarste-effectrapportage maken en geen beperkende maatregelen nemen of rekening houden met de waterbehoeftes van de lokale bevolking en/of ecosystemen.

Ontbossing

SDG targets: 12.2, 13.2, 15.2, 15.b

We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij ontbossing. Verschillende sectoren hebben invloed op ontbossing: landbouw, bouwsector, katoenteelt en -bewerking, veeteelt, papierproductie, vervaardiging van palmolie en soja, en mijnbouw.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen beleggen in bedrijven die voldoende maatregelen nemen om ontbossing te voorkomen. Voor specifieke minimumcriteria per sector, zie ‘ontbossing’ onder paragraaf 4.4.5.3.

Niet: We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij ontbossing. Onacceptabel zijn het kappen van bossen met een hoge beschermingswaarde (High Conservation Value Areas, HCVAs) zoals oerbossen, tropische regenwouden en mangrovebossen, bossen met een hoog koolstofgehalte (HCS) en de ontginning van veenlanden.

Palmolie

SDG targets: 12.2, 12.7, 15,2

Wij verwachten van bedrijven dat zij zich niet bezighouden met grootschalig landgebruik en activiteiten die het verlies van natuurlijke habitat en biodiversiteit verder vergroten. Daarom kijken we kritisch naar producenten van voedingsmiddelen, consumentengoederen en persoonlijke-verzorgingsproducten.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen wel beleggen en investeren in afnemers van palmolie of bedrijven die palmolie verwerken in hun producten, mits de palmolie aantoonbaar duurzaam wordt ingekocht. Dat betekent dat het

bedrijf NDPE-beleid heeft en/of lid is van de Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) en hierover rapporteert.

Niet: We beleggen en investeren niet in het gebruik van palmolie als biobrandstof of biodiesel, omdat dit geldt als biobrandstof van de eerste generatie.

Landbouw

SDG targets: 2.4, 3.9, 6.3, 13.2, 15.2, 15.3, 15.5

Landbouw is essentieel voor de voedselvoorziening. Landbouw heeft echter ook een aanzienlijke negatieve impact op duurzaamheid, o.a. op biodiversiteit. Dit komt doordat zij een negatieve impact kunnen hebben door verandering van landgebruik, overexploitatie door uitputting van de grond en vervuiling door het gebruik van pesticiden. Door verandering van landgebruik en ontbossing kunnen landbouwbedrijven ook een negatieve invloed hebben op het klimaat. Daarnaast zijn in veel landen de arbeidsomstandigheden in deze sector slecht. Vanwege de negatieve impact op duurzaamheid mijden we niet-duurzame landbouwsystemen. Er zijn veel verschillende landbouwactiviteiten die wel duurzaam zijn. Voorbeelden van landbouwactiviteiten die volgens ons een positieve impact kunnen hebben op mensenrechten, klimaat en biodiversiteit zijn onder andere, maar niet beperkt tot, kringlooplandbouw, natuurinclusieve landbouw, biologische landbouw, regeneratieve landbouw, precisielandbouw en boslandbouw.

Duidelijke, leidende definities van, of criteria voor, wat duurzame landbouw is, bestaan niet. Om te kunnen besluiten over een investering in of financiering van een bepaalde landbouwactiviteit, beoordelen we per situatie of deze past in de kaders van ons duurzaamheidsbeleid. Voor een volledig overzicht van de duurzaamheidscriteria die we hanteren voor bovengenoemde vormen van duurzame landbouwsystemen, zie ons Landbouwbeleid.[54]

Tevens hebben we algemene criteria opgesteld die gelden voor alle landbouwactiviteiten.

Waar ligt de grens?

Wel: Wij kunnen *wel* beleggen of investeren in landbouwactiviteiten die gebruik maken van enkel natuurlijke bestrijdingsmiddelen of als er concrete doelstellingen zijn om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen binnen maximaal twee jaar af te bouwen tot nul,[55] mits deze middelen niet staan op de volgende lijsten: WHO-lijst, EU-lijst, Milieumaat, en mits men zich houdt aan de Rotterdam Convention, de Stockholm Convention, het Montreal Protocol en REACH (E)(EU) en/of GHS (internationaal).
We kunnen *wel* beleggen of investeren in landbouwactiviteiten die gebruikmaken van fossiele kunstmest, als er concrete doelstellingen zijn om het gebruik van fossiele kunstmest binnen twee jaar af te bouwen tot nul. Hierover moet periodiek worden gerapporteerd aan ons.

Niet: We beleggen of investeren *niet* in landbouwactiviteiten die plaatsvinden op grond die na 2014[56] door ontbossing is vrijgemaakt voor landbouw.
We beleggen of investeren *niet* in landbouwactiviteiten met één gespecialiseerd gewas, ook wel monocultuur genoemd, omdat deze landbouwactiviteit een negatieve impact heeft op biodiversiteit en klimaat.

Plastic

SDG targets: 3.9, 6.3, 11.6, 13, 12.4, 12.5, 14.1

Plastic is een materiaal met vele toepassingen. De productie, het gebruik, en de verwerking van plastic na de gebruiksfase gaat echter gepaard met negatieve gevolgen voor klimaat, biodiversiteit, en gezondheid. Wij baseren onze visie op plastic op de R-ladder voor circulariteit.

54 ASN_Beleid_Landbouw_2023.pdf
55 Hierbij wegen we zaken mee als de context van de gewassoorten en het soort bestrijdingsmiddel. We beoordelen per situatie wat realistisch is en past in onze visie op duurzame landbouw.
56 Het jaartal 2014 is gebaseerd op de criteria van de Rainforest Alliance. Deze heeft onder meer als criteria dat bedrijven alle natuurlijke ecosystemen behouden en geen bossen of andere natuurlijke ecosystemen vernietigd hebben in de vijf jaar voorafgaand aan de datum van de eerste aanvraag voor Rainforest Alliance-certificering of na 1 januari 2014, als dat eerder is.

Waar ligt de grens?

Wel: We kunnen *wel* investeren in bedrijven die plastic gebruiken, mits ze voldoen aan onze minimum-criteria;
Wij kunnen *wel* investeren in installaties en infrastructuur om de inzameling en verwerking van bio-afbreekbaar plastic te verbeteren;
Wij kunnen *wel* investeren in de productie van plastic dat zowel biobased als bio-afbreekbaar is, als voldaan is aan de voorwaarden in het SSP Plastic;
We kunnen *wel* investeren in bedrijven die plastic verpakkingen produceren die herbruikbaar zijn en/of die doelstellingen hebben om het aandeel biobased of gerecycled plastic in hun producten te vergroten;
We kunnen *wel* investeren in recyclingprojecten waarbij een LCA is uitgevoerd.

Niet: We investeren niet in afvalverwerkingsbedrijven die meer dan 30% van hun (plastic) afval storten (landfill);
We investeren niet in projecten waarbij plastic wordt gebruikt voor energieopwekking door verbranding (Recover (R6));
We investeren niet in bedrijven die plastic verpakkingen maken voor eenmalig gebruik, tenzij noodzakelijkheid en onvervangbaarheid zijn aangetoond of LCA's laten zien dat het gebruik van plastic de minste milieubelasting oplevert;
Wij investeren niet in de productie van bio-afbreekbaar of composteerbaar fossiel plastic.

Fast fashion

SDG target: 6.3, 6.4, 12.2, 12.4, 12.5, 13, 15.2, 15.3, 15.5

Het huidige systeem voor het produceren, distribueren en gebruiken van kleding werkt op een lineaire manier. Er worden grote hoeveelheden niet-hernieuwbare grondstoffen gewonnen om kleding te produceren, die vaak maar korte tijd wordt gebruikt, waarna de grondstoffen grotendeels verloren gaan door storting of verbranding. Dit lineaire systeem put natuurlijke hulpbronnen uit, vervuilt en degradeert de natuurlijke omgeving en ecosystemen en zorgt voor een grote klimaat- en biodiversiteitsvoetafdruk.[57] Daarnaast komt het regelmatig voor dat kledingbedrijvendirect of indirect betrokken zijn bij de schending van mensenrechten. De fast fashion industrie[58] staat bekend om de gevaarlijke werkomstandigheden, lage lonen, en extreme overuren.[59] De overgang naar een circulaire economie gaat veel verder dan maatregelen om de negatieve effecten van het huidige lineaire systeem te verminderen. Het betekent een verschuiving naar een geheel nieuw systeem[60].

Er zijn drie aandachtsgebieden cruciaal voor het realiseren van een circulaire mode-industrie:
1. Nieuwe bedrijfsmodellen, die de levensduur van kleding vergroten
2. Gebruik van hernieuwbare grondstoffen
3. Oplossingen om gebruikte kleding om te zetten in nieuwe kleding[61]

Met enkel beleid en doelstellingen om duurzamer te produceren blijft de fast fashion industrie een vervuilende sector. Alleen als bedrijven hun businessmodel veranderen en zowel minder producten gaan produceren als producten van hogere kwaliteit gaan produceren, kan de kledingindustrie toe bewegen naar een duurzamere sector.

Het huidige fast fashion en lineaire businessmodel binnen de kledingsector past niet binnen onze visie op duurzaamheid. Daarom mijden wij bedrijven met een fast fashion businessmodel.

57 Europees Milieuagentschap, 2023. De gevolgen van textielproductie en -afval voor het milieu
58 Kenmerken van de fast fashion industrie: kleding wordt zo kostenefficiënt mogelijk geproduceerd; er is een hoge omloopsnelheid: er zijn meerdere modetrends per seizoen; productie vindt plaats in lagelonenlanden; er is vaak sprake van milieuonvriendelijke productie. (Fast fashion onderzoek KplusV)
59 https://www.fnv.nl/mondiaal-fnv/nieuws-mondiaal-fnv/nieuws-nieuws/mensen-die-onze-kleding-maken-worden-vergeten
60 Report (2017) Ellen MacArthur Foundation: A New Textiles Economy: Redesigning Fashion's Future https://emf.thirdlight.com/file/24/IwnEDbfI5JTFoAIw_2QI2Yg-6y/A-New-Textiles-Economy_Summary-of-Findings_Updated_1-12-17.pdf
61 Ellen MacArthur Foundation: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/fashion-and-the-circular-economy-deep-dive

Waar ligt de grens?
Niet: We kunnen niet beleggen in kledingbedrijven met een fast fashion businessmodel.
Wel: We kunnen wel beleggen in kledingbedrijven die concrete doelstellingen hebben om toe te bewegen naar een circulaire mode-industrie. We toetsen of kledingbedrijven concrete doelstellingen hebben om:
1. Het aantal collecties en/of kledingstukken per jaar terug te dringen en;
2. De kwaliteit van kledingstukken verbeteren zodat de levensduur wordt vergroot en;
3. Te verschuiven naar het gebruik van enkel hernieuwbare grondstoffen en;
4. In het design en productieproces rekening te houden met het recyclen van kleding.

4.4.2 Beoordeling van beleidsonderdelen en praktijk

Nadat is vastgesteld dat een bedrijf niet is betrokken bij activiteiten die wij uitsluiten of mijden, volgt een toetsing op de kwaliteit van het duurzaamheidsbeleid en de duurzaamheid in de praktijk. De basis hiervoor vormen onze overkoepelende duurzaamheidspijlers (klimaat, mensenrechten en biodiversiteit) en bestuur. Deze zijn uitgewerkt in subthema's die we beleidsonderdelen noemen. We onderscheiden vier beleids-onderdelen:
1. bestuur;
2. mensenrechten;
3. klimaat en biodiversiteit;
4. keten.

In dit hoofdstuk behandelen we de beleidsonderdelen waarop we bedrijven beoordelen en de voorwaarden waarop we een bepaalde kwalificatie geven.

De analist stelt eerst vast of een beleidsonderdeel van toepassing is op een bedrijf. Daarna stelt hij vast of het bedrijf op dat beleidsonderdeel beleid heeft. Vervolgens beoordeelt hij de kwaliteit van het beleid. Deze kwaliteit geeft de analist een van de volgende kwalificaties: *onvoldoende, matig, voldoende, goed* of *uitstekend*. Sommige gebieden van duurzaamheid zijn verder ontwikkeld dan andere. In sommige gevallen krijgt een bedrijf hierdoor de kwalificatie voldoende als er geen misstanden aanwezig zijn (bijvoorbeeld als het een leefbaar loon verschaft). In andere gevallen krijgt een bedrijf de kwalificatie voldoende als het beleid heeft voor bepaalde onderwerpen, zoals kinderarbeid.

4.4.2.1 Bestuur

Integratie van Due Dilligence in beleid en managementsystemen
SDG targets: 8.5; 8.7; 8.8
Wij verwachten van een bedrijf dat het gepaste zorgvuldigheid (due diligence) toepast conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en/of de principes voor mensenrechten en het bedrijfsleven (UNGP's). En dat het duidelijk is hoe dit belegd is in het bedrijf.
Onvoldoende: Het bedrijf past geen due dilligence toe.
Matig: Verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is onduidelijk
Voldoende: Het is duidelijk waar de verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is belegd
Goed: Verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is belegd bij een bestuurder
Uitstekend: Een onderneming communiceert het beleid in ieder geval:
- intern, aan de relevante medewerkers, door voorlichting en training,
- die periodiek worden herhaald; en
- extern, aan de overige betrokkenen, experts en zakenrelaties.

Een bestuurder betreft:
1° lid van het bestuur van een onderneming;
2° als het geen bestuur heeft, de algemeen directeur en, als die functie bestaat, de adjunct-algemeen directeur;
3° andere personen die vergelijkbare functies uitoefenen als bedoeld onder 1° of 2°

Samenstelling en beloning bestuur

SDG targets: 5.5, 5.c, 10.4

Wij verwachten dat bedrijven open en transparant zijn en integer handelen. De samenstelling en beloning van het bestuur zijn hiervoor belangrijke graadmeters. Wij verwachten dat het bedrijf transparant is over de samenstelling van het bestuur en over de taken en rollen die bestuurders hebben in het bestuur.

Onvoldoende: Het bedrijf is niet transparant over de samenstelling van het bestuur.

Voldoende: Het bedrijf is transparant over de samenstelling van het bestuur.

Goed: Er zitten meerdere onafhankelijke leden in het bestuur van het bedrijf; of het houdt bij de selectie van bestuurders rekening met de diversiteit van het bestuur, waaronder de verdeling over vrouwen en mannen; of het is transparant over de beloning van het bestuur. Er zijn geen ernstige en/of structurele misstanden bekend.

Uitstekend: Het bedrijf heeft alle elementen die hierboven zijn beschreven, opgenomen in het beleid. Daarnaast stelt het bedrijf de beloning van het bestuur mede afhankelijk van prestaties op het gebied van duurzaamheid, en baseert de variabele beloning mede op langetermijndoelen.

Gedragsregels en ethisch handelen

We verwachten dat bedrijven het gedrag en ethische handelen regelen. Dit gaat om ongewenst handelen van werknemers en/of van het bedrijf en zijn dochteronderneming(en). Bijvoorbeeld fraude en oplichting (vormen van bedrog), witwassen en belangenverstrengeling.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om het ethische handelen te regelen.

Matig: Het bedrijf noemt iets over gedrag en ethisch handelen, maar heeft geen formeel beleidsdocument, zoals een gedragscode.

Voldoende: In het beleid of de gedragsregels staat iets over gedrag en ethisch handelen. Onethisch handelen wordt niet getolereerd. Er zijn geen misstanden bekend.

Goed: Er is een gedetailleerde beschrijving van wat de organisatie onder ethisch handelen verstaat en welke maatregelen zij treft als er misstanden worden ontdekt. Er zijn geen ernstige misstanden bekend.

Uitstekend: Alle bovenstaande zaken zijn in orde en geïntegreerd in de ondernemingsprocessen. Het bedrijf borgt dit bijvoorbeeld door werknemers contracten te laten tekenen, en door een klokkenluidersregeling en een compliance officer of compliance comité. Het bedrijf verbindt consequenties aan overtreding van de regels. Er zijn geen ernstige misstanden bekend.

Corruptie

SDG target: 16.5

We verwachten dat bedrijven corruptie tegengaan. Dit gaat om politieke, sociale en economische situaties waarin iemand die in een machtspositie verkeert, ongeoorloofde gunsten verleent in ruil voor wederdiensten of als vriendendienst. Bijvoorbeeld afpersing, faciliterende betalingen en omkoping (steekpenningen, cadeaus of vermaak). Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen actieve corruptie (omkopen) en passieve corruptie (omgekocht worden).

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid over corruptie, of er zijn ernstige en/of structurele misstanden.

Matig: Het bedrijf noemt iets over corruptie, maar heeft dit niet opgenomen in een beleidsdocument.

Voldoende: In het beleid van het bedrijf komt corruptie aan de orde; het bedrijf tolereert dit niet. Er zijn geen ernstige en/of structurele misstanden bekend.

Goed: Het bedrijf beschrijft in detail wat het verstaat onder corruptie en welke maatregelen het treft als er misstanden worden ontdekt. Er zijn geen misstanden bekend.

Uitstekend: Alle bovenstaande zaken zijn in orde. Daarnaast beschikt de organisatie over een klokkenluidersregeling en een compliance officer of compliance comité. Er zijn geen misstanden bekend.

Respect voor de lokale rechtsorde

SDG target: 16.3

We verwachten dat bedrijven respectvol omgaan met de samenleving waarin zij en hun dochterbedrijven en toeleveranciers ondernemen.

Onvoldoende: Er zijn ernstige misstanden op het gebied van overtreding van wet- en regelgeving.
Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen.
Voldoende:
- Het bedrijf respecteert de lokale rechtsorde. Er zijn geen berichten dat het *stelselmatig* de lokale wet overtreedt of betrokken is bij fraude.
- Het bedrijf zet ook anderen niet aan de lokale wetten en eigen en/of sectorspecifieke gedragscodes te overtreden.
- Als er een conflict is tussen nationale wetten of gebruiken en internationale standaarden,- volgt het bedrijf de hoogste norm.

Goed: Het bedrijf respecteert de eigen of sectorspecifieke gedragscodes.

Belastingontduiking en belastingontwijking

SDG target: 17.1

We verwachten dat bedrijven op een rechtvaardige manier omgaan met het betalen van belastingen en dat zij zich niet schuldig maken aan belastingontduiking respectievelijk ernstige belastingontwijking.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft zich schuldig gemaakt aan belastingontduiking, of er zijn ernstige en/of stelselmatige misstanden met betrekking tot belastingontwijking. Bij belastingontwijking maken we gebruik van 'red flags' om te bepalen of het bedrijf zich schuldig maakt aan ernstige vormen van belastingontwijking. Dit is het geval als er op alle vier de vragen bevestigend geantwoord kan worden:

1. Is het bedrijf betrokken bij ernstige misstanden over belastingontwijking en/of herhaaldelijk juridisch veroordeeld voor belastingontwijking en/of lobbyt het bedrijf actief voor een (veel) lagere belastingdruk en/of tegen wetgeving voor grotere belastingtransparantie?
2. Is het bedrijf onvoldoende transparant doordat er geen (zichtbaar) beleid voor belastingen is en geen transparantie per land waar het activiteiten ontplooit?
3. Heeft het bedrijf dochterbedrijven in belastingparadijzen zonder dat het daar daadwerkelijk activiteiten ontplooit? Bronnen zijn de top tien belastingparadijzen in de Corporate Tax Haven Index van Tax Justice Network[62] en de non-cooperative tax jurisdictions van de Europese Unie[63].
4. Is er bij het bedrijf sprake van een grote 'tax gap'[64]?

Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen.
Voldoende: Er zijn geen misstanden bekend in relatie tot belastingontduiking en belastingontwijking.
Goed: Het bedrijf is transparant over zijn belastingafdracht en meldt in welke landen het belasting afdraagt, en/of het bedrijf is transparant over zijn beleid voor belastingafdracht. Idealiter staat in dit beleid dat het bedrijf door middel van belasting een eerlijke bijdrage wil leveren aan de samenlevingen waar het actief is. Het bedrijf publiceert zijn volledige groepsstructuur.
Uitstekend: Het bedrijf heeft beleid zoals hierboven beschreven. Bovendien staat in dit beleid dat het door middel van belasting een eerlijke bijdrage wil leveren aan de samenlevingen waar het actief is. Ook committeert het bedrijf zich aan toonaangevende standaarden, zoals de GRI performance indicator on Tax, of de OESO Guidelines, Chapter XI Taxation, principle 1 + par 104 of the commentary.

Transparantie

SDG targets: 12.6, 16.6

Wij verwachten dat bedrijven transparant zijn over hun prestaties op het gebied van bestuur, klimaat, biodiversiteit en mensenrechten.

Onvoldoende: Het bedrijf publiceert geen rapportages en beleid, of verstrekt onjuiste informatie.

62 https://www.corporatetaxhavenindex.org/
63 https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en
64 Dat betekent het verschil tussen de verwachte belastingdruk (expected tax rate) op basis waarvan omzet is gegenereerd en de daadwerkelijke belastingdruk dat het bedrijf rapporteert over de periode. https://www.unpri.org/Uploads/w/c/g/pri_taxguidance2015_550023.pdf

Matig: Het bedrijf publiceert selectieve informatie: het vermeldt alleen de positieve resultaten en/of beperkt zich in de keuze van onderwerpen.

Voldoende: Het bedrijf rapporteert over of is – eventueel reactief – open over zijn duurzaamheidsbeleid, waaronder: bestuur[65], mensenrechten, milieu en biodiversiteit. Het bedrijf rapporteert volgens toonaangevende initiatieven, zoals het Global Reporting Initiative (GRI) en de International Organization for Standardization (ISO).

Goed: Het bedrijf rapporteert over zijn prestaties op duurzaamheidsgebied, zowel de positieve als negatieve, en publiceert deze. Het stelt doelen en laat de ontwikkeling van zijn beleid en prestaties door de tijd heen zien.

Uitstekend: Het bedrijf doet het bovenstaande, en raadpleegt bovendien zijn belanghebbenden.

Lobbyactiviteiten en politieke bijdragen

SDG target: 16.6

We verwachten dat bedrijven, voor zover bekend, niet lobbyen voor of politieke bijdragen geven aan activiteiten die in strijd zijn met onze duurzaamheidscriteria.

Onvoldoende: Er zijn misstanden. Het bedrijf geeft politieke bijdragen aan of lobbyt voor maatregelen die in strijd zijn met onze duurzaamheidscriteria.

Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet strijdig met onze duurzaamheidscriteria, of het bedrijf belooft dit in de toekomst te voorkomen.

Voldoende: Er zijn geen misstanden. Ook kan het bedrijf aangeven dat het geen politieke bijdragen doet.

Goed: Het bedrijf is transparant over het doel of de doelen waar het voor lobbyt of waaraan het politieke bijdragen geeft en maakt de bedragen die het daaraan uitgeeft openbaar.

4.4.2.2 Mensenrechten

SDG targets: 8.5, 8.7, 8.8, 10.3, 12.6, 16.3, 16.6, 16.10

Mensenrechten en due diligence

We verwachten dat bedrijven fundamentele mensenrechten respecteren. Een bedrijf kan op twee manieren deze rechten niet respecteren: doordat het zelf mensenrechten schendt, of doordat zijn relaties of andere organisaties die zijn verbonden aan de bedrijfsvoering, mensenrechten schenden. De basis voor het mensenrechtenbeleid van de bedrijven moet gebaseerd zijn op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGPs).

Onvoldoende: Het bedrijf geen mensenrechtenbeleid.

Matig: Het bedrijf scoort matig als het:

- Alleen een mensenrechtenbeleid of statement heeft en/of aangeeft de OESO-richtlijnen en/of de UNGP's te gebruiken als basis voor het beleid, maar dit verder niet blijkt. ('Bewijs van het toepassen van de richtlijnen zijn de punten genoemd onder 'voldoende', 'goed', en 'uitstekend').

Voldoende: Het bedrijf scoort voldoende als het:

- De OESO-richtlijnen en/of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights onderschrijft én toepast. Dit blijkt uit het feit dat het bedrijf inzichtelijk heeft in hoeverre er sprake is van (potentiële) misstanden (mens en milieu) die verband houden met de eigen bedrijfsactiviteiten of die (mogelijk) plaatsvinden in de waardeketen[66]. (Het bedrijf heeft bijvoorbeeld een salience analyse uitgevoerd en laat zien wat de ernstigste risico's op misstanden zijn).

65 Met bestuurlijke zaken doelen we op onderwerpen als corruptie, ketenbeleid en lobby.

66 Voorbeeld: https://hmgroup.com/wp-content/uploads/2023/03/HM-Group-Salient-Human-Rights-Issues-2022.pdf
Waardeketen: geheel aan eigen activiteiten, diensten, producten, productielijnen, toeleveringsketen, afnemers van een onderneming, alsook de activiteiten van zakenrelaties
Zakenrelaties: aannemer, onderaannemer of andere juridische entiteiten in haar waardeketen, waaronder statelijke entiteiten, die op enige wijze betrokken zijn bij de activiteiten van de onderneming, waaronder de financiering, de verzekering of herverzekering van de onderneming

- In ieder geval wordt hierin aandacht besteed aan de vier fundamentele arbeidsnormen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Deze vier normen worden genoemd: vakbondsvrijheid, geen dwangarbeid, geen kinderarbeid en geen discriminatie.

Goed: Het bedrijf scoort goed als het een voldoende behaalt, plus voldoet aan twee van de volgende criteria:

- Het bedrijf heeft speciale aandacht voor kwetsbare groepen, waaronder vrouwen, kinderen, minderheden, mensen met een handicap, arbeidsmigranten, mensenrechtenverdedigers en inheemse volkeren.
- Het bedrijf laat zien welke maatregelen het heeft genomen om deze (potentiële) misstanden in de waardeketen te voorkomen, te beëindigen of te mitigeren.
- Het bedrijf voert zijn beleid en de resultaten van de risicoanalyse door in zijn interne ondernemingsprocessen, bijvoorbeeld in de gedragscodes en contracten.
- Het bedrijf monitort in hoeverre het zijn eigen beleid volgt en wat het effect is van maatregelen die het mogelijk heeft getroffen naar aanleiding van de risicoanalyse.
- Het bedrijf consulteert de relevante (getroffen) stakeholders in de waardeketen of vertegenwoordigers van deze stakeholders (bijvoorbeeld via vakbonden of maatschappelijke organisaties.
- Het bedrijf heeft een klachtenprocedure die toegankelijk is voor de relevante (getroffen) stakeholders in de keten of vertegenwoordigers van deze stakeholders
- Als het bedrijf mensenrechten heeft geschonden of hieraan heeft bijgedragen heeft het een procedure om de gevolgen hiervan voor slachtoffers te herstellen als dat mogelijk is, en/of te compenseren als herstel (deels) niet mogelijk is. Indien een zakelijke relatie van het bedrijf mensenrechten heeft geschonden of hier aan heeft bijgedragen, dan gebruikt het zijn invloed om ervoor te zorgen dat de zakelijke relatie zorgt voor herstel en/of compensatie.

Uitstekend: Het bedrijf scoort uitstekend als het een voldoende behaalt, plus voldoet aan vier of meer van de bovengenoemde criteria.

Gelijke behandeling en non-discriminatie

SDG targets: 5.1, 5.5, 5.c, 8.5, 10.2, 10.3, 16.3, 16.b

We verwachten dat bedrijven met respect omgaan met hun werknemers, ook met tijdelijke en flexibele werknemers, met leveranciers, klanten, omwonenden en andere belanghebbenden. We verwachten dat zij niet discrimineren, op welke grond dan ook, en dat ze mensen in gelijke gevallen gelijk behandelen.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om discriminatie tegen te gaan.

Matig: Het bedrijf maakt melding van discriminatie en sluit bepaalde vormen ervan uit. Het bedrijf is selectief in het benoemen van de vormen.

Voldoende: Het bedrijf sluit alle vormen van discriminatie uit. Het heeft beleid geformuleerd voor non-discriminatie en gelijke behandeling. Als een bedrijf specifieke vormen van discriminatie noemt, verwachten we dat het daarin zo compleet mogelijk is. Het moet in elk geval de volgende vormen noemen: discriminatie op basis van geslacht, ras, nationaliteit, religie, politieke opvattingen, sociale afkomst, leeftijd, handicap, seksuele oriëntatie, genderidentiteit (LGBTI+) en gezondheidstoestand (bijvoorbeeld discriminatie van medewerkers met hiv-aids).

Goed: Het bedrijf heeft voldoende beleid. Het houdt ook rekening met de lokale context en past zijn beleid daarop aan.

Uitstekend: Het bedrijf heeft goed beleid en vult dit als volgt aan:

- Het creëert een werkomgeving waarin geen discriminatie plaatsvindt en neemt maatregelen wanneer medewerkers elkaar discrimineren.
- Het treft maatregelen om kwetsbare groepen te beschermen, en het treft voorzieningen voor specifieke groepen, zoals arbeidsgehandicapten en zwangere vrouwen.

Gendergelijkheid

SDG targets: 1.2, 1.4, 2.2, 4.3, 4.6, 5.1, 5.2, 5.5, 5.6, 5.a, 5.c, 6.2, 8.5, 8,8, 10.2, 10.3, 10.4, 11.2, 11.7, 13.b

We verwachten dat bedrijven gendergelijkheid bevorderen en geen enkele vorm van genderdiscriminatie, geweld of intimidatie toestaan.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen enkele vorm van beleid om genderdiscriminatie, waaronder geweld en intimidatie, tegen te gaan of om gendergelijkheid te bevorderen. Of er zijn ernstige en/of structurele misstanden.

Matig: Het bedrijf noemt iets over het tegengaan van genderdiscriminatie of het bevorderen van gendergelijkheid, maar heeft dit niet opgenomen in een beleidsdocument.

Voldoende: Het bedrijf heeft beleid om genderdiscriminatie, waaronder geweld en intimidatie, tegen te gaan. Er zijn geen ernstige en/of structurele misstanden.

Goed: Het bedrijf heeft voldoende beleid. Daarnaast is er beleid om de loonkloof te verminderen of tegen te gaan met behulp van beheersystemen voor gelijke beloning. Het bedrijf kan hierover rapporteren in een loonkloofrapport. Ook biedt het opleidingen, trainingen of andere professionele ontwikkelingsmogelijkheden aan vrouwelijke werknemers om zo gelijke toegang tot senior posities te bevorderen.

Uitstekend: Het bedrijf heeft goed beleid. Daarnaast heeft het beleid om genderdiscriminatie van zijn klanten te voorkomen en waar nodig te beperken. Ook treft het bedrijf maatregelen en stelt het doelen die moeten leiden tot ten minste 40% vrouwen in senior posities.

Bedrijfsbeveiliging

We verwachten dat de beveiliging van bedrijven geen mensenrechten schendt. Daarbij maakt het niet uit of de beveiliging in handen is van eigen personeel, ingehuurde bedrijven of lokale overheden. Hieronder vallen alle handelingen van beveiligers van het bedrijf, ook als die buiten de term 'beveiliging' vallen, zoals optreden tegen protesterende omwonenden.

Onvoldoende: Er zijn misstanden.

Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.

Voldoende: Er zijn geen misstanden.

Goed Er zijn geen misstanden en het bedrijf heeft beleid voor de bedrijfsbeveiliging.

Uitstekend: Er zijn geen misstanden. Het bedrijf heeft een uitgebreid beleid, waarvan een praktijkplan en een risicoanalyse deel uitmaken. Deel van het praktijkplan is bijvoorbeeld opleiding van beveiligers.

Kinderarbeid

SDG targets: 4.1, 8.7, 16.2

We verwachten dat bedrijven kinderen beschermen tegen uitbuiting, geen enkele vorm van kinderarbeid gebruiken en daar ook niet van profiteren. We kunnen bedrijven uitsluiten als zij of hun toeleveranciers gebruikmaken van kinderarbeid.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om kinderarbeid tegen te gaan.

Matig: Het bedrijf stelt dat het kinderarbeid niet toestaat, maar het beleid komt niet overeen met of verwijst niet naar de richtlijnen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO).

Voldoende: In het beleid van het bedrijf staat dat het in geen geval gebruikmaakt van kinderarbeid volgens de definitie van de ILO.

Goed: Het bedrijf onderschrijft de richtlijnen van de ILO en ondersteunt tevens programma's of initiatieven om kinderarbeid tegen te gaan.

Uitstekend: Het bedrijf onderschrijft de Children's Rights and Business Principles[67] en heeft deze omgezet in beleid voor zijn eigen bedrijfsvoering. Het bedrijf onderschrijft het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind.

67 UNICEF, the UN Global Compact and Save the Children, 'Children's Rights and Business Principles', 2012, blz. 1-21. Beschikbaar via: http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/CRBP/Childrens_Rights_and_Business_Principles.pdf

Dwangarbeid

SDG targets: 5.2, 8.7, 16.2

We verwachten dat bedrijven geen gebruikmaken van dwangarbeid. Dwangarbeid is werk dat onvrijwillig gebeurt, onder bedreiging van straf. Bij bedrijven gaat het voornamelijk om gedwongen overuren, mensenhandel, schuldslavernij en schuldarbeid. Bedrijven kunnen hierbij ook betrokken zijn doordat zij werknemers werven via arbeidsbemiddelingsbureaus die dat niet op een eerlijke manier doen.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om dwangarbeid tegen te gaan.

Voldoende: Het bedrijf staat op geen enkele grond dwangarbeid toe.

Goed: Het bedrijf onderschrijft de richtlijnen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Bij werving van werknemers via intermediairs zorgt het bedrijf dat dit op een eerlijke manier gebeurt en legt dit in beleid vast. Dit is niet het geval als een intermediair paspoorten van werknemers inneemt of als werknemers aanwervingskosten moeten terugbetalen.

Uitstekend: Het bedrijf onderschrijft de richtlijnen van de ILO. Bovendien heeft of ondersteunt het programma's of initiatieven om dwangarbeid tegen te gaan.

Vakbondsvrijheid

SDG targets: 8.8, 10.2, 10.4, 16.7, 16.10

We verwachten dat bedrijven het recht van werknemers erkennen om zich te organiseren, en het recht respecteren om collectief te onderhandelen over arbeidsvoorwaarden.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om vrijheid van vereniging te respecteren.

Matig: Het bedrijf geeft aan dat het vrijheid van vereniging respecteert, maar verwijst hierbij naar nationale wetgeving.

Voldoende: Het bedrijf geeft aan dat het vrijheid van vereniging respecteert.

Goed: Het bedrijf geeft aan dat het vrijheid van vereniging respecteert en verwijst daarbij naar de richtlijnen van de ILO.

Uitstekend: Het bedrijf onderschrijft de richtlijnen van de ILO en onderneemt een of twee van de volgende activiteiten:

- het ondersteunt initiatieven van vakbonden, en/of
- het bevordert vakbondsvrijheid, en/of
- het houdt bij hoeveel mensen er lid zijn van een vakbond en rapporteert daarover.

VRIJHEID VAN VERENIGING IN DE VERENIGDE STATEN

Wij willen alleen beleggen in bedrijven die goed met hun werknemers omgaan en vakbondsvrijheid erkennen. We willen, voor zover dat mogelijk is, de intentie van een bedrijf achterhalen. De praktijk in de Verenigde Staten maakt dat niet gemakkelijk. Negatieve intenties zijn gemakkelijker te achterhalen dan positieve. Sommige Amerikaanse bedrijven staan positief tegenover vakbondsvrijheid, maar communiceren hier niet openlijk over. De Amerikaanse context is ook heel anders dan de Europese, met sterke tegenstellingen tussen staten, tussen bedrijven en tussen vakbonden. Deze tegenstellingen lopen ook langs politieke en geografische scheidslijnen. Daarom kunnen we een bedrijf in de Verenigde Staten als 'voldoende' beoordelen op vrijheid van vereniging als:

- **Het bedrijf beleid heeft dat minimaal matig is.**
- **Er geen misstanden bekend zijn.**
- **Er geen anti-vakbondspraktijken of uitlatingen tegen vakbonden bekend zijn.**

Privacy en vrijheid van meningsuiting

SDG target: 16.10

We verwachten dat bedrijven respectvol omgaan met de privacy van medewerkers en klanten, en zorgvuldig omgaan met de (persoons)gegevens waarover ze beschikken. Ook verwachten we dat zij de vrijheid van meningsuiting van medewerkers, klanten en andere personen respecteren. Daarnaast verwachten wij van bedrijven dat zij niet actief meewerken aan censuur (beperking van toegang tot informatie) door de overheid, behalve als dit de aanzet tot discriminatie of geweld wil inperken.

Onvoldoende: Er is geen beleid.

Matig: Het bedrijf geeft aan dat het privacy en vrijheid van meningsuiting respecteert, maar werkt dit niet uit in beleid.
Voldoende: Het bedrijf heeft in zijn beleid vastgelegd dat het de privacy en vrijheid van meningsuiting respecteert.
Goed: Het bedrijf heeft in zijn beleid vastgelegd dat het de privacy en vrijheid van meningsuiting van zijn medewerkers, klanten en andere stakeholders respecteert. Daarnaast heeft het bedrijf programma's om te bevorderen en/of te stimuleren dat de lokale bevolking toegang heeft tot informatie, bijvoorbeeld via het internet.
Uitstekend: Het bedrijf hanteert niet alleen het bovengenoemde beleid, maar geeft ook aan hoe het omgaat met verzoeken van overheden omtrent privacy. Het vermeldt dat het niet wil meewerken aan beperking van de vrijheid van meningsuiting door middel van censuur.

Gezonde, veilige werkomgeving
SDG targets: 5.2, 8.5, 8.8
We verwachten dat bedrijven gezonde, veilige arbeidsomstandigheden bieden.
Onvoldoende: Er zijn ernstige misstanden.
Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.
Voldoende: Er is bij het bedrijf en zijn toeleveranciers geen sprake van ernstige schendingen van de veiligheids- en gezondheidsomstandigheden. Daarbij tolereert het bedrijf in geen geval intimidatie, geweld en bedreiging van seksuele of psychische aard op de werkvloer.
Goed: Het bedrijf hanteert niet alleen het bovengenoemde beleid, maar heeft ook een klachtenprocedure en houdt het aantal ongevallen bij, evenals de maatregelen die zijn getroffen om herhaling te voorkomen. Het bedrijf rapporteert bijvoorbeeld volgens ISO 45001 of de OHSAS 18001-standaard.
Uitstekend: Het bedrijf neemt alle bovengenoemde maatregelen, en steunt tevens initiatieven op dit gebied. Het zet bijvoorbeeld gezondheidsprogramma's op, of een hiv-aids-programma voor werknemers en hun gezinnen in gebieden waar deze ziekte veel voorkomt. Hierbij is van belang dat het bedrijf zich voor langere tijd committeert, en de behoefte bij werknemers goed onderzoekt. Het is een pre als het bedrijf samenwerking zoekt met experts of hierin gespecialiseerde organisaties en lokale overheden.

Leefbaar loon
SDG targets: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 5.1, 8.5, 10.1, 10.4
We verwachten dat bedrijven zich niet schuldig maken aan ernstige misstanden als het gaat om het betalen van een leefbaar loon. Leefbaar loon is een loon dat voldoende is om te voorzien in de basisbehoeften van een gezin van gemiddelde grootte in een bepaalde economie.
Onvoldoende: Er zijn ernstige misstanden.
Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.
Voldoende: Er zijn geen misstanden.
Goed: Het bedrijf volgt niet klakkeloos de nationale wetten over minimumlonen, maar betaalt zijn werknemers een leefbaar loon. Het bedrijf toetst in hoeverre de werknemers kunnen leven van het loon.
Uitstekend: Het bedrijf neemt alle bovengenoemde maatregelen, en heeft zich aangesloten bij initiatieven op dit gebied, zoals de Global Living Wage Coalition of de Asian Floor Wage Alliance, internationale vakbonden en ngo's.

Lokale samenleving en (inheemse) bevolking

SDG target: 16.7

We verwachten dat bedrijven de lokale samenleving en bevolking met respect behandelen en niet uitbuiten.

Onvoldoende: Er is geen beleid.

Matig: Het bedrijf geeft aan dat het de lokale samenleving en bevolking met respect behandelt, maar werkt dit niet uit in beleid.

Voldoende: Het bedrijf heeft in zijn beleid opgenomen dat het de rechten van de lokale samenleving en inheemse bevolking respecteert.

Goed: Het bedrijf heeft beleid over dit onderwerp en steunt initiatieven en programma's om de lokale bevolking te helpen. Het bedrijf onderkent het recht op vrije, vooraf geïnformeerde instemming (FPIC) van inheemse bevolkingen en andere lokale gemeenschappen.

Uitstekend: Het bedrijf neemt extra stappen om de rechten van mensenrechtenverdedigers, zoals vakbonden, journalisten en maatschappelijke organisaties, te waarborgen in situaties waar zulke rechten beperkt zijn.

Consumentenbescherming

SDG target: 16.10

We verwachten dat bedrijven verantwoordelijkheid nemen tegenover de eindgebruiker van hun producten en diensten (consument of klant). Dit geldt bijvoorbeeld voor de verkoop van consumptiegoederen zoals voeding, elektronica, en zeker ook voor medicijnen.

Onvoldoende: Het bedrijf geeft geen voorlichting over het product of de dienst.

Matig: Het bedrijf geeft selectieve of onduidelijke voorlichting over het product of de dienst.

Voldoende: Er zijn geen ernstige misstanden bekend over de veiligheid en gezondheid van consumenten. Het bedrijf geeft eerlijke, duidelijke voorlichting over de producten en eventuele risico's.

Goed: Het bedrijf geeft niet alleen duidelijke voorlichting, maar gaat een stap verder doordat het bijvoorbeeld een compliance-afdeling, klachtenprocedure en/of klantenservice heeft. Het bedrijf kan bijvoorbeeld werken volgens de normen van de kwaliteitsstandaard ISO 9001.

Uitstekend: Het bedrijf neemt alle bovengenoemde maatregelen. Het onderscheidt zich in positieve zin met initiatieven op het gebied van consumentenbescherming. Bijvoorbeeld een programma om obesitas tegen te gaan van een bedrijf in levensmiddelen.

4.4.2.3 Klimaat en biodiversiteit

Milieumanagement

SDG targets: 3.9, 6.3, 6.4, 7.2, 7.3, 8.4, 12.2, 12.4, 12.5, 12.6, 13.2

Wij verwachten dat bedrijven aantonen dat zij een actief, integraal milieubeleid voeren. Daarbij beoordelen wij de aard van de gebruikte grondstoffen, de aard van de eindproducten, het energieverbruik, besparing en efficiëntie, het verbruik van schoon water, de aard en uitstoot van de emissies en het vaste afval bij de productie, de mogelijkheden en mate van hergebruik van het eindproduct (verduurzaming van de levens-cyclus) en een milieubeheersysteem.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid.

Matig: Het bedrijf heeft weliswaar beleid, maar stelt geen doelen en termijnen voor alle relevante indicatoren[68] en is niet transparant over processen, producten en resultaten.

Voldoende: Het bedrijf heeft een managementsysteem en beleid voor de onderwerpen die voor de bedrijfsvoering relevant zijn, zoals energie, water, afval en recycling.

Goed: Het bedrijf heeft managementsystemen die extern geverifieerd zijn, bijvoorbeeld volgens de standaarden van ISO 14001 (milieumanagement) en ISO 50001 (energiemanagement), die de meerderheid van de productiefaciliteiten van het bedrijf dekken.

68 De relevante indicatoren worden bepaald door de analist van het Sustainability Team op basis van het bedrijfsmodel, duurzaamheidsrisico's en de sector waarin het bedrijf actief is.

Rapportage klimaatimpact

Onvoldoende: Het bedrijf rapporteert niet over de uitstoot van broeikasgassen.
Matig: Het bedrijf rapporteert niet over alle relevante emissiecategorieën (scope 1, 2 en/of 3)[69].
Voldoende: Het bedrijf rapporteert over alle relevante emissiecategorieën (scope 1, 2 en/of 3).
Goed: Het bedrijf rapporteert over alle drie de emissiecategorieën.

Doelstellingen uitstootreductie

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.
Matig: Het bedrijf heeft weliswaar beleid of initiatieven om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, maar het stelt geen tussentijdse doelen of deadlines.
Voldoende: Het bedrijf heeft voor alle relevante emissiecategorieën (scope 1, 2 en/of 3)[70] doelstellingen gesteld om de uitstoot te verminderen. Een doelstelling voor scope 3 kan ook inhouden dat het bedrijf het aandeel leveranciers met een 'science-based target' wil vergroten.
Goed: Het bedrijf voldoet aan de bovenstaande punten en de doelstellen zijn extern gevalideerd, bijvoorbeeld door het *Science Based Targets initiative*.

Ontbossing

SDG targets: 12.2, 15.2, 15.5, 15.b

We verwachten van bedrijven dat zij ontbossing tegengaan. Verschillende sectoren hebben grote invloed op ontbossing: de landbouw, bouwsector, katoenteelt en -bewerking, veeteelt, papierproductie, vervaardiging van palmolie en soja, en mijnbouw. Wij verwachten dat bedrijven in deze sectoren maatregelen nemen om ontbossing te voorkomen.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid.
Matig: Het bedrijf heeft zich aangesloten bij toonaangevende sectorinitiatieven of de meest vooraanstaande keurmerken (bijvoorbeeld Forest Stewardship Council (FSC), PEFC, UTZ Certified, RSPO) of vergelijkbare keurmerken.[71]
Voldoende: Het bedrijf voldoet aan de sectorspecifieke criteria gedefinieerd in de tabel hieronder.
Goed: Al het bovenstaande; bovendien gaat het bedrijf partnerschappen aan met ngo's (natuur- en milieuorganisaties) om ontbossing tegen te gaan.
Uitstekend: Het bedrijf compenseert het verlies aan biodiversiteit volgens het principe 'geen nettoverlies van biodiversiteit'.[72]

69 De relevante scopes worden bepaald door de analist van het Sustainability Team op basis van de duurzaamheidsrisico's, de grootte van het bedrijf en de sector waarin het bedrijf actief is.
70 Idem
71 Het is niet mogelijk hier een uitputtende lijst op te noemen. Keurmerken zijn voor ons een goed hanteerbaar criterium om beleggingen te selecteren. Daarom passen we ze in sommige gevallen toe als richtlijn. Wij zijn ons ervan bewust dat keurmerken ook commerciële instrumenten zijn. Wij willen ons daarom niet committeren aan specifieke keurmerken, omdat deze aan wijzigingen onderhevig kunnen zijn. Bovendien kunnen er betere keurmerken op de markt komen, waaraan we niet bij voorbaat voorbij willen gaan.
72 Compensatie volgens het uitgangspunt 'geen nettoverlies van biodiversiteit' (no net loss) houdt in dat het bedrijf voldoet aan de volgende voorwaarden:
- Gelijke kwaliteit: het verlies van een natuurgebied op de ene plek kan alleen gecompenseerd worden door de aanleg van een nieuw, vergelijkbaar (oppervlakte, soortenrijkdom) natuurgebied elders.
- Gelijktijdigheid: de tijd tussen het moment dat het ene gebied verloren gaat en de aanleg van het nieuwe gebied mag niet te lang zijn, dat wil zeggen, hooguit enkele jaren.
- Uitvoering gegarandeerd: afspraken over de uitvoering van compenserende maatregelen moeten voldoende juridisch zijn vastgelegd.

Sectorspecifieke criteria

	Primaire productie; bosbouw
Voldoende	Van bedrijven die zelf productiebossen in beheer hebben[73] en dus vooraan in de keten van houtproducten zitten, verwachten we dat zij een Forest Management certificering hebben van het Forest Stewardship Council (FSC) als het beheerde bos zich in low, lower-middle of upper-middle income landen bevindt (volgens de Wereldbank classificatie)[74]. Als het bos zich in high-income landen bevindt (volgens de Wereldbank classificatie), dan volstaat een Forest Management certificering van het Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC).
	Primaire en secundaire verwerking: zagerijen, verpakkingsbedrijven etc.
Voldoende	Van bedrijven die houtproducten zoals papier en karton direct inkopen voor het maken van een eindproduct, verwachten we dat zij een FSC Chain of Custody of PEFC Chain of Custody certificering hebben.
	Inkoop eindproduct: vastgoed, uitgeverij, bouwmaterialen, etc.
Voldoende	Als bedrijven eindproducten gemaakt van hout/pulp inkopen[75] verwachten we dat tenminste 90% hiervan een FSC, PEFC of SFI-certificering heeft.

Verandering van landgebruik

SDG targets: 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5

Wij verwachten van bedrijven dat zij niet werkzaam zijn in grootschalig landgebruik en activiteiten die bijdragen aan het verlies van natuurlijke habitat en biodiversiteit. Sectoren die hierbij betrokken zijn, zijn bijvoorbeeld landbouw en bosbouw.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid.

Matig: Het bedrijf heeft geen beleid, maar wel de intentie zich aan te sluiten bij een van de volgende standaarden:

- RSPO (Round Table on Sustainable Palm Oil) voor palmolie,
- RTRS (Round Table on Sustainable Soy) voor soja;
- FSC (Forest Stewardship Council) voor hout en papier,
- NTA8080, eisen voor duurzame biomassa ten behoeve van energiedoeleinden;
- vergelijkbare standaarden of keurmerken.[76]

Voldoende: Het bedrijf heeft beleid voor en de intentie om te voldoen aan de eisen van een van de bovengenoemde standaarden.

Goed: Het bedrijf heeft beleid en een beheersysteem dat, afhankelijk van de bedrijfsactiviteiten, is gebaseerd op:

- de richtlijnen van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) voor het beheer van verschillende categorieën van beschermde gebieden (Protected Area Management Categories), en/of
- FSC-certificering als het bedrijf hout uit oerbossen gebruikt; en/of
- High Conservation Value Areas (HCVA's) die het bedrijf respecteert door:
  - palmolie en soja alleen te verbouwen volgens de criteria van bijvoorbeeld het Braziliaanse Soja Platform en de RSPO; en/of
  - alleen biomassa van de tweede generatie te gebruiken.

Het bedrijf rapporteert conform de GRI-richtlijnen voor biodiversiteit.

73 Naast het exploiteren van productiebossen kopen bosbouwbedrijven vaak ook extra hout in voor verwerking. In dat geval moeten zij ook voldoen aan het minimumcriterium voor bedrijven in de primaire en secundaire verwerkingsindustrie.

74

Group	July, 2021 (new)
Low income	
Lower-middle income	1,046 - 4,095
Upper-middle income	4,096 - 12,695
High-income	>12,695

Gemeten in bruto nationaal inkomen per hoofd (GNI per capita) in USD

75 Houtgebruik wordt niet als een materieel risico aangemerkt als het hout minder dan vijf procent uitmaakt van het totale materiaalgebruik van het bedrijf óf als houtproducten minder dan vijf procent van de omzet beslaan. In dat geval wordt dit criterium niet toegepast. Als het percentage niet bekend is, hanteren we het voorzorgsprincipe en is dit criterium van toepassing.

76 Zie voetnoot 48.

Uitstekend: Het bedrijf compenseert het verlies aan biodiversiteit volgens het principe 'geen nettoverlies van biodiversiteit'.

Palmolie

SDG targets: 12.2, 12.7, 15,2

Wij verwachten van bedrijven dat zij zich niet bezighouden met grootschalig landgebruik en activiteiten die het verlies van natuurlijke habitat en biodiversiteit verder vergroten. Daarom kijken we kritisch naar producenten van voedingsmiddelen, consumentengoederen en persoonlijke-verzorgingsproducten.

Onvoldoende: Het bedrijf is geen lid van RSPO en/of heeft geen NDPE-beleid[77] en/of het is betrokken bij ernstige misstanden[78] bij de productie van palmolie.

Matig: Het bedrijf heeft NDPE-beleid en/of is lid van RSPO, maar publiceert geen bewijs van implementatie (zoals een online beschikbare lijst met leveranciers, een actuele lijst met klachten en misstanden, een herintredingsprotocol of een voortgangsrapport).

Voldoende: Het bedrijf heeft NDPE-beleid en/of is lid van RSPO, maar is selectief in de informatie die het publiceert (bijvoorbeeld een verouderde, online beschikbare lijst met leveranciers). Het bedrijf reageert voldoende op eventuele klachten of misstanden.

Goed: Het bedrijf heeft NDPE-beleid en/of is lid van RSPO, heeft een proces voor de behandeling van klachten en publiceert regelmatig actueel bewijs van implementatie. Bijvoorbeeld: het bedrijf is transparant over ingediende klachten en genomen acties of de lijst met leveranciers is actueel.

Uitstekend: Het bedrijf scoort uitstekend als het een *goed* behaalt, en daarbij het verlies aan biodiversiteit compenseert volgens het principe 'geen nettoverlies van biodiversiteit'.

Introductie van uitheemse soorten

SDG targets: 2.4, 15.5, 15.8

We verwachten dat bedrijven voorzichtig omgaan met ecosystemen. Als de mens nieuwe soorten introduceert, kunnen deze uitheemse, invasieve soorten het nieuwe gebied gaan domineren. Zo vormen zij een bedreiging voor lokale soorten en ecosystemen. Wij verwachten dat bedrijven dit voorkomen. Betrokken sectoren zijn bijvoorbeeld landbouw, visserij, toerisme, transport, dierentuinen en –winkels en tuincentra. Deze sectoren worden als volgt beoordeeld:

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid.

Voldoende: Het bedrijf heeft beleid om de introductie van invasieve soorten te voorkomen.

Goed: Het bedrijf heeft beleid om de introductie van invasieve soorten te voorkomen, inclusief een beheersysteem. Het bedrijf rapporteert conform de GRI-richtlijnen voor biodiversiteit.

Overexploitatie

SDG targets: 2.4, 6.4, 7.3, 8,4, 12.2, 14.4, 15.2, 15.3, 15.5, 15.7, 15.c

We verwachten dat bedrijven op een duurzame manier met hulpmiddelen omgaan. Wanneer hulpmiddelen op een onduurzame manier gebruikt worden, is er sprake van overexploitatie. Deze doet zich voor in verschillende vormen: ontbossing bij bosbouw, slecht onderhoud van landbouwgrond, onduurzame landbouw, handel in of jacht op bedreigde diersoorten, overbevissing, overexploitatie door toerisme en handel in rodelijstsoorten zoals walvissen. Hierbij zijn vooral de sectoren landbouw, bosbouw en visserij betrokken. Wij verwachten dat bedrijven uit deze sectoren overexploitatie voorkomen. Zij worden als volgt beoordeeld:

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid en is niet aangesloten bij sectorinitiatieven of vooraanstaande keurmerken.

Matig: Het bedrijf streeft naar een certificering door vooraanstaande keurmerken of vergelijkbare keurmerken.

Voldoende: Het bedrijf houdt zich aan de richtlijnen van de Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Cites) en/of is aangesloten bij erkende keur-

77 RSPO staat voor de Roundtable on Sustainable Palmoil; NDPE staat voor No Deforestation, No Peat, and No Exploitation ofwel geen ontbossing, geen ontvening en geen exploitatie.

78 Bijvoorbeeld: een bedrijf neemt palmolie af van een plantage waar kinderarbeid wordt toegestaan. Het bedrijf is hiervan op de hoogte maar negeert het systematisch, stelt het doen van onderzoek uit en/of zet geen stappen.

merken voor de keten, zoals FSC, MSC (Marine Stewardship Council), UTZ Certified, RTRS, RSPO en NTA8080 of vergelijkbare keurmerken.[79]

Goed: Het bedrijf heeft niet alleen beleid, maar ook een beheersysteem. Het rapporteert hierover volgens de GRI-richtlijnen op het gebied van biodiversiteit. Als het bedrijf gebruikmaakt van kweekvis, is dit beheersysteem gebaseerd op ASC-certificering (Aquaculture Stewardship Council).

Vervuiling

SDG targets: 3.9, 6.3, 8.4, 12.4, 12.5, 13.2, 14.1

Wij verwachten dat bedrijven zich niet schuldig maken aan genetische vervuiling (gentechnologie), stoffen in het milieu brengen waarvan de veiligheid niet is aangetoond, of activiteiten ontplooien waarbij stoffen in zulke grote hoeveelheden in ecosystemen terechtkomen, dat deze ze niet of onvoldoende kunnen verwerken. Dit betreft de sectoren chemie, landbouw en de farmaceutische industrie. Deze worden als volgt beoordeeld:

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid.

Voldoende: Er zijn geen misstanden (bijvoorbeeld het lozen van (chemische) stoffen in lucht, water en/of bodem) en het bedrijf heeft beleid op het gebied van:

- GGO's (genetisch gemodificeerde organismen): het bedrijf voldoet aan het Cartagena Protocol inzake bioveiligheid.[80] Het bedrijf past geen gentechnologie toe op dieren of planten voor niet-medische doeleinden. Als het bedrijf gentechnologie toepast op micro-organismen, dan gebeurt dit onder gesloten omstandigheden. Als het bedrijf genetisch gemodificeerde producten afneemt, dan is het transparant over de wijze waarop het deze producten gebruikt.
- Bestrijdingsmiddelen: het bedrijf houdt zich aan de Rotterdam Convention.
- Chemisch afval: het bedrijf volgt de Basel Convention.
- *Persistant organic pollutants* (POP's, diverse, vaak toxische chemische verbindingen die niet of heel moeilijk biologisch afbreekbaar zijn): het bedrijf volgt de Stockholm Convention.
- Stoffen die de ozonlaag aantasten (zoals CFK's): het bedrijf volgt het Montreal Protocol.
- Registratie van effecten van chemische stoffen: het bedrijf houdt zich aan en neemt deel aan REACH (EU) en GHS (internationaal).

Goed: Het bedrijf rapporteert over de uitstoot van vervuilende stoffen en heeft doelstellingen en deadlines om vervuiling te voorkomen en verminderen. Op het gebied van GMO publiceert het bedrijf beleid en het meldt consumenten welke producten genetisch gemodificeerde organismen of grondstoffen bevatten.

Uitstekend: Het bedrijf neemt extra initiatieven, naast de bovengenoemde maatregelen.

Dierenwelzijn

Wij beleggen alleen in bedrijven die bijdragen aan een respectvolle omgang met dieren en het verbeteren van dierenwelzijn. Een bedrijf mag niet betrokken zijn bij activiteiten die wij uitsluiten, zoals beschreven in paragraaf 4.4.1. Hierna staan ook de criteria die gelden voor de keten. Hierbij maken we onderscheid tussen bedrijven die dierlijke producten gebruiken voor voedsel of voor textiel (producten van leer, wol dons en veren of andere dierlijke materialen). Bij bedrijven die dierlijke producten afnemen voor de productie van voedsel maken we ook onderscheid tussen bedrijven die veel of nauwelijks dierlijke producten inkopen (materialiteit[81]) en of het gaat om een groot of klein bedrijf[82]. Ook kan het ambitieniveau van het bedrijf om dierenwelzijn te verbeteren meegenomen worden in de beoordeling van het beleid; het is aan de analist om te beoordelen of dit ambitieniveau voldoende of onvoldoende is. Deze bedrijven worden als volgt beoordeeld:

79 Zie voetnoot 48.

80 Het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid is een aanvulling op het Verdrag inzake biologische diversiteit. Doel van het protocol is de biologische diversiteit te beschermen tegen de mogelijke risico's van genetisch gemodificeerde organismen die voortkomen uit de moderne biotechnologie.

81 Dierenwelzijn wordt als materieel risico aangemerkt als een onderneming meer dan vijf procent van zijn totale omzet verdient met de verkoop van dierlijke producten. Als een bedrijf dit percentage niet bekend kan maken of wil maken, keuren wij het bedrijf uit voorzorg af.

82 Zoals vermeld in paragraaf 4.1.2 maken wij onderscheid tussen grote en kleine bedrijven. Kleine bedrijven hebben een marktkapitalisatie van minder dan € 10 miljard. Onze duurzaamheidscriteria voor kleinere bedrijven zijn minder streng als we kunnen vaststellen dat er op dit terrein beleid is. We gaan ervan uit dat kleine bedrijven minder middelen hebben om aan onze beleidseisen te voldoen. Dit wil echter niet zeggen dat zij minder duurzaam zijn.

Onvoldoende: **Textiel:** Er zijn ernstige misstanden.
Voedsel: Het bedrijf heeft geen beleid of is er niet transparant over. Er zijn ernstige misstanden. Het kan gaan om een klein bedrijf waarbij dierenwelzijn een materieel risico vormt of een groot bedrijf dat geen beleid heeft of hier niet transparant over is. Hierdoor voldoet het bedrijf niet aan de vijf vrijheden. De vijf vrijheden houden in dat een dier vrij is:
- van honger, dorst en onjuiste voeding;
- van angst en chronische stress;
- van fysiek en fysiologisch lijden;
- van pijn, verwondingen en ziektes;
- om natuurlijk (soorteigen) gedrag te vertonen.

Matig: **Textiel:** Het bedrijf heeft geen beleid, maar er zijn ook geen ernstige misstanden.
Voedsel: Het betreft een groot bedrijf waarbij dierenwelzijn geen materieel risico vormt. Bovendien heeft het bedrijf heeft iets aan dierenwelzijnsbeleid opgesteld én streeft het naar het verbeteren van dierenwelzijn.

Voldoende: **Textiel:** Het bedrijf heeft dierenwelzijnsbeleid om ernstige misstanden te voorkomen. Bijvoorbeeld beleid voor het tegengaan van het levend plukken van angorakonijnen of vogels voor dons en mulesing.
Voedsel: Het bedrijf is transparant, eventueel reactief, over zijn dierenwelzijnsbeleid. Het dierenwelzijnsbeleid is gebaseerd op de vijf vrijheden. Een bedrijf kan bijvoorbeeld werken volgens de normen van ISO/TS 34700 voor dierenwelzijn. Voor afnemers van de veehouderij en visserij geldt:
- Het bedrijf houdt rekening met het welzijn van vee. Dit doet het door beleid op te stellen met de vijf vrijheden als uitgangspunt. Of doordat van de dierlijke producten die het verkoopt, een hoger dan gemiddeld percentage een betrouwbaar keurmerk voor dierenwelzijn heeft, terwijl het dit percentage laat toenemen.
- Organisaties die werken volgens het Nederlandse Beter Leven-keurmerk met drie sterren, het keurmerk voor biologische landbouw, of de Farm Animal Responsible Minimum Standards (FARMS)-richtlijnen.
- Het bedrijf maakt gebruik van het MSC-keurmerk voor wilde vis, en heeft als doel om het aandeel van producten met keurmerk te vergroten.

Goed: **Textiel:** Het bedrijf heeft beleid dat gebaseerd is op de vijf vrijheden.
Voedsel:
- De afnemer maakt gebruik van het ASC-keurmerk voor kweekvis.
- De afnemer zet zich in om dierenwelzijn bij de vangst van wilde vis te verbeteren.

Dierproeven

We beleggen alleen in bedrijven die gebruikmaken van dierproeven voor medische en niet-medische producten (zowel eindproducten als ingrediënten) als zij hierover transparant zijn en hiervoor voldoende beleid hebben. Dit geldt zowel voor bedrijven die zelf dierproeven uitvoeren als voor bedrijven die hiervoor opdracht geven aan partijen in hun keten. Deze bedrijven worden als volgt beoordeeld:

Onvoldoende: Het bedrijf heeft beleid, maar is hier niet transparant over. Het beleid voldoet niet aan de 3 R's: *replacement, reduction and refinement*.

Voldoende: Het bedrijf voldoet aan alle volgende drie voorwaarden:
- Het heeft beleid voor dierproeven dat is gebaseerd op de 3 R's: *replacement, reduction and refinement*. Ofwel: het wil dierproeven vervangen door andere proeven, verminderen en verfijnen.
- Het bedrijf is transparant, eventueel reactief, over het gebruik en de toepassing van dierproeven.
- Het betreft geen cosmeticaproducten. Als dit wel het geval is, dan gelden als aanvullende voorwaarden: het bedrijf is wettelijk verplicht cosmetica te testen op dieren; het bedrijf heeft een duidelijke visie om dierproeven met cosmetica te verminderen; én het bedrijf investeert in alternatieve testmethoden.

Goed: Het bedrijf heeft voldoende beleid. Het wil niet alleen het gebruik van dierproeven verminderen, maar heeft hiervoor doelen en deadlines gesteld.

Uitstekend: Het bedrijf heeft beleid zoals hierboven beschreven. Het stelt dat het geen dierproeven wil gebruiken en heeft hiervoor doelen en deadlines gesteld. En/of het bedrijf doet actief onderzoek naar alternatieve testmethoden of geeft aan hoe het onderzoek naar alternatieve proefdiervrije testmethoden stimuleert.

Plastic

SDG targets: 3, 6.3, 11.6, 12.4, 12.5, 14

Er komt steeds meer plastic in de natuur terecht, met grote milieuproblemen tot gevolg. Sectoren die veel gebruik maken van plastics zijn onder andere de textiel-, voedingsmiddelen, persoonlijke-verzorging, de farmaceutische–, de bouw- en de verpakkingssector. Wij hebben algemene criteria opgesteld die gelden voor alle bedrijven in deze sectoren. Bedrijven worden als volgt beoordeeld:

Onvoldoende: Het bedrijf scoort onvoldoende wanneer:

- het geen plastic beleid heeft en/of er ernstige misstanden bekend zijn;
- het gebruikmaakt van biobased plastics van voedingsgewassen en/of van biobased materialen die niet duurzaam gewonnen zijn (bijvoorbeeld door verandering in landgebruik of ontbossing).

Matig: Het bedrijf heeft geen beleid, maar erkent de problemen van plastics (over zwerfafval, plastic soep of een ander relevant thema).

Voldoende: Het bedrijf heeft een beleid of strategie om sectorspecifieke risico's te ondervangen (zie sectorspecifieke criteria).

Goed: Het bedrijf heeft niet alleen beleid, maar ook doelstellingen over het terugdringen en hergebruik van plastic. Het bedrijf steunt initiatieven om de plasticproblematiek aan te pakken. Het is van belang dat het bedrijf zich hieraan voor een langere tijd committeert.

Uitstekend: Het bedrijf neemt alle bovengenoemde maatregelen en rapporteert tevens over plasticgebruik, doelstellingen en de voortgang hierop.

Sectorspecifieke criteria

	Verpakkingen (productie)
Onvoldoende	Het bedrijf produceert plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik die niet onvervangbaar of noodzakelijk zijn, of aantoonbaar de kleinste milieubelasting hebben.
Matig	
Voldoende	Het bedrijf produceert herbruikbare verpakkingen óf plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik die aantoonbaar onvervangbaar, noodzakelijk of de duurzaamste optie (LCA) zijn.
Goed	Het bedrijf rapporteert transparant over de totale productie van plastic verpakkingen en heeft doelstellingen voor het uitfaseren van plastic voor eenmalig gebruik.
Uitstekend	
	Verpakkingen (verbruik)
Onvoldoende	Er is geen beleid
Matig	Het bedrijf is niet transparant over plasticgebruik; Er zijn geen doelstellingen om de recyclebaarheid of de bio-afbreekbaarheid van de verpakkingen te verbeteren, of om het aandeel gerecycled en/of biobased materiaal te vergroten.
Voldoende	Het bedrijf rapporteert over totaal plasticverbruik; Er zijn doelstellingen voor recyclebaarheid, bio-afbreekbaarheid en/of gebruik van gerecycled of biobased materiaal. Het bedrijf is bijvoorbeeld aangesloten bij de *Business Coalition for a Global Plastics Treaty of de Global Commitment on Plastics*.

Goed	Het bedrijf heroverweegt nut en noodzaak van plasticgebruik en zoekt naar alternatieven; Het bedrijf draagt er zorg voor dat verpakkingen eenvoudig gerecycled kunnen worden.
Uitstekend	Het bedrijf formuleert doelstellingen om plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik uit te faseren en in te zetten op herbruikbare verpakkingen.
	Textiel
Onvoldoende	
Matig	
Voldoende	
Goed	Transparante rapportage over gebruik plastic; Het bedrijf neemt maatregelen om vrijkomen synthetische microvezels tijdens het productieproces te voorkomen; Het bedrijf houdt rekening met recyclebaarheid tijdens de ontwerpfase.
Uitstekend	Het bedrijf maakt zoveel mogelijk gebruik van natuurlijke en slijtvaste materialen; Het bedrijf zet in op een gesloten kringloop van vezel-naar-vezel recycling.
	Cosmetica
Onvoldoende	
Matig	
Voldoende	Het bedrijf werkt aan cosmeticaproducten met volledig bio-afbreekbare samenstelling, vrij van synthetische polymeren; Het bedrijf is transparant over bewust toevoegen van microplastics door hierover te rapporteren; Het bedrijf heeft aan tijd gebonden plan en doelen voor het uitfaseren van het gebruik van microplastics.
Goed	
Uitstekend	
	Bouw
Onvoldoende	
Matig	
Voldoende	Het bedrijf overweegt alternatieven en toont het nut/lage milieubelasting van plastic bouwmaterialen aan (bijvoorbeeld met een LCA)
Goed	Het bedrijf rapporteert over totaal gebruik van plastic; Het bedrijf heeft doelstellingen om het aandeel biobased/gerecycled plastic te vergroten; Het bedrijf draagt zorg voor recyclebaarheid.
Uitstekend	

Waterschaarste

SDG target: 6.4

We verwachten dat bedrijven die actief zijn in gebieden met waterschaarste of waterstress, verantwoord omgaan met water. Daarnaast verwachten we dat bedrijven die actief zijn in waterintensieve sectoren, maatregelen nemen om het gebruik van zoet water te beperken. Sectoren die veel water verbruiken zijn mijnbouw en metaalindustrie, olie- & gasindustrie, kledingindustrie, chemie- en verpakkingssector en nutsbedrijven. Daarnaast kunnen ook andere sectoren of bedrijven te maken hebben met waterschaarste door de locatie van bepaalde ketens, zoals de agrarische sector.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen beleid of visie om waterschaarste tegen te gaan en/of er zijn misstanden bekend.

Matig: Het bedrijf is zich bewust van de watervoorraad in de gebieden waar het nieuwe activiteiten gaat ondernemen. Er zijn geen misstanden bekend.

Voldoende: Het bedrijf heeft beleid om verantwoord met water om te gaan of zijn waterverbruik te verminderen en het voorkomt watervervuiling. Het kan bijvoorbeeld te werk gaan volgens ISO 14046-richtlijnen. Of het bedrijf publiceert een waterschaarste-effectrapportage, bijvoorbeeld volgens de ISO 46001-richtlijnen.

Goed: Het bedrijf publiceert een waterschaarste-effectrapportage en houdt ook rekening met de waterbehoefte van lokale gemeenschappen en ecosystemen. Daarnaast voorkomt het bedrijf dat het een negatieve impact heeft op de gebieden waar het zelf actief is en waar waterschaarste heerst. Het bedrijf is aangesloten bij internationaal erkende initiatieven als het VN CEO Water Mandate.

Uitstekend: Het bedrijf voldoet aan de bovenstaande punten en onderneemt geen nieuwe activiteiten in gebieden waar sprake is van waterschaarste. Zijn activiteiten wedijveren niet met de behoefte van lokale gemeenschappen. Bedrijven volgen hierbij minimaal de medium-to-high-categorie voor waterstress van het World Resource Institute.

4.4.2.4 Ketenbeleid

SDG targets: 6.3, 8.4, 8.7, 8.8, 10.2, 12.2, 12.5, 12.6, 12.7, 13.2

We verwachten dat bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen voor het handelen van andere partijen die met hen verbonden zijn, zoals partners, schakels in de waardeketen en andere partijen die direct verbonden zijn met de bedrijfsvoering, producten of diensten. Ketenbeleid is nodig voor de duurzaamheidsrisico's die een bedrijf met zijn kernactiviteiten loopt.

Onvoldoende: Het bedrijf heeft geen ketenbeleid.

Matig: Het bedrijf scoort matig als het:

- geen formeel beleid heeft, maar wel voorbeelden van gedragsregels;
- wel formeel beleid heeft, maar alleen aandacht besteedt aan óf mensenrechten (de fundamentele arbeidsvoorwaarden of gendergelijkheid of veilige en gezonde arbeidsomstandigheden), óf milieu, óf ethisch handelen óf belastingontwijking en -ontduiking;
- wel alle relevante onderwerpen benoemt in zijn beleid, maar deze afhankelijk stelt van de nationale wetgeving van een land.

Voldoende: Het bedrijf heeft ketenbeleid om mensenrechtenschendingen en schendingen van de vier fundamentele arbeidsnormen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) te voorkomen. Deze vier normen worden genoemd: vakbondsvrijheid, geen dwangarbeid, geen kinderarbeid en geen discriminatie (waaronder genderdiscriminatie). Tevens heeft het beleid op het gebied van gezonde en veilige arbeidsomstandigheden, milieu, ethisch handelen en belastingontwijking en -ontduiking in zijn keten. Wij beschouwen de gedragscode voor ketens van de RBA[83] ook als voldoende.
Het bedrijf heeft, indien van toepassing, beleid om sectorspecifieke risico's te ondervangen (in het kader hierna staan enkele voorbeelden).

Goed: Het bedrijf heeft mensenrechten- en milieubeleid en beleid op het gebied van ethisch handelen en belastingontwijking en -ontduiking in zijn keten. Het heeft procedures om dit beleid te implementeren. Het ondervraagt bijvoorbeeld bedrijven in zijn keten via vragenlijsten en sluit duurzaamheidscontracten met zijn leveranciers.

Uitstekend: Er is beleid zoals hierboven is beschreven. De uitvoering daarvan wordt gecontroleerd door externe en/of interne audits en monitoring. Het is positief als een bedrijf bijvoorbeeld een inkoopbeleid voor kantoorartikelen heeft, ook al is dit geen kernactiviteit. En als het de uitkomsten van de audits of monitoring publiceert.

83 Bedrijven in de elektronicasector hebben een sectorspecifieke gedragscode voor hun keten opgesteld: de Responsible Business Alliance Code of Conduct. Als een bedrijf deze gedragscode heeft ingevoerd, beschouwen wij dit als voldoende (http://www.responsiblebusiness.org/).

VOORBEELDEN VAN SECTOREN MET AANVULLENDE VOORWAARDEN AAN HET KETENBELEID

Conflictgrondstoffen
De elektronicasector – bedrijven die bijvoorbeeld telefoons, computers en halfgeleiders maken – is voor zijn producten afhankelijk van (edel)metalen zoals tin, tantalium (waaronder coltan), goud en kobalt. Het risico bestaat dat de winning van deze metalen gepaard gaat met sociale misstanden en schade toebrengt aan het milieu. Daarnaast bestaat er in sommige landen het risico dat met de winning van en handel in (edel)metalen gewapende conflicten worden gefinancierd. In dat laatste geval wordt er gesproken van 'conflictgrondstoffen'. Van bedrijven die conflictgrondstoffen kunnen gebruiken bij de productie, verwachten wij dat zij beleid hebben om het gebruik van conflictgrondstoffen (in de keten) tegen te gaan.

Hout en papier
Uiteenlopende bedrijven, zoals bouwbedrijven, papierfabrieken en drukkerijen, maken bij de productie gebruik van hout, houtpulp en/of papier. Deze grondstoffen worden gewonnen door hout te kappen. Het kappen van hout kan een grote negatieve impact hebben op de biodiversiteit doordat het kan leiden tot ontbossing en vernietiging van habitat. Duurzame bosbouw en bosbehoud zijn nodig om de risico's op het gebied van biodiversiteit te beperken. Daarom verwachten we van bedrijven die houtproducten gebruiken, dat zij beleid hebben om gecertificeerde producten in te kopen.

Voedingsmiddelen
De productie van bepaalde voedingsmiddelen kan duurzaamheidsrisico's met zich meebrengen, zoals ontbossing, verandering van landgebruik en het verlies van natuurlijke habitat en biodiversiteit. Dit wordt veroorzaakt doordat bossen worden gekapt om er landbouwgrond van te maken. Het gaat om voedingsmiddelen zoals soja, palmolie, koffie en cacao. Hier zijn internationale keurmerken voor opgericht. We verwachten van bedrijven die gebruikmaken van voedingsmiddelen (zoals voedselproducenten) of die voedingsmiddelen verkopen (zoals supermarkten en warenhuizen) dat zij zoveel mogelijk gebruikmaken van leveranciers die aan deze standaarden voldoen. Een ander risico bij voedingsmiddelen is dierenwelzijn. We verwachten van bedrijven die gebruikmaken van dierlijke producten dat zij handelen in overeenstemming met ons dierenwelzijnsbeleid.

Dierproeven
In ons beleid over dierproeven staat dat wij alleen beleggen in bedrijven die gebruikmaken van dierproeven voor medische en niet-medische producten (zowel eindproducten als ingrediënten) als zij hierover transparant zijn en hiervoor voldoende beleid hebben. Dit geldt zowel voor bedrijven die zelf dierproeven uitvoeren als bedrijven die hiervoor opdracht geven aan partijen in hun keten. Dit houdt het volgende in: als dierproeven een risico zijn in de keten van een bedrijf, bijvoorbeeld een farmaceutisch bedrijf, dan heeft het bedrijf in zijn ketenbeleid opgenomen dat zijn leveranciers moeten voldoen de 3 R's (*replacement, reduction and refinement*).

4.4.3 Transitiebedrijven en bedrijven met een positieve maatschappelijke impact

Er zijn bedrijven die zeer actief zijn in hun duurzame transitie, of die via hun producten en diensten een positieve maatschappelijke bijdrage leveren, maar nog onvoldoende scoren op één of meer van de beleidsonderwerpen in paragraaf 4.4.2.

Zulke bedrijven kunnen onder voorwaarden alsnog worden goedgekeurd en toegelaten tot het beleggingsuniversum. We toetsen dit op twee manieren.

4.4.3.1 Eigen Transitie: Transitiscore klimaat

Aan elk bedrijf wordt een transitiescore toegekend op basis van de volgende objectieve criteria:

Onderdeel/vraag	Max. punten
Emissiepad Implied Temperature Rise (ITR)	3
Reductiedoelstellingen Neemt het bedrijf maatregelen om zijn uitstoot te verminderen? Heeft het bedrijf tijdsgebonden reductiedoelstellingen voor alle emissie-scopes? Zijn de reductiedoelstellingen van het bedrijf gevalideerd door het Science-Based Targets initiative (SBTi)?	 1 1 1
Prestaties Hoe presteert het bedrijf in de afgelopen jaren in het terugbrengen van zijn emissies?	4
Maximaal aantal punten	**10**

Met deze score toetsen we in welke mate bedrijven *zelf in transitie zijn* naar een duurzamere bedrijfsvoering. Bij bedrijven die een 6 of hoger scoren concluderen we dat zij zich aantoonbaar onderscheiden in hun stappen om te verduurzamen.

4.4.3.2 Producten en diensten: activiteiten met een positieve maatschappelijke bijdrage

Producten en diensten met positieve maatschappelijke impact definiëren we volgens twee basiscriteria:

- Basisvoorzieningen: producten en diensten die voorzien in essentiële menselijke behoeften, zoals wonen, gezondheid, gezonde voeding, onderwijs en wetenschap, mobiliteit, etc.
- Transitiegoederen: producten en diensten die belangrijk zijn voor de transitie naar een duurzamere samenleving, zoals bijvoorbeeld hernieuwbare energie, recycling, en duurzame mobiliteit.

De tabel hieronder geeft een volledige lijst met activiteiten die aan één of meer van deze criteria voldoen.

Doelstelling	Activiteit
Energie *Versnellen van energietransitie*	Hernieuwbare energie Hernieuwbare energie-infrastructuur Energiedragers Elektrificatie warmtevoorziening Energie-efficiëntie/besparing Restwarmte/warmtenetten
Circulair *Verminderen van grondstoffengebruik*	Afvalverwerking/recycling Hergebruik/reparatie/tweedehandseconomie Recycling technologie Duurzame verpakkingsmaterialen End-of-pipe milieudiensten/technologie (e.g. carbon capture)
Gezondheid *Bevorderen van toegankelijke en duurzame gezondheidszorg voor mens en dier*	Zorginstellingen Farmaceutica/medische toepassingen Sportfaciliteiten/producten Over the counter / medische zelfzorg / persoonlijke hygiëne Diergezondheid
Maatschappij *Bijdragen aan een inclusieve samenleving voorzieningen*	Onderwijs/wetenschap Financiële inclusie Telecommunicatie Journalistiek Musea, culturele centra, bibliotheken
Mobiliteit *Bevorderen van duurzame mobiliteit*	Openbaar vervoer Infrastructuur openbaar vervoer Elektrificatie personenvervoer Deelvervoer Infrastructuur personenvervoer (e.g. wegen, fietspaden) Elektrificatie goederenvervoer Fietsen/fietsonderdelen

Natuur/milieu *Beschermen en versterken van biodiversiteit*	Duurzame bosbouw/herbebossing/natuurbescherming Duurzaam (eco)toerisme
Voeding *Ondersteunen van een duurzaam en gezond voedselsysteem*	Voeding gezond (binnen schijf van 5) Voeding gecertificeerd duurzaam Eiwittransitie Tegengaan voedselverspilling Duurzame landbouwtechnologie
Water *Bijdragen aan schoon water en verantwoord waterbeheer*	Water nutsbedrijven/infrastructuur/zuivering Waterinfrastructuur producten/technologie Water-efficiëntie/besparing
Wonen *Bevorderen van duurzame huisvesting*	Woningbouw/woningverhuur Bouwmaterialen biobased/gerecycled/hergebruikt

Wanneer een bedrijf naar schatting meer dan de helft van de omzet uit één of meer van deze activiteiten genereert, beoordelen we het bedrijf als *significant betrokken* bij bedrijfsactiviteiten met een positieve maatschappelijke impact.

4.4.3.3 Compensatie van onvoldoende beleidsonderdelen

Wanneer bedrijven goed scoren op de transitiescore en/of bedrijfsactiviteiten met een positieve maatschappelijke impact, kan een onvoldoende score op specifieke beleidsonderdelen hiermee worden gecompenseerd. Hierbij volgen we het volgende schema:

Maximaal aantal te compenseren onvoldoendes:

Transitiescore	Producten en diensten met positieve maatschappelijke impact	
	<50%	≥50%
<6	0	1
≥6	1	2

Bedrijven kunnen alleen in aanmerking komen voor compensatie wanneer:

- Er geen ernstige of structurele misstanden zijn op het te compenseren onderwerp; en

Wanneer het onderwerp 'Ketenbeleid' één van de te compenseren beleidsonderdelen is, dient het beleid van het bedrijf hiervoor tenminste als 'matig' beoordeeld te zijn.[84]

4.4.3.4 Engagement bij toelating

Als een bedrijf op basis van bovenstaande methode wordt toegelaten, gebruiken wij onze invloed om in te zetten op verbetering van het beleid op het onderwerp waar het bedrijf nog niet aan onze criteria voldoet:

- We vragen het bedrijf bij toelating tot het beleggingsuniversum om het beleid op het onderwerp te verbeteren;
- We toetsen jaarlijks of het bedrijf zijn beleid al heeft verbeterd;
- We houden eventuele controversen op het onvoldoende onderwerp extra nauwlettend in de gaten;
- Waar nodig zetten we ons stemrecht in om verbeteringen te bewerkstelligen; en

Wanneer het bedrijf na vier jaar nog steeds niet voldoet, wordt het alsnog afgekeurd.

84 Voor ketenbeleid verwachten we minimaal een beoordeling "matig" omdat ketenbeleid zelf veel verschillende duurzaamheidsonderwerpen omvat en vaak een bijzonder hoog duurzaamheidsrisico is.

5 Selectie van microfinancieringsinstellingen

SDG targets: 1.1, 1.2, 1.4, 1.5, 1.a, 2.3, 5.1, 5.4, 5.a, 5.b, 8.5, 8.10, 9.3, 10.1, 10.2, 14.7, 14.b, 17.3

In veel ontwikkelingslanden vervullen microfinancieringsinstellingen (MFI's) een cruciale rol bij de organisatie en bewustwording van grote groepen kansarme mensen. Een MFI is een financiële instelling die is gespecialiseerd in bankdiensten, zoals het verstrekken van kleine leningen aan mensen met een laag inkomen. Doordat MFI's kredieten verstrekken aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden, kunnen deze mensen voorzien in hun levensonderhoud. Bovendien verlenen MFI's deze mensen bankdiensten waarvoor zij vaak niet terecht kunnen bij traditionele banken.

Het ASN Microkredietfonds[85] belegt in MFI's en in banken met een MFI-portefeuille. De ASN Duurzame Mixfondsen beleggen hier eveneens een deel van hun portefeuille in. ASN Impact Investors beheert deze fondsen. Triple Jump is projectadviseur voor de beleggingen in MFI's. De beleggingsvoorstellen worden besproken in de Investeringscommissie.

Door te investeren in microfinancieringsinstellingen loopt het ASN Microkredietfonds duurzaamheidsrisico's. Het duurzaamheidsrisico is het risico dat als gevolg van een gebeurtenis op ecologisch, sociaal of governance gebied financiële schade wordt opgelopen of een negatief effect kan veroorzaken op de waarde van beleggingen onder beheer. Voor het ASN Microkredietfonds zijn duurzaamheidsrisico's geïdentificeerd, waarop in de specifieke Prospectus documentatie nader wordt ingegaan. Deze risico's worden (ten dele) gemitigeerd door het vaststellen van een duurzaam beleggingsuniversum conform de Handleiding Duurzaamheidscriteria van ASN Impact Investors. Deze criteria omvatten gedetailleerde uitsluitingen, vermijdingen en limieten die de blootstelling aan duurzaamheidsrisico's voorkomen dan wel verminderen.

Het ASN Microkredietfonds mitigeert deze risico's o.a. door:

- Bij aanvang en tijdens de belegging uitgebreid te screenen op integriteit en witwasrisico's.
- Voor aanvang van een lening een uitgebreide due diligence uit te voeren op onderstaande thema's:
  - Verantwoorde kredietverstrekking, hieronder valt het goedkeuringsproces van een microkrediet binnen de MFI inclusief berekening van terugbetalingscapaciteit van de klant en de transparantie van de MFI aan de klant met betrekking tot de voorwaarden van de lening. Door middel van een "interest rate traffic light" wordt gekeken of de klant een eerlijke rente betaalt.
  - Score voor klantbescherming, dit houdt in dat de MFI goed moet scoren op een aantal punten om tot het Beleggingsuniversum toegelaten te worden, namelijk adaptation of services; prevention of over-indebtedness; transparency on products, responsible pricing; fair practices with clients; confidentiality of client data; complaints mechanism.
  - Balanced return voor de MFI, de winst van de MFI moet in verhouding zijn tot de diensten die worden geleverd aan klanten.

De Principal Adverse Impacts (PAI's) van investeringen in MFIs zijn volgens de SFDR nadelige gevolgen voor het milieu en de maatschappij. Het vertrekpunt voor het ASN Microkredietfonds is het bestaande duurzaamheidsbeleid en het beleggingsproces. Daaruit volgt de selectie zoals in paragraaf 5.1 en 5.2 beschreven. Het duurzaamheidsbeleid bevat meerdere criteria en vereisten, die het risico op het voorkomen van PAI's vanuit de portefeuille minimaliseert. Deze criteria zijn intern gekoppeld aan de relevante PAI-indicatoren, wat de basis vormt voor onze PAI-rapportage.

85 Het ASN Microkredietfonds is op 14 juni 1996 opgericht als gezamenlijk initiatief van ASN Bank en Oxfam Novib. ASN Impact Investors is de beheerder van het fonds. Triple Jump treedt op als projectadviseur van het fonds.

5.1 SELECTIEPROCES MICROFINANCIERINGSINSTELLINGEN

In de figuur ziet u hoe wij MFI's selecteren. Dit kan volgens twee processen plaatsvinden.

Het proces begint bij Triple Jump[86], dat een belangrijke rol speelt bij de selectie van MFI's. Als projectadviseur doet Triple Jump beleggingsvoorstellen voor het fonds en verricht het duediligence-onderzoek bij MFI's op basis van financiële en duurzaamheidscriteria. Triple Jump legt alleen MFI's voor aan ASN Impact Investors als deze naar zijn oordeel kansrijk zijn voor het fonds. Als Triple Jump twijfelt of een MFI in aanmerking komt voor het fonds, kan het voorafgaand aan het duediligenceonderzoek een pre-duediligenceadvies vragen aan de Investeringscommissie[87].

Als Triple Jump een MFI voorstelt aan ASN Impact Investors, dan bepaalt de Social Performance Review (SPR) welk proces daarna wordt gevolgd. De Investeringscommissie kan de MFI direct goedkeuren als de SPR op alle criteria positief scoort. Als de SPR aanleiding geeft tot extra onderzoek, wordt dit voorbereid door ASN Impact Investors. De Investeringscommissie besluit over opname in het universum.

Triple Jump stelt de Social Performance Review op. De SPR geeft een samenvatting van het *social performance management* (SPM) van de MFI. SPM is het zodanig besturen van een organisatie dat zij haar sociale missie vervult. Daaronder vallen ook het beheer van processen en systemen, en meten in hoeverre de organisatie voldoet aan haar sociale missie. Belangrijke onderwerpen hierbij zijn: bescherming van de klant, klanttevredenheid, de vraag of de MFI zich richt op vrouwelijke klanten (het geheel van sociale, culturele, gedrags- en identiteitsaspecten van de seksen speelt hier een rol), bereik en informatie over sociaal verantwoorde prestaties.

Ook opgenomen in de SPR is de uitkomst van het 'rentestoplicht' (dit wordt hierna uitgelegd). Het rentestoplicht is door Triple Jump ontwikkeld om MFI's zo objectief mogelijk te beoordelen op de rente die zij hun klanten berekenen.

De MFI wordt altijd volledig onderzocht als:
- het om een nieuwe MFI gaat; en/of
- het voorstel is dat het ASN Microkredietfonds een aandelenbelang neemt in de MFI; en/of
- de MFI opereert in door MIMOSA[88] of door Triple Jump geïdentificeerde hoogrisicolanden; en/of
- de SPM-score lager is dan zeventig procent; en/of
- de beloning van de directeur meer is dan 250.000 USD per jaar; en/of
- het eerste gedeelte van het rentestoplicht niet op groen staat. Dit gebeurt als:
  - het effectieve rentetarief (*annual percentage rate* (APR)) hoger is dan 50 procent; en/of

86 Triple Jump beheert en adviseert fondsen die op een verantwoorden manier willen investeren in ontwikkelingslanden. Triple Jump is opgericht in 2006 als spin-off van Oxfam Novib. Triple Jump heeft vier aandeelhouders: Oxfam Novib, ASN Bank, NOTS Impact Entrepreneurs en Management Company.
87 De Investeringscommissie bestaat uit de manager Institutionele Relaties, de senior manager duurzaamheid van ASN Impact Investors en de fondsmanager microkrediet.
88 The Microfinance Index of Market Outreach and Saturation (MIMOSA) heeft een raamwerk ontwikkeld om kredietverzadiging te meten. In de landen die MIMOSA als hoogrisicolanden aanmerkt, is de markt voor kredietverstrekking zeer verzadigd. Daardoor is de kans op overkreditering van de klanten hoog. Het is dan extra belangrijk dat de MFI goed beleid heeft om klanten te beschermen tegen overkreditering. http://mimosaindex.org/

- het effectieve rentetarief 20% hoger is dan tarieven die vergelijkbare financiële instellingen hanteren in hetzelfde land; en/of
- de winstgevendheid van de MFI boven de norm is in het actuele jaar of in een van de twee jaren daarvoor. Triple Jump definieert 'bovengemiddelde winst' als volgt: het jaarlijkse rendement van het totale vermogen (*return on assets (RoA)*) is groter dan 6%, of het rendement op het eigen vermogen (*return on equity (RoE)*) is groter dan 25%.

Als het eerste deel van het rentestoplicht niet op groen staat, dan moet deel twee ook worden ingevuld. Er is dan meer toelichting nodig op de APR, RoE en RoA. De MFI wordt uitgesloten:

- als het rentestoplicht op rood staat,; en/of
- de score voor klantenbescherming lager is dan zeventig procent; en/of
- de MFI de SMART Campaign[89] niet heeft onderschreven.

5.2 SELECTIEMETHODIEK MICROFINANCIERINGSINSTELLINGEN

Hieronder leggen we uit hoe ASN Impact Investors de MFI's toetst. Hiervoor maakt het gebruik van vier documenten:

- Social Performance Review (SPR): deze geeft een samenvatting van het social-performancemanagement van de MFI.
- Rentestoplicht: zie vorige alinea.
- Social Performance Management-sheet: deze geeft informatie over de manier waarop de organisatie haar sociale missie vervult en over het beheer van processen en systemen.
- Appraisal: deze bevat informatie over bestuur, financiële prestaties en de SPM. In de appraisal staat onder meer op welke kredietnemers de MFI zich richt, het personeelsbeleid van de MFI en, indien van toepassing, welk gedeelte van het valutarisico wordt afgewenteld op de kredietnemer.

Als ASN Impact Investors vragen heeft over de MFI, dan kan het die stellen aan Triple Jump. Zo nodig legt Triple Jump deze vragen voor aan de betreffende MFI.

We beoordelen de duurzame prestaties van MFI's op de volgende thema's:

- Verantwoorde kredietverstrekking. Hierbij beoordelen we de score voor klantenbescherming en de achterliggende informatie hierover; we gaan na of de MFI de SMART Campaign heeft onderschreven. Als de MFI de kredietverstrekking niet op een verantwoorde manier uitvoert, dan krijgt zij een negatief advies.
- De verhouding tussen de gemiddelde grootte van de leningen en het bruto binnenlands product per inwoner. Het is wenselijk dat deze verhouding niet te groot is.
- Doelgroep(en). We gaan na welk percentage van kredietverlening gaat naar vrouwelijke kredietnemers, of de MFI zich richt op kredietnemers op het platteland en/of zij focust op moeilijk bedienbare marktsegmenten. Het is wenselijk dat de MFI zich richt op een of meer van deze doelgroepen.
- Salariëring van de bestuurders. Als het salaris van de bestuurders te hoog is, dan wordt de MFI uitgesloten. Dit gebeurt als de beloning van de directeur van de MFI hoger is dan USD 250.000 en er onvoldoende onderbouwd kan worden waarom dit salaris gerechtvaardigd is[90].
- Inbedding van het sociale beleid in de organisatie; wij verstaan hieronder dat de instelling beleid heeft voor:
  - de bescherming van haar kredietnemers;
  - transparantie;
  - de manier waarop zij de prijs van financiële producten bepaalt;
  - eigen personeel.

Als wij oordelen dat de MFI onvoldoende sociaal beleid heeft ingebed in haar organisatie, dan is ons besluit negatief.

89 De Smart Campaign heeft een reeks basisbeginselen voor de behandeling van klanten van MFI's opgesteld. Deze basisbeginselen gaan over: passend product en levering; preventie van overmatige schuldenlast; transparantie; verantwoorde prijsstelling; eerlijke en respectvolle behandeling van klanten; privacy van klantgegevens; en mechanismen voor klachtenbehandeling. http://www.smartcampaign.org/

90 Om te beoordelen of een hoger salaris dan 250.000 USD per jaar gerechtvaardigd is, wordt een salarisquestionnaire ingevuld. Een hoger salaris kan bijvoorbeeld gerechtvaardigd zijn als er elementen zijn die het managen van de MFI complex maken.

6 Selectie van projecten

Het ASN Energie & Innovatiefonds belegt in projecten en ondernemingen die de energietransitie helpen versnellen en in innovaties die een duurzame samenleving najagen. De projecten en ondernemingen die het ASN Energie & Innovatiefonds financiert, hebben betrekking op verschillende aandachtsgebieden. Het ASN Energie & Innovatiefonds investeert in technologie die essentieel is voor het energiesysteem voor de toekomst, waaronder duurzame energieopwekking, energieopslag, laadinfrastructuur, circulaire productie, duurzame mobiliteit en energiezuinige gebouwen. Het fonds mag maximaal 30% van het fondsvermogen beleggen in projecten en ondernemingen buiten Nederland.

Door te investeren in projecten en/of ondernemingen loopt het ASN Energie & Innovatiefonds duurzaamheidsrisico's. Het duurzaamheidsrisico is het risico dat als gevolg van een gebeurtenis op ecologisch, sociaal of governance (ESG) gebied financiële schade wordt opgelopen of een negatief effect kan veroorzaken op de waarde van beleggingen onder beheer. Voor het ASN Energie & Innovatiefonds zijn duurzaamheidsrisico's geïdentificeerd waarop in de specifieke Prospectus documentatie nader wordt ingegaan. Deze risico's worden (ten dele) gemitigeerd door het vaststellen van een duurzaam beleggingsuniversum conform de Handleiding Duurzaamheidscriteria van ASN Impact Investors. Deze criteria omvatten gedetailleerde uitsluitingen, vermijdingen en limieten die de blootstelling aan duurzaamheidsrisico's voorkomen dan wel verminderen.

Het ASN Energie & Innovatiefonds mitigeert deze risico's o.a. door:
- Bij aanvang en tijdens de belegging uitgebreid te screenen op integriteit en witwasrisico's.
- Voor aanvang van een belegging een uitgebreide due diligence uit te voeren op onder andere mensenrechten, non-discriminatie, gender, kinderarbeid, gedwongen arbeid.
- Voor de restrisico's: condities op te nemen in het contract (Environmental and Social Action Plan). De verbeteracties worden periodiek gemonitord.

De Principal Adverse Impacts (PAI's) van investeringen in groene projecten zijn volgens de SFDR nadelige gevolgen voor het milieu en de maatschappij. Het vertrekpunt voor het ASN Energie & Innovatiefonds is het bestaande duurzaamheidsbeleid en het beleggingsproces. Daaruit volgt de selectie zoals in paragraaf 6.1 en 6.2 beschreven. Het duurzaamheidsbeleid bevat meerdere criteria en vereisten, die het risico op het voorkomen van PAI's vanuit de portefeuille minimaliseert. Deze criteria zijn intern gekoppeld aan de relevante PAI-indicatoren, wat de basis vormt voor onze PAI-rapportage.

6.1 SELECTIEMETHODIEK PROJECTEN

Het ASN Energie & Innovatiefonds financiert projecten en ondernemingen die bijdragen aan de energietransitie. We beschrijven hierna eerst wat voor projecten het fonds financiert en daarna hoe we die selecteren. De besluitvorming voor het ASN Energie & Innovatiefonds wordt behandeld in paragraaf 6.2.

Toetsingscriteria projecten
SDG targets: 7.2, 7.3, 7.a, 13.2, 15.9
Hieronder staat een niet-uitputtend overzicht van projecten die in aanmerking kunnen komen voor financiering, en de criteria waaraan we ze toetsen. In de volgende tabel leggen we uit welke criteria gelden voor (vrijwel) alle projecten en wat de toetsing inhoudt. De toetsing aan de overige criteria worden in de tabel zelf uitgelegd.

We verwachten van elk duurzaam energieproject minimaal dat:
- het voldoet aan alle wet- en regelgeving;
- het voldoet aan de Equator Principles als deze van toepassing zijn;
- ontwikkelaars (van het project) niet betrokken zijn bij (ernstige) misstanden;
- de biodiversiteit wordt beschermd en in stand gehouden door bijvoorbeeld mitigerende en passende compenserende maatregelen voor biodiversiteit en landschapsinpassing te nemen;

- het landgebruik geen nadelige gevolgen heeft voor lokale gemeenschappen;
- ontwikkelaars de IFC Performance standards toepassen en op deze manier mensenrechten tijdens de ontwikkeling en het beheer van het project worden gerespecteerd. We maken een uitzondering voor projecten waar de IFC Performance standards voldoende gewaarborgd worden door nationale wetgeving.

Project	Criteria
Windenergie • op land • op zee	Duurzaamheidscriteria: *Absolute criteria* Er wordt minimaal van een project verwacht dat: • Bij de locatiekeuze wordt rekening gehouden met de Windwijzer[91]. • De vermeden emissies openbaar worden gemaakt. • Het windpark wordt zo ingericht dat er geen onomkeerbare verandering plaatsvindt. Dit betekent dat het oorspronkelijk grond- en/of watergebruik weer mogelijk is na opheffing van het windpark. • Er waar nodig mitigerende maatregelen worden toegepast, bijvoorbeeld om zo rekening te houden met vogelmigratieroutes. • Er wordt milieu-impactassessment uitgevoerd. • Er worden passende compenserende maatregelen voor biodiversiteit en landschapsinpassing genomen bij de aanleg en het beheer van het project. Van een project in Nederland wordt in aanvulling op de hierboven genoemde criteria verwacht: • De ontwikkelaar van een windpark op land volgt de NWEA-gedragscode (dit geldt voor projecten die ná de lancering van de NWEA in ontwikkeling zijn gekomen). Dat wil zeggen dat omwonenden worden betrokken in keuzes over het plan, het ontwerp en de mogelijkheid financieel te participeren. • De ontwikkelaar van een windpark op zee in de Nederlandse Noordzee voldoet aan het Programma Noordzee 2022-2027.[92] *Relatieve criteria* Daarnaast heeft het volgende onze voorkeur bij een project: • Er wordt gebruik gemaakt van leveranciers die voldoen aan onze duurzaamheidscriteria voor bedrijven. • De windmolens worden na de economische levensduur verantwoord ontmanteld en gerecycled. Er wordt gecombineerd ruimtegebruik nagestreefd.
Zonne-energieopwekking • op daken • in veldopstelling • op water	Duurzaamheidscriteria: *Absolute criteria* Er wordt minimaal van een project verwacht dat: • De opgewekte energie wordt per jaar aan ons gerapporteerd. • Het project heeft een passend plan om de installaties na afloop van hun levensduur te verwijderen. • Het project neemt passende compenserende maatregelen voor biodiversiteit en landschaps-inpassing bij de aanleg en het beheer. • Het project, als het gaat om een zonnepark op land of op water, is maximaal 20 hectare groot. Hiervan kan worden afgeweken, afhankelijk van hoe het project in de omgeving past. Voor opstellingen op daken geldt de 20 hectaregrens niet. • Er verdwijnt geen waardevolle natuur zoals bos bij de bouw van het project. • Als het gaat om een zonnepark op water, wordt het project aangelegd op een plek met kenmerken van bebouwing, zoals opvangbassins, wateropslag bij bedrijventerreinen of baggerdepots. Projecten in natuurgebieden[93], op zee, meren, rivieren, kanalen en poldervaarten zijn uitgesloten.

91 **WINDWIJZER**

Voorkeursniveau	Criteria
A	Wind op zee in combinatie met verrijking biodiversiteit.
B.	Wind op zee.
C	Wind op land in combinatie met grootschalige infrastructuur of industrieterreinen en havens.
D.	Wind op land in dunbevolkte gebieden met weinig natuurwaarde.
E.	Wind op land in dichtbevolkte woongebieden of gebieden met een hoge natuurwaarde.

We kunnen wel investeren of beleggen in niveau A t/m D, we kunnen niet investeren of beleggen in niveau E.

92 Programma Noordzee 2022-2027 | Noordzeeloket

93 Onder 'natuurgebieden' verstaan we zowel nationale parken als Unesco Werelderfgoed-, Natuurnetwerk- en Natura 2000- gebieden

Project	Criteria
	• De ontwikkelaar van een zonnepark zorgt dat: • omwonenden worden betrokken in keuzes over het plan, het ontwerp en de mogelijkheid financieel te participeren; • bij de locatiekeuze rekening wordt gehouden met de Zonnewijzer[94]; • het zonnepark zo wordt ingericht dat er geen onomkeerbare verandering plaatsvindt, zodat het oorspronkelijke grondgebruik weer mogelijk is na de looptijd van het zonnepark. Wanneer de ontwikkelaar de gedragscode Zon op Land onderschrijft voldoet hij aan bovenstaande criteria. Van een project in Nederland wordt in aanvulling op de hierboven genoemde criteria verwacht dat: • Het project, als het gaat om een zonnepark op land of op water, is maximaal 20 hectare groot. Hiervan kan worden afgeweken, afhankelijk van hoe het project in de omgeving past. Voor opstellingen op daken geldt de 20 hectaregrens niet. *Relatieve criteria* Daarnaast heeft het volgende onze voorkeur bij een project: • Er wordt onderzoek gedaan naar de effecten van de zonnepanelen op bijvoorbeeld de waterkwaliteit, de visstand of vogelpopulaties. Het is extra positief als er hierbij natuur- en/of milieuorganisaties meekijken. • Er wordt gebruikgemaakt van leveranciers die voldoen aan al onze duurzaamheidscriteria voor bedrijven.
Geothermische energie	Duurzaamheidscriteria: *Absolute criteria* Er wordt minimaal van een project verwacht dat: • Het een luchtgekoeld binair of flash-systeem betreft, aangelegd zonder fracking • Het voorzorgs- en monitoringsmaatregelen treft voor grondwaterverontreiniging. • Het een passend plan heeft om de installaties na afloop van de levensduur duurzaam te borgen. • Het niet verantwoordelijk is voor de verdwijning van waardevolle natuur, zoals bos. • Het een veiligheids-, gezondheids- en milieuzorgsysteem (VGM-zorgsysteem) heeft. • Het de berekening van de vermeden emissies jaarlijks aan ons rapporteert • Het passende compenserende maatregelen treft voor biodiversiteit en landschapsinpassing bij de aanleg en beheer van het project. Van een project in Nederland wordt in aanvulling op de hierboven genoemde criteria verwacht: Dat de Gedragscode voor Omgevingsbetrokkenheid bij Aardwarmteprojecten van DAGO wordt nageleefd. *Relatieve criteria* Daarnaast heeft het volgende onze voorkeur bij een project: • Er wordt gebruik gemaakt van leveranciers die voldoen aan onze duurzaamheidscriteria voor bedrijven. • Er wordt gecombineerd ruimtegebruik nagestreefd. • Een risicoanalyse is uitgevoerd. • Bij projectrealisatie gaat zoveel mogelijk aandacht naar het terugdringen van emissies door bijvoorbeeld zoveel mogelijk gebruik te maken van elektrische voertuiginstallaties. Bij projectrealisatie worden zoveel mogelijk duurzame bouwmaterialen gebruikt. Dit kunnen herbruikbare, gerecyclede, biobased of lang meegaande materialen zijn, bijvoorbeeld gerecycled beton of composietmaterialen die de corrosieve omstandigheden beter weerstaan dan conventioneel staal

94 **ZONNEWIJZER**

Voorkeursniveau	Criteria
A.	Op daken en gevels
B.	Op onbenutte terreinen in bebouwd gebied
C.	In landelijk gebied (waterzuiveringsinstallaties, vuilnisbelten, bermen van spoor- en autowegen)
D.	Op landbouw- en natuurgronden.
E.	Nationale parken, Unesco Werelderfgoed, Natuurnetwerk- en Natura 2000-gebieden, en locaties waar bossen gekapt moeten worden voor het zonnepark.

In principe kunnen we investeren of beleggen in alle niveaus A t/m D. We hebben echter een sterke voorkeur voor A en B (gecombineerd landgebruik) en investeren of beleggen liever niet in niveau C en D, hoewel we dit niet uitsluiten. We sluiten niveau E volledig uit van investering en belegging.

Project	Criteria
Warmte-koude-opslag	*Duurzaamheidscriteria:* We verwachten dat een project minimaal: • voldoet aan alle wet- en regelgeving; • de vermeden emissies openbaar maakt.
Biomassa • houtige biomassa, afvalhout, droog groen afval • rioolslib • GFT Energieopwekking door middel van: • verbranding • mono-vergisting • co-vergisting	*Uit te sluiten activiteiten:* We financieren geen projecten die gebruikmaken van biobrandstoffen van de eerste generatie. Biobrandstoffen van de tweede en derde generatie zijn toegestaan onder specifieke voorwaarden. In paragraaf 4.4.1 wordt uitgelegd onder welke categorie een biobrandstof valt. Daarnaast gelden de volgende absolute criteria: Voor droge biomassa: • De biomassa in een project is aantoonbaar van lokale oorsprong, dat wil zeggen afkomstig uit een gebied binnen een straal van circa 200 kilometer van de centrale. Ook is de biomassa gecertificeerd volgens NTA8080-1-2015 (Better Biomass). • De aanvrager en de gehele keten zijn NTA8080-gecertificeerd. • Alle stromen die verwerkt worden in het project zijn NTA8080-gecertificeerd. Wij ontvangen het jaarlijkse NTA8080-auditrapport waarin dit apart wordt verklaard. • De droge biomassastromen bestaan uit afvalhout en/of snoeihout. • Als de hoeveelheid lokaal snoeihout door bestaande en/of geplande biomassacentrales is of wordt overschreden, financieren wij geen nieuwe biomassacentrales die gebruikmaken van lokaal hout. • De ontwikkelaar of eigenaar van het project mag niet betrokken zijn bij de handel in illegaal hout en/of betrokken zijn bij controverses. De energiecentrale die droge biomassa verbrandt, maakt gebruik van rookgasreiniging met behulp van de nieuwste technieken. • De energiecentrale die droge biomassa verbrandt, voldoet minimaal aan de wetten en regels die gelden voor emissies en zorgt voor een goede afvoer en voor behandeling of upgrading van restproducten (as). Voor natte biomassa: • Het gaat om de mono-vergisting van slib, groenafval van tuinders en akkerbouwers, GFT (groente-, fruit- en tuinafval) en daarmee vergelijkbare stromen. • We richten ons niet op co-vergisting, want dit heeft meer risico's op negatieve milieueffecten. We beoordelen de aanvragen voor co-vergisting per individueel geval. Belangrijk is dat de aanvrager een ervaren projectontwikkelaar is en dat de installatie professioneel wordt beheerd. De betrokken partijen moeten een goede marktreputatie hebben. De herkomst van de gebruikte biomassastromen (feed-in) moet onomstotelijk vaststaan. • We sluiten mestvergisting (inclusief mestvergassing) uit van financiering. Voor het mestprobleem willen wij een structurele en geen end-of-pipe oplossing, waarbij kringlopen gesloten worden. • Er worden alleen cosubstraten van de tweede generatie (voedingsgewassen) gebruikt. • De biomassastromen zijn lokaal van oorsprong: binnen 200 kilometer van de biomassacentrale. De auditor verklaart dit specifiek in het jaarlijkse auditrapport. • De biomassastromen en de aanvrager zijn beide NTA8080-gecertificeerd en gecontroleerd. Wij ontvangen het jaarlijkse NTA8080-auditrapport waarin de auditor hierover specifiek een verklaring afgeeft.
Duurzame gebouwen • nieuwbouw • renovatie	*Uit te sluiten activiteiten:* We mijden bouwprojecten waarbij het gebouw gebruikt gaat worden voor activiteiten die wij uitsluiten of mijden. In de kredietovereenkomst is dit uitsluitbeding opgenomen. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn wapens, tabak, schending van mensen- en arbeidsrechten, en activiteiten die zeer schadelijk zijn voor het milieu. Als een gebouw niet gebruikt wordt voor activiteiten die wij uitsluiten, kunnen wij toch besluiten af te zien van financiering vanwege reputatierisico. Bijvoorbeeld omdat de eigenaar of huurder van het gebouw betrokken is bij activiteiten die wij uitsluiten of mijden.[95] *Duurzaamheidscriteria:* We verwachten minimaal dat bij een project: • geen ernstige misstanden zijn voorgekomen[96] in het voorstadium van de bouw en bij de bouw zelf; • de positieve effecten ruim opwegen tegen eventuele negatieve effecten bij nieuwbouw op greenfields[97];

95 Activiteiten die wij uitsluiten zijn de wapenindustrie, tabaksindustrie, kinderarbeid, schending van mensenrechten, milieudelicten, kernenergie; zie paragraaf 4.4.1.
96 Enkele voorbeelden van misstanden: het gebouw heeft tijdens de bouw ernstige, breed gedragen protesten opgeroepen omdat het bijvoorbeeld waardevolle open groene ruimte in beslag neemt; bij eerdere aan- of verkopen van het gebouw is sprake geweest van fraude; het gebouw voldoet niet aan de huidige wetten en regels.
97 Greenfields zijn stukken grond die niet eerder bebouwd zijn geweest.

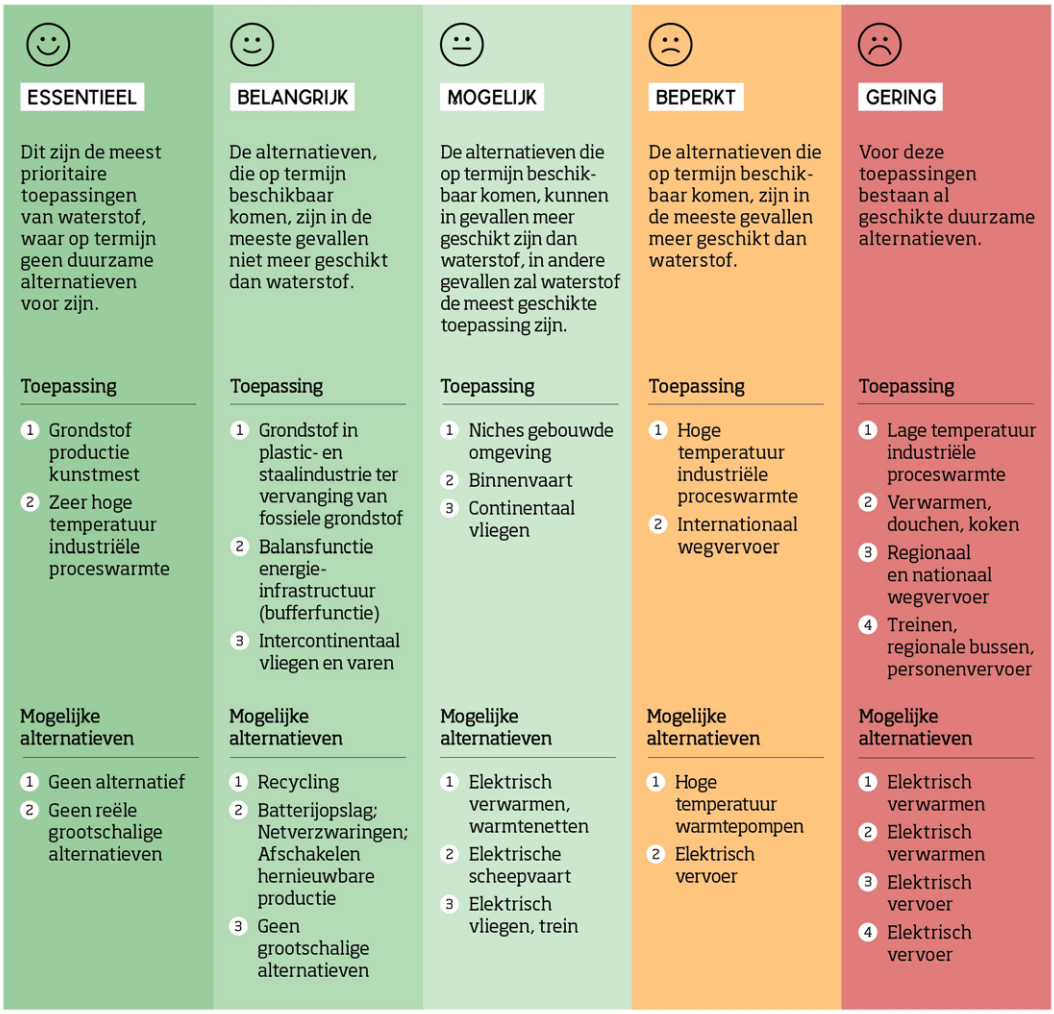
Project	Criteria
	• gebouwen een energielabel hebben. Hierbij geldt: • gebouwen met maatschappelijk nut zijn voorzien van een energielabel; • gebouwen met commercieel nut zijn bij nieuwbouw minimaal voorzien van energielabel A en bij renovatie minimaal van energielabel B; • gebouwen met commercieel nut voldoen aan een of meer van de volgende keurmerken of standaarden die daarmee te vergelijken zijn[98]: 1) LEED for new construction: Gold of Platinum; 2) BREEAM NL bestaande bouw/nieuwbouw: Very Good of Excellent; 3) GPR Gebouw: 9 of 10 sterren. Daarnaast strekt het tot de aanbeveling als: • de gebouwen goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer en fiets; • de gebouwen een binnenklimaat hebben dat niet schadelijk is voor de gezondheid van de gebruikers en bewoners van het pand; • het project bij voorkeur gaat om financiering van renovatie van bestaande panden; • het project bij voorkeur gaat om panden met meerdere toepassingsmogelijkheden; • grotere panden een milieubeleid en een milieubeheersysteem hebben;[99] • de kredietnemer kan aantonen dat bij het bouwproject duurzaam hout wordt gebruikt op basis van: • het bestek; • tussentijdse formele voortgangsbesprekingen; • de oplevering (proces verbaal met lijst van herstelpunten); • een garantieverklaring van de aannemer; • op gebouwen met maatschappelijk nut het volgende van toepassing is: • de eigenaar of beheerder van het gebouw streeft naar verbetering van het energielabel; • het gebouw voldoet aan een of meer van de volgende keurmerken of standaarden die daarmee te vergelijken zijn: 1) LEED for new construction: Gold of Platinum; 2) BREEAM NL bestaande bouw/nieuwbouw: Very Good of Excellent; 3) GPR Gebouw: 9 of 10 sterren.
Waterkrachtprojecten • dammen • hydro-elektriciteit • watertrap	Duurzaamheidscriteria: *Absolute criteria* Er wordt minimaal van een project verwacht dat: • De zeven uitgangspunten van de World Commission on Dams worden gerespecteerd. • De IFC Performance Standards worden gevolgd, met speciale aandacht voor IFC Performance Standards 5 & 6. • De betreffende dam niet valt in de categorieën I-IV van de IUCN[100], de UNESCO World Heritage Convention[101] en de Ramsar Convention on Wetlands[102]; en/of • Er geen ernstige misstanden zijn in verband met de lokale bevolking. • Het een strategie heeft om biodiversiteit in elke fase van de levenscyclus van de dam(men) te beschermen.
Plastics • biobased grondstoffen • hergebruik en recycling	*Duurzaamheidscriteria:* Biobased projecten We verwachten van een project minimaal het volgende: • Het voldoet aan alle wet- en regelgeving en is niet betrokken bij (ernstige) misstanden. • Het maakt uitsluitend gebruik van hernieuwbare grondstoffen voor de productie van biobased plastic. Er wordt niet deels gebruik gemaakt van fossiele grondstoffen. Uitzondering hierop is recyclaat. • Het maakt geen gebruik van grondstoffen die concurreren met voedselproductie. In uitzonderlijke gevallen kan hiervan afgeweken worden; dit beoordelen we per geval. Afval van voedingsgewassen is wel toegestaan voor de productie van biobased plastic. • Het maakt geen gebruik van materialen die gelinkt worden aan verandering van landgebruik (indirect land use change) of ontbossing. Het bedrijf moet dit aantonen via bijvoorbeeld de Better Biomass (NTA8080) certificering. • Het draagt niet bij aan het vrijkomen van microplastic door gebruik of slijtage van het product.

98 Voor de financiering van maatschappelijk vastgoed kan op sommige punten een uitzondering worden gemaakt.
99 Grotere panden zijn panden waarvan de totale oppervlakte groter is dan 10.000 vierkante meter.
100 https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories
101 https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf
102 https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/scan_certified_e.pdf

Project	Criteria
	Daarnaast strekt het tot aanbeveling als bij een project gebruik gemaakt wordt van: • leveranciers die voldoen aan onze duurzaamheidscriteria voor bedrijven; • innovaties die ervoor zorgen dat het biobased plastic goed herbruikbaar of recyclebaar zijn; • weggooi-instructies voor de consument. Hergebruik en recycling van plastic Projectfinanciering die zich richt op de verwerking van eerder gebruikt fossiel plastic, behaalt een aanzienlijke CO_2-winst en een geringere milieuvoetafdruk dan de verwerking van primair plastic uit fossiele grondstoffen. Deze vermindering van CO_2-uitstoot en milieuvoetafdruk moet aangetoond worden door een algemeen geaccepteerde methodiek voor de levenscyclusanalyse (LCA).
Energiedragers • Elektriciteit (Batterijprojecten) • Waterstof • Elektriciteitsnet en laadinfrastructuur • Ammoniak • IJzerpoeder • Biogas, Bio-LNG en bio-ethanol	Batterijprojecten *Absolute criteria* • Het project voldoet aan alle wet- en regelgeving. • Het batterijproject wordt niet geplaatst in een natuurgebied. • Het project neemt passende compenserende maatregelen voor biodiversiteit en landschapsinpassing bij de aanleg en het beheer. • Het project heeft een passend plan om de installaties na afloop van hun levensduur te verwijderen. • Batterijprojecten dienen aantoonbaar bij te dragen aan de inpassing van hernieuwbare energie in de energiemix en ontlasting van het elektriciteitsnet, bijvoorbeeld door directe verbinding met opwekkings- en/ of afnamelocaties. • Om netcongestie te voorkomen moeten thuisbatterijen aantoonbaar voldoen en/of bijgedragen aan de 6 voorwaarden, zoals geformuleerd in het visiedocument thuisbatterijen van Netbeheer Nederland[103]. • De opgeslagen energie wordt per jaar aan ons gerapporteerd. • De producenten van de batterijen voor projecten dienen te voldoen aan minimale duurzaamheidseisen en niet betrokken te zijn bij ernstige batterij gerelateerde controversen. Waterstof *Absolute criteria* • De waterstof wordt op een zo duurzaam mogelijke manier, dus met elektrolyse en gebruik van duurzame energiebronnen, geproduceerd. • Wanneer elektrificatie mogelijk is, geniet dat de voorkeur boven waterstoftoepassingen. We investeren derhalve niet in de categorieën beperkt en gering, zoals omschreven in de waterstofladder van Natuur & Milieu[104]. Elektriciteitsnet en laadinfrastructuur *Absolute criteria* • Het project voldoet aan alle wet- en regelgeving. • Het project heeft een passend plan om de installaties na afloop van hun levensduur te verwijderen. • Leveranciers van laadinfrastructuur voor projecten dienen te voldoen aan Algemene criteria duurzame energieprojecten en niet betrokken te zijn bij ernstige infrastructuurgerelateerde controversen.
Kernenergie	Duurzaamheidscriteria: *Absolute criteria* Wij investeren niet in de bouw van nieuwe kerncentrales. Wij kunnen wel investeren R&D op het gebied van kernenergie en in onderhoud en exploitatie van bestaande kerncentrales, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden: • er moet een definitieve oplossing zijn voor eindberging van het kernafval, • de centrale moet zich bevinden in een land dat het non-proliferatieverdrag heeft ondertekend en • de kerncentrale moet zich bevinden in een hoog-inkomen OECD-land.

103 https://www.netbeheernederland.nl/publicatie/visiedocument-thuisbatterijen-netbeheerders
104 Zie volgende pagina

WATERSTOFLADDER

Uit te sluiten en te mijden activiteiten
Alle projecten moeten voldoen aan onze criteria over uit te sluiten en te mijden activiteiten zoals beschreven in paragraaf 4.4.1. Gezien de aard van de projecten zijn deze criteria alleen van toepassing op biomassa- en waterkrachtprojecten. Ook bij duurzame gebouwen beoordelen we of de verhuurder zich bezighoudt met uit te sluiten of te mijden activiteiten.

Wet- en regelgeving
Projecten moeten voldoen aan alle wetten en regels en in bezit zijn van de benodigde vergunningen, zoals een omgevingsvergunning of een milieueffectrapportage (MER). Als ten tijde van toetsing de benodigde vergunningen nog niet zijn toegekend, dan nemen we dit als voorwaarde op in de duurzaamheidstoets.

Misstanden
We verwachten dat de projecten niet betrokken zijn bij (ernstige) misstanden. Bijvoorbeeld misstanden voor de lokale bevolking bij de bouw van dammen of fraude. Hoe wij misstanden beoordelen, staat in paragraaf 4.1.4.

Equator Principles
Als de Equator Principles van toepassing zijn, moeten de projecten hieraan voldoen. Dit kan bijvoorbeeld op grote windprojecten en zonneparken van toepassing zijn.

Vermeden emissies
De vermeden emissies moeten bekend zijn. Wij gebruiken deze informatie om de CO_2-voetafdruk van de investering te berekenen. Als deze informatie ten tijde van de toetsing niet bekend is, dan nemen we dit als voorwaarde op in de toets.

6.2 SELECTIEPROCES PROJECTEN

De duurzaamheidsanalist van het Sustainability Team van ASN Bank toetst of het project voldoet aan het duurzaamheidsbeleid en de duurzaamheidscriteria die hiervoor zijn behandeld, en geeft het advies 'goedkeuren' of 'afkeuren'. De analist legt vervolgens het onderzoek met advies voor aan de Investeringscommisie. Deze neemt een definitief besluit.

7 Liquiditeiten

Zowel het ASN Energie & Innovatiefonds als het ASN Microkredietfonds houden een deel van het vermogen aan in liquiditeiten.

7.1 LIQUIDITEITEN IN HET ASN ENERGIE & INNOVATIEFONDS

Het ASN Energie & Innovatiefonds houdt een deel van het vermogen liquide aan om in- en uitstroom van beleggers in het fonds mogelijk te maken. Hiervoor kan het fonds vermogen aanhouden op een (spaar) rekening bij een goedgekeurde financiële instelling (getoetst als uitgevende instelling, zie hiervoor het beleidsdocument Financiële dienstverlening van ASN Bank) en/of beleggen in goedgekeurde staats-obligaties (zie hoofdstuk 3).

In het prospectus van het ASN Energie & Innovatiefonds wordt het liquiditeitsbeleid verder toegelicht.

7.2 LIQUIDITEITEN IN HET ASN MICROKREDIETFONDS

Het ASN Microkredietfonds houdt een deel van zijn vermogen liquide aan. Dit kan gaan om fondsvermogen dat (nog) niet is belegd in onderhandse leningen en aandelenparticipaties, en om vermogen dat is bestemd om de in- en uitstroom van beleggers in het fonds mogelijk te maken. Hiervoor kan het fonds vermogen aanhouden op een (spaar)rekening bij een goedgekeurde financiële instelling (getoetst als uitgevende instelling, zie hiervoor het beleidsdocument Financiële Dienstverlening van ASN Bank) en/of beleggen in goedgekeurde staatsobligaties (zie hoofdstuk 3). Voor efficiënt operationeel liquiditeitenbeheer kan het fonds in beperkte mate gebruikmaken van bankrekeningen van financiële instellingen die niet door ASN Impact Investors zijn goedgekeurd.

In het prospectus van het ASN Microkredietfonds wordt het liquiditeitsbeleid verder toegelicht.